بسم الله الرحمن الرحیم

د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه

(۳)

ډاکټر کفايت الله وردګ

د کتاب په اړه
●●●●●●●●

د کتاب نوم : د اسلامي تاریخ له پاڼو څخه (۳)

لیکوال : ډاکټر کفایت الله وردګ

د کمپیوټر چارې : محمد نذیر (ذبیح)

د چاپ وار : دوهم

د چاپ شمېره : ۲۰۰۰ ټوکه

فهرست

سر لیک

مخ

د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه

په زړونو کې د اسلامي جذبې لرونکو ځو ورونو زما ددې لپاره ملاتړ کړی دی چې تر پورتني نوم لاندې د کتابونو يوه سلسله روانه وساتو پدې هلو ځلو کې زمونږ هيڅ مالي او دنيوي فايده نشته زمونږ غرض صرف د الله تعالی رضا ده او پدې سلسله کې مونږ ځو نکتې تر نظر لاندې لرو چې مونږ دې تولو هلو ځلو ته هڅوي .

۱. پښتنو ورونو ته ددوی په خپله خوږه ژبه کې ديني معلومات ورکول.

۲. د اسلامي تاريخ د مهمو واقعو ياد را تازه کول .

۳. مسلمانو ورونو ته د دوی د مقدس دين په اړه د مطالعې ضمينه مساعدول.

٤. په تېر تاريخ کې د قربانيو مثالونه د نن زماني ويده مسلمان امت ته ور په زړه کول .

٥. د اسلام په تاريخ کې د تېرو مسلمانانو د صبر واقعې هغه خلکو ته ور په يادول چې اوس هم په کومه نه کومه وجه د کفر له لوري نه ځوريږي .

٧. موجوده مسلماني جامعې ته موقع ورکول چې د خپلو تېرو مسلمانانو د ژوند، مېړانې، ځوانمردی، قربانۍ ... نه عبرت واخلي .

او بالآخره نوي ځوان تنکي نسل ته د اسلامي

رسالو او کتابونو په شکل کې ددوی د اسانتیا لپاره وړاندې کول .
دا پورتنۍ او څه نوري داسې نکتې دي چې مونږ ددې سلسلې رواني ساتلو ته هڅوي او انشاء الله ترڅو مو چې وس وي دا لړۍ به مونږ همداسې روانه ساتو لله الحمد داده ستاسې تر لاسونو پورې ددې مبارکې لړۍ دریمه کړۍ هم در ورسېده که ژوند بقاء وکوله ډېر زر به یې څلرمه کړۍ هم در ورسیږي او پدې کړۍ کې مونږ د رسول الله صلی الله علیه وسلم او دهغه د صحابه وو په غزواتو باندې بسم الله کړېده زما امید دی چې ستاسې د خوښې وړ به و ګرځي او که کوم ملګري دې لړۍ ته د لا زیاتو ښه کولو لپاره په ذهن کې مشورې لري او یا خدمت کول غواړي زمونږ غېږه ورته خلاصه ده او که ددې کتاب او یا دې لړۍ په اړه ستاسې څه ډول اعتراض، سوال، نیوکه، نکته، نظریه او یا مشوره وي نو ددې سلسلې چلونکي به یې له ستاسې نه د کور ودانې په ویلو سره په ورین تندې واوري او په راتلونکو کتابونو کې به یې په یاد لري . مننه

ډاکټر کفایت الله وردګ
E-mail: phdwardak@gmail.com

د اسلامي دعوت مراحل

د رسول الله صلى الله عليه وسلم دعوت تر دريو لويو مرحلو تېر شو او څلرمي مرحلې ته ورسېدو
اوله مرحله : پټ دعوت (دا تر دريو کلونو پورې وو)
دوهمه مرحله : په ښکاره سره دعوت لکن جنګ نه کول صرف په ژبه دعوت کول وو (دا تر هجرت پورې وو)
دريمه مرحله : په ښکاره سره دعوت کول او که چا به د دعوت مخه نيوه او يا به يې په مسلمانانو باندې تېرى کولو نو د هغه سره جنګ کول وو (دا مرحله تر صلح حديبة پورې وه).
څلرمه مرحله : په ښکاره سره دعوت کول او جهاد کول .

لمړۍ مرحله (پټ دعوت کول)
کله چې په رسول الله صلى الله عليه وسلم باندې الهي احکام نازلېدل شروع شول نو آيتونه نازل شول چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يې حکم کولو چې هغه بايد تبليغ او دعوت وکوي :

سورة مدثر آية ١-٧

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلۡمُدَّثِّرُ ۝١ قُمۡ فَأَنذِرۡ ۝٢ وَرَبَّكَ فَكَبِّرۡ ۝٣ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرۡ ۝٤

وَٱلرُّجۡزَ فَٱهۡجُرۡ ۝٥ وَلَا تَمۡنُن تَسۡتَكۡثِرُ ۝٦ وَلِرَبِّكَ فَٱصۡبِرۡ ۝٧

ترجمه : ای په ځان باندې جامه را نغښتونکیه را پورته شه خلکو ته د عذاب نه ویره ورکړه او د خپل رب پاکي بیان کړه خپلې جامې پاکې کړه پلیدي له ځانه لرې کړه څه چې ورکوې هغه ته په غټه سترګه مه ګوره د الله تعالی لپاره صبر کوه .

په پورتنیو آیتونو کې په مختصر ډول سره رسول الله صلی الله علیه وسلم ته حکم شوی چې خلکو ته تبلیغ وکوي او ددې آیتونو مطلب هم دادی چې ای په خپله کمپله کې پېچلیه پا څېږه د ارام او اطمنان وخت اوس لاړو، په کور کې د کېناستلو وخت لاړو اوس د مجاهدې وخت دی اوس د تکلیف تېرولو وخت دی پا څېږه تبلیغ وکوه او خلک د اور له عذاب نه وډار کړه رسول الله صلی الله علیه وسلم شروع وکړه او د الله تعالی ددین لوري ته یې خلک را بلل او د بتانو د عبادت نه یې منع کول لکن دا دعوت په پټه سره روان وو او د دعوت سره سره یې ددې کوښښ کاوه چې د مکې مشرکان پرې خبر نشي ددې امله په لویو مجلسونو

له لارې خبر د قريشو تر غوږونو پورې نه رسېږي او دا به اکثر هغه کسان وو چې يا به د رسول الله صلی الله عليه وسلم نېږدې خپلوان وو او يا به د هغه مخکني شناخته وو په هغه کسانو کې چې د همدې پټ دعوت په نتيجه کې د اسلام په ا وائلو کې په اسلام مشرف شوي وو لاندې کسان شامل وو.

په اول اسلام را وړونکو کې حضرت خديجه

حضرت خديجه بنت خويلد چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم محترمه بي بي وه رضی الله تعالی عنها د نېکو اخلاقو خاونده وه او رسول الله صلی الله عليه وسلم ددې عقل ، تېز دماغ او د راتلونکې په اړه ښه پوهېدل معلوم کړي وو نو ځکه يې په داسې وخت کې ددې نکاح قبوله کړه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د پنځه ويشتو کلونو وو او خديجه رضی الله تعالی عنها په څلوېښت کلنی کې وه او د زمکې په سر باندې اول هغه انسان دی چې په رسول الله صلی الله عليه وسلم باندې د ايمان په نعمت باندې مشرفه شوېده او هغه وخت چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د زمکې په مخ باندې يوازې وو صرف دا يې د راز شريکه وه او دې به و رته تسلي ورکولې چې الله تعالی به درته دا کار اسان کړي او چې الله تعالی څوک هم پيغمبر را ولېږي نو الله تعالی يې يا ورسره مرسته کوي چې د دعوت

په اول اسلام را وړونکو کې حضرت علي (رض)

حضرت علي ابن ابي طالب چې وړوکی ماشوم وو د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره په ایمان مشرف شو څرنګه چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سکه د تره زوی وو رسول الله صلی الله علیه وسلم یې په مینه سره پالنه کوله او بیا یې ورته خپله لور حضرت فاطمه رضی الله تعالی عنها هم ورته په نکاح کړه.

په اول اسلام را وړونکو کې زید ابن حارثه (رض)

زید ابن حارثه (هغه بختور چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته زوی ویلي وو) او په اول کې دا دغلام په صفت سره د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره وو او حضرت خدیجې رضی الله تعالی عنها ورته تحفه کړی وو دا هم له هغه بختورو مسلمانانو څخې وو چې د اسلام په شروع کې په اسلام مشرف شوی وو او په اصل کې هم دا غلام نه وو دا ازاد وو کله چې دده د مور او د پلار په مینځ کې په څه کورنی خبره باندي لانجه راغله نو مور یې دده له پلار نه خفه شوه نود کور نه تري را ووتله او دا ماشوم یې په غیږ کې وو چې د خپل پلار کور ته لاړه شي په لاره کې څه کسان ناست وو

ماشوم یې ترېنه واخیستو او په بازار کې یې د غلام په توګه باندې خرڅ کړو دا د مکې بازار ته راوړل شو نو حضرت خدیجې رضی الله تعالی عنها چې مالداره ښځه وه هغې واخیستو او بیا یې چې کله د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره نکاح وکوله نو دا هلک یې هغه ته په تحفه کې ورکړو له بله پلوه یې کورنۍ ور پسې ګرځیده چې دا ماشوم بېرته پیدا کړي او د چا سره چې وي هغوی ته ووایي چې دا غلام نه دی په پوښتنه کې یې دا معلومه کړه چې په مکه مکرمه کې خرڅ شوی دی نو راغلل او د رسول الله صلی الله علیه وسلم په کور کې یې پیدا کړو او قیافه شناس ورسره وو او په هغه وخت کې قیافه پېژندونکي معتبر خلک وو او پداسې موضوع ګانو کې به ددوی خبره د کلکې ګواهي سره برابره وه او د هغوی دا کار وو چې معلومه کړي او ووایي چې دا هلک ددې سړي زوی دی چې کله یې پلار په خپل زوی باندې دعوه وکوله چې دا زما زوی دی رسول الله صلی الله علیه وسلم بغیر ددېنه چې هغه ته ووایي چې دا خو اوس زما مملوک دی او یا بل څه دلیل ورته ووایي نو په ورین تندي یې هغوی ته وویل چې سمه ده دا چې ستاسې زوی دی نو که درسره ځي نو بوځئ زئ دده خوښه ده که ستاسې سره ځي نو لاړ دې شي چې کله یې ده ته اختیار ورکړو ده وویل : ای رسول الله صلی الله علیه وسلم زه ستا په بدل

څه کوي که زما سره ځې نو يو ازاد هلک به وې او دلته خو ته مملوک يې د غلام په حيث شپې کوي آيا ته غلامي خوښوې او ازادي نه خوښوې؟ ده ورته وويل : هو ! چې هرڅنګه وي زه د رسول الله صلى الله عليه وسلم په بدل کې بل څوک نشم غوره کولى کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم دا خبره ترينه واوريده نويې زوى ورته وويل او ښه عزت يې ورته ورکړو او د څه کسانو په مخ کې يې وويل چې خبر شئ د نن نه وروسته دا زيد ابن محمد دى زيد ابن حارثه نه دى پدې اړه بيا آيت نازل شو:

سورة احزاب اية ٥ .

ٱدۡعُوهُمۡ لِأٓبَآئِهِمۡ هُوَ أَقۡسَطُ عِندَ ٱللَّهِۚ

ترجمه : نسبت وکړئ ددوى خپلو پلرونو ته د الله په نزد دا سمه خبره ده.

ددينه وروسته رسول الله صلى الله عليه وسلم بيا را ووتلو او خلکو ته يې وويل زيد ابن حارثه بېرته هماغه زيد ابن حارثه شو ددينه وروسته زيد ابن محمد نه دى .

او دى رضى الله تعالى عنه په غزوة مؤتة کې شهيد شو الله تعالى يې دې په جنتونو کې درجې لوړې کړي

لاس کې وو بيا يې ورته و فرمايل که چېرته دا شهيد شو نو بيا به بيرغ حضرت جعفر (طيار) رضی الله تعالی عنه اخلي او که هغه شهيد شي بيا به مو امير عبد الله بن رواحة رضی الله تعالی عنه وي او که هغه شهيد شو نو بيا به هلته تاسي مشوره وکوئ او چې څوک مو مناسب و ګڼل هغه به جنډه پورته کړي او ستاسي امير به شي په قسمت سره دا دری واړه شهيدان شول بيا مسلمانانو مشوره وکوله چې اوس به امير خالد بن وليد وي او دا د هغه رضی الله تعالی عنه په عمر کې اوله واقعه وه چې دی پکې امير وو .

حضرت ابو بکر صديق (رض)

بل له هغه کسانو څخه چې د اسلام په اول کې په اسلام مشرف شوي وو حضرت ابو بکر صديق رضی الله تعالی عنه وو او رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته د صديق لقب ورکړی وو ځکه هرهغه څه چې بل چا به يې تکذيب کولو نو ده به يې تصديق کاوه او په هغه خبرو کې لويه خبره دا وه چې کله رسول الله صلی الله عليه وسلم په وېښه باندې لاړو لا مکان ته او د معراج واقعه پېښه شوه هغه داسې څه وو چې هېچا داسې په اسانه تصديق نشوای کولی او دهغې واقعې د تصديق لپاره د ټينګ ايمان ضرورت وو نو چې رسول الله صلی الله عليه وسلم کله دا قصه قريشو ته کوله نو هغوی وريوری خندل او

بکر صديق رضی الله تعالی عنه ته کوله ده ورته په هره خبره ويل صدقتَ يعني ای د الله رسوله صلی الله عليه وسلم تا رښتيا ووېل له هغه وخت نه وروسته ده ته د صديق لقب ورکړل شو بيا حضرت ابو بکر صديق رضی الله تعالی عنه په خپلو ملګرو او دوستانو پسي سم شو او ټولو ته يې د اسلام دعوت ورکولو او څرنګه چې دی رضی الله تعالی عنه په قوم او خپلوانو کې د ښې پېژندګلوي مالک وو نو خلکو يې په اسانه سره خبره منله او دده سره د اسلام قبلولو ته راضي کېدل نو دده په لاس باندې ډېر خلک په اسلام مشرف شول او اکثر يې د لوړې مرتبې لرونکې صحابه کرام دي چې دهغوی نه شپږ هغه بختور کسان دي چې په دنيا کې ورباندې د جنت زيری شوی وو .

١. حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه
٢. حضرت زبير ابن العوام رضی الله تعالی عنه
٣. حضرت طلحة بن عبيد الله رضی الله تعالی عنه
٤. حضرت سعد ابن ابي وقاص رضی الله تعالی عنه
٥. حضرت عبد الرحمن ابن عوف رضی الله تعالی عنه
٦. حضرت عثمان بن مضعون رضی الله تعالی عنه

دوی به ټول په پټه کې د رسول الله صلی الله عليه وسلم په ملاقات مشرف کېدل او چې کله به يې ايمان راوړو نو هغه ايمان به يې پټ ساتلو او ددې کوښښ به يې کولو چې د مکې مشرکان پرې خبر نشي تردې چې دا د اسلام نوي نيالګي تر ډېرشو

دار الارقم بن ابي الارقم وو او ددې ځای موخه دا وه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به دلته له دوی سره کيني او دوی ته به دين ورزده کوي او ددوی په مخه کې چې څه مشکلات راځي دلته به پرې خبرې کيږي او پدې وخت کې چې د مسلمانانو تعداد تر ٤٠ کسانو پورې ورسېدو چې ٣٩ سړي او صرف يوه زنانه وه دا اکثر غريب خلک وو چې د مکې د خلکو په آند يې څه دنياوي مرتبه نه درلوده .

او پدې پټ دعوت کې حکمتونه وو او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته چې کله د دعوت روانولو حکم وشو نو هغه بيا په خپل ځان باندې نه ډارېدو ځکه چې هغه يقين وو چې الله تعالی ده ته د دعوت کولو حکم کړی خامخا به دده حفاظت او ساتنه هم کوي بلکه پدې کې خپل حکمتونه وو د هغې له مخې دا دعوت پټ روان وو .

دعوت په دوهمه مرحله کې (په ښکاره سره دعوت)

کله چې دا آيت نازل شو چې و انذر عشيرتک الاقربين
نو رسول الله صلی الله علیه وسلم د يوې مېلمستيا په شکل کې خپل نږدې خپلوان را ټول کړل او

شروع كړي ورته يې وويل : په تاسې كې داسې څوك شته چې زما سره په دين كې ملګرتيا وكوي او زما سره د اسلام ښكلى دين قبول كړي هغوى به له ما سره په جنت كې وي ... او ورته يې زياته يې كړه اى د عبد المطلب اولاده په عربو كې بل چا داسې خير خپل قوم ته نه دى راوړى لكه تاسې ته چې ما راوړى دى بېشكه ما تاسې ته د دنيا او آخرت نيكي راوړې ده

په عام ډول دعوت كول

داسې وخت شو چې د مسلمانانو تعداد زيات شو زنانه ماشومان او نارينه هر ډول خلك پكې داخل شول او د خلكو په خولو باندې په مكه كې د اسلام نوم راغلو او هر چا به يې په اړه خبرې كولې كه يې دوستان او كه دښمنان وو ، په هر كور كې به دا موضوع در بحث لاندې راتله ، په هر مجلس كې به دخبرو لوى تكى اسلام وو ، پټې او ښكاره د اسلام په اړه په مجلسونو ، كورونو او محلونو كې خبرې روانې وې .
پدې وخت كې آيت نازل شو :
سورة حجر ٩٤

فَٱصۡدَعۡ بِمَا تُؤۡمَرُ وَأَعۡرِضۡ عَنِ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ﴿٩٤﴾

ترجمه : پس ښه ښكاره كړه هغه څه چې تاته يې

ددې آيت نه وروسته د په ښکاره سره د دعوت کولو وخت شروع شو او رسول الله صلی الله علیه وسلم د صفا د غونډۍ سر ته وختلو او اواز یې وکولو ای د فهر اولاده ، ای د عدي اولاده .... ټولو خلکو کوښښ وکولو چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم خوا ته راشي او چې کله دوی د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا اوازونه چې دوی ته یې کول واوریدل نو چې څوک نشوای را وتلی نو یې څوک ور ولېږل چې ته ورشه دا اوازونه د څه په اړه دي او دا څوک دي چې چېغې وهي؟ چې کله دوی را ټول شول رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: که زه تاسې ته ووایم چې دلته په وادي کې د آسونو قافله ده او هغه په تاسې باندې حمله کوي تاسې زما دا خبره منئ ؟ دوی ورته وویل چې هو مونږ ستا خبره منو تا اوسه پورې په کومه خبره کې دروا غ نه دي ویلي رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چې بیا زه تاسې ته د دردناک عذاب نه وېره درکوم ... ابو لهب ورته وویل تباه شي ددې لپاره تا مونږ را غوښتي وو.. بیا قرآني آیتونه نازل شول :

سورة لهب اية ١-٥

تَبَّتۡ يَدَآ أَبِي لَهَبٖ وَتَبَّ ۝١ مَآ أَغۡنَىٰ عَنۡهُ مَالُهُۥ وَمَا كَسَبَ ۝٢
سَيَصۡلَىٰ نَارٗا ذَاتَ لَهَبٖ ۝٣ وَٱمۡرَأَتُهُۥ حَمَّالَةَ ٱلۡحَطَبِ ۝٤ فِي جِيدِهَا
حَبۡلٞ مِّن مَّسَدِۭ ۝٥

ترجمه : هلاک د وي دواړه لاسونه د ابي لهب (يعني دی په خپله) دفع به نه کړي دده نه هېڅ شی دده مال او هغه څه چې ده کړي دي و به رسيږي هغه اور ته چې د لمبو خاوند وي او ښځه دده پورته کونکې د خسو (خاشاکو) دهغې په غاړه کې يوه رسی ده چې د خورما د ونې له پتوکي نه جوړه شوېده .

د رسول الله (ص) دعوت ته د کفارو عکس العمل

د رسول الله صلی الله عليه وسلم ددې ښکاره دعوت په مقابل کې هغوی وويل چې مونږ ستا د خبرو لپاره هغه دين نشو پرېښودلی چې کوم مونږ ته له خپلو نيکونو څخه په ميراث راپاتې شوی دی رسول الله صلی الله عليه وسلم په خپل دعوت کې پدې خبره کوښښ کاوه چې د دوی په دماغو کې دا خبره ور واچوي چې دا بتان چې دوی يې عبادت کوي دا هېڅ

قدرت سره پيدا کړي دي او کله به چې رسول الله صلی الله عليه وسلم هم ددوی سره خبرې کولې نو ددوی به صرف همدا يو دليل وو چې زمونږ نيکونو ددې عبادت کړی دی .

په مکه کې د اسلام او کفر مقابله

اوس په مکه کې داسې وخت وو چې د اسلام او کفر مقابله شروع شوې وه او کفارو تر خپله وسه په هر ډول د اسلام مقابله کوله خو دا وخت مقابله د خبرو ، تبليغاتو او دعوت وه هغه کسان چې مکې ته به راتلل نو د مکې کفارو به کوښښ کولو چې د هغوی په زړه کې د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه کرکه او نفرت ور واچوي حتی چې داسې وخت راغلو چې په لارو کې به ناست وو او چې څوک به مکې ته راتلل ورته ويل به يې چې ګورئ په مکه کې يو ساحر پيدا شوی دی هسې نه چې د هغه خبرې په تاسې باندې تاثير وکوي او له لارې مو و باسي حضرت ابو ذر غفاري رضی الله تعالی عنه وايي چې زه کله مکې مکرمې ته راتلم نو دوی مې په غوږونو کې مالوچ (پخته) ددې لپاره کېښوده چې چېرته بلا ارادې د هغه خبرې وا نه ورم لکن چې ما کله وليدو چې رسول الله صلی الله عليه وسلم له څو کسانو سره په مکه کې ناست وو ما وويل چې زه خو څه وړوکی نه يم او نه داسې څوک يم چې څوک به مې په تشه خبره يې لاړې کړي او له

نو دده مبارک صلی الله علیه وسلم مبارکې خبرې مې زړه ته ننوتلې او الله تعالی د اسلام شرف راکړو .

د رسول الله (ص) په اړه د کفارو مشورې

څرنګه چې د قریشو خواهش او پروګرام وو چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم دعوت باید په مکه کې غیب شي او نور باید ښکاره نشي ددې په خلاف د رسول الله صلی الله علیه وسلم دعوت مخ په خپرېدو شولو او دمکې نه بهر خلک به ډلې ډلې راتلل او در سول الله صلی الله علیه وسلم خبرې به یې آورېدلې او اکثر به پکې مسلمان کېدل ددې امله د مکې کفارو ته وېره پیدا شوه چې د مسلمانانو داسې ترقي زمونږ د بتانو او د بتانو د پیروانو لپاره خطرناک کېدلی شي پدې اړه دوی جرګه جوړه کړه او دا داسې وخت وو چې هغه وخت را نیږدې وو چې د لرې ځای نه به خلک اوس حج ته راځي دوی مشوره ددې لپاره کوله چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په اړه خلکو ته داسې خبره وکوي چې د خلکو پرې یقین راشي یو کس وویل چې مونږ باید خلکو ته ووایو چې دا نجومي دی ولید پاڅېدو او دهغه خبره یې رد کړه او ویې ویل چې په قسم سره وایم چې هغه نجومي نه دی مونږ د نجومیانو خبرې آورېدلې دي هغه داسې نه وي ، بیا یوه رایه وړاندې شوه چې مونږ به وایو چې

داسې نه وي بیا رایه وړاندې شوه چې مونږ به ټول په شریکه سره ووایو چې دا شاعر دی او منظوم کلام جوړوي او ددې دعوه کوي چې دا پر ما باندې وحی راغلې ده بیا دا رایه رد کړل شوه او په مجلس کې وویل شول چې دا ټول خلک په شعر باندې او دهغه په باریکیو باندې ښه خبر دي هېڅوک نشي ویلی چې هغه څه دی وایي هغه شعر دی نو داسې کسان به نور هم په راغلیو خلکو کې پیدا شي چې هغوی پدې پوه شي چې دا شعر نه دی چا وویل چې وبه وایو چې دا ساحر دی خو دا خبره رد کړل شوه چې مونږ ساحران لیدلي دي هغوی په کوم شي باندې ور چف کوي او یا کوم شی غوټه کوي او په سترګو ښکاره کیږي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم داسې نه کوي بالآخره ولید بن مغیرة مخزومي خپله رایه وړاندې کړه او ویل یې چې ښه خبره داده چې مونږ ووایو دا ساحر دی او له ځان سره یې داسې یو سحر راوړی دی چې دهغه سحر په واسطه د ورونو، پلار او زوی، ښځې او خاوند او نورو خپلوانو په مینځ کې جدایي راولي په مجلس کې شریکو خلکو دا رایه خوښه کړه خو دا رایه به عملي کوي څنګه ؟ ..ددې لپاره یې څه ډلې جوړې کړې او په هغه ځایونو کې یې کسان و درول چې له هغه ځایونو څخه مکې ته خلک راتلل هغوی به راتلونکو خلکو ته دا خبره کوي او هغوی به پوه کوي چې دده له مخامخ

خپرې شوې او خلک خبر شول چې د مکې قريش هم په زړه کې پدې پوه دي چې دا شاعر، ساحر او نجومي نه دی پدې سره د رسول الله صلی الله علیه وسلم قدر نور هم زيات شو .

رسول الله (ص) او کورنۍ ته يې د جنګ اخطار

کله چې دا پروګرام هم له ناکامی سره مخامخ شو او نتيجه يې د مسلمانانو په فايده را ووتله نو دې خبرې مشرکين نور هم غصه کړل نو يې وويل چې دا يې هم حل نه دی او په تبليغاتو باندې هم مونږ نشو کامياب کېدلی او پدې پوه شول چې په تبليغاتي جنګ کې رسول الله صلی الله علیه وسلم له مونږ نه ګټلې ده نو يې خپله نا کامي يو ځل بيا په سترګو کې را وګرځېده نو يې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د زور په لاره نېولو باندې فکر وکاوه او اخطار يې ورکړو : که چېرته رسول الله صلی الله علیه وسلم زمونږ د بتانو د بدو ويلو څخه را ونه ګرځي نو دوی به ورسره جنګ وکوي او ابو طالب چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سکنی نيکه وو اود عبد المطلب نه وروسته يې د رسول الله صلی الله علیه وسلم پالنه کوله هغه د رسول الله صلی الله علیه وسلم حمايت کولو او د قبائلو په وړاندې دهغه سره لکه د سپر په ډول ولاړ وو نو قريشو ورته پوه دله

وکولې او ددې وفد په مشرۍ باندې چې کوم کس ابو طالب ته ورغلی وو هغه ورته وویل :
ای ابو طالبه! تاسې ته ستاسې د زیات عمر ، شرافت او لوړې منزلې له امله زمونږ په مینځ کې یو خاص قدر حاصل دی مونږ تاسې ته مخکې ویلي وو چې خپل وراره منع کړئ چې زمونږ د بتانو اهانت دې نه کوي زما دې قسم وي چې نور مونږ پدې باندې صبر نشو کولی چې زمونږ د نیکونو په اړه څوک خبرې وکوي او زمونږ هوښیارانو ته څوک بې عقلان ووایي تاسې دا منع کړئ او کنه نو بیا به مونږ له ده سره او له ستاسې سره جنګ وکوو چې یا مونږ ختم شو او یا تاسې .

دې اخطار په ابو طالب باندې ډېر بد اثر وکولو او چې د لوی عمر خاوند وو نو نور یې هم په زړه کمزوری کړو په اول کې خو یې کلکه زړه ورته ویل چې ددوی سره دا خبره ومنې او رسول الله صلی الله علیه وسلم مجبور کړي چې هغه دا خپله لاره پرېږدي لکن وروسته یې بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم ته څوک ور ولېږل او را ویې غوښتو د قریشو د وفد په اړه یې ورته وویل او دهغوی د جنګ د اخطار په اړه یې هم ورته وویل او بیا یې ورته وویل چې ګوره دا سخت کار دی د ټول قوم سره دښمني کول دې په خپل ځان هم رحم

باندې داسې بوج مه اچوه چې زه يې پورته کولی نه شم .
رسول الله صلی الله عليه وسلم چې د تره په تولو اشارو او د قوم په خبرو باندې پوه شو ورته يې وويل :
ای تره زما د قسم په الله وي که دا خلک لمر زما په ښي لاس کې کېږدي او سپوږمی زما په چپ لاس کې ددې لپاره چې زه دا خپل کار پرېږدم نو بيا به يې هم زه پرې نه ږدم .
او ددې خبرې د کولو سره له مجلس نه پا څېدو .
رسول الله صلی الله عليه وسلم چې کله دا خبرې خپل تره ته وکولې دهغه په زړه ئې زيات اثر وکولو او رسول الله صلی الله عليه وسلم چې پدې وخت کې تر ده بهر ته وتلی وو ده پسې اواز وکولو او بېرته يې را وغوښتلو چې کله هغه راغلو ورته يې وويل : وراره څه چې د خوښه وي هغه کوه زه تا د هېڅ شي په بدل کې نه ورکوم .

د رسول الله (ص) کورنی جنګ ته تيارېدل

او څرنګه چې ابوطالب مشر سړی وو پداسې خبرو باندې پوهېدو نو د خپلې کورنی يعني د بني هاشم او بني عبد المطلب مشران يې را وغوښتل او خبرې يې ورسره وکولې او د نورو مشرکينو سره د ممکن جنګ په اړه يې دهغه سره خپله رايه شريکه کړه او دهغوی رايه يې واورېده د ددوی

نه دفاع كولو ته او كه هرڅوك په ده باندې تېرى كوي دهغه سره جنګ كولو ته تيار شول او ابو لهب يې ښكاره دښمني په غاړه واخيسته او لاړو د نورو مشركينو د مشرانو سره يې خپل ملاتړ اعلان كړو .

د رسو ل الله صلى الله عليه وسلم د كورنى د غړيو ددې پرېكړې نه نور قريش خبر شول او چې كله هغوى پدې خبر شول چې يو داسې كار واقع شو چې اميد يې نه كېدو هغه دا چې د بني هاشم او بني عبد المطلب غړي د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه دفاع كولو ته تيار دي پدې سره د رسول الله صلى الله عليه وسلم په اړه خبرې لا زياتې شوې او د هر چا په مجلس كې همدا يو ذكر روان وو او د مكې د كفارو په زړونو باندې نوره هم زلزله راغله او څرنګه چې هغوى ټول مشران خلك وو او دا كه پاتې قريش د بني هاشم او بني عبد المطلب سره و جنګيږي نو قريش به په خپل مينځ كې و جنګيږي او پدې سره خو به دا قبيله د نورو عربو په مقابل كې ډېره كمزورې شي او نور هم بد اثرات لري نو ددې نكتو د په فام كې لرلو سره قريشو د جنګ اخطار بېرته واخيست او دې كورني جنګ ته ئې د تياريدلو نه ډډه وكړه .

رسول الله (ص) ته مال او مشري ور وړاندې كول

عليه وسلم ته ور ولېږلو هغه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وويل چې وراره ستا پدې نوي تعليم سره زمونږ قريش ډېر سره بې اتفاقه ښکاره کيږي او دا ته چې د کوم شي درس ورکوې دا ډېر لوى شى دي زه تاته ددې په اړه څه خبرې کوم تاسې يې واورئ کېداى شي مونږ کومې فيصلې ته سره ورسېږو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل چې د وليد پلاره وايه زه آورم .

ده ورته وويل چې ګوره که ته پدې خپل کار سره پيسې جمع کول غواړې ځان مالدار کول غواړې نو مونږ به په ټول قوم کې د تا لپاره دومره پيسې را ټولې کړو چې ته وربانديې تر ټولو نه زيات مالدار شې او که ته پدې سره ځان مشر کول غواړې نو مونږ به ټول په شريکه سره را ټول شو او تا به خپل سردار مقرر کړو او که چېرته پدې سره ته بادشاهي غواړې تا به خپل مشر ومنو او که چېرته ته بېمار وې او کومه داسې نا روغي وي چې ته ترې ځان نشې خلاصولى نو مونږ به په تا باندې مصرف وکوو او تاته به پيسې جمع کړو او ټول قوم به دې په شريکه سره علاج وکوو .

کله چې ده د خپلو خبرو په آخر کې وقفه وکوله نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل د وليد پلاره ستا خبرې ختمې شوې ؟ ده ورته وويل : هو! بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل چې اوس زما واوره .

رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته لاندې آيتونه تلاوت کړل .
سورة فصلت آية ١-٣

حمٓ ﴿١﴾ تَنزِيلٌ مِّنَ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿٢﴾ كِتَـٰبٌ فُصِّلَتۡ ءَايَـٰتُهُۥ قُرۡءَانًا عَرَبِيًّا لِّقَوۡمٍ يَعۡلَمُونَ ﴿٣﴾

بيا رسول الله صلی الله عليه وسلم دا آيتونه تر هغه وخته پورې روان تلاوت کړل چې سجدې ته ورسېدو او د سجدې په ځای کې رسول الله صلی الله عليه وسلم تلاوت بس کړو او سجده يې وکوله او عتبه چې په عربي کلام کې يې ښه مهارت درلود د آيتونو عربيت ته حيران پاتې وو او رسول الله صلی الله عليه وسلم ده د خبرو په ځواب کې همدا آيتونه تلاوت کړل او همدا يې ورته ځواب و ګرځولو .

عتبة بن ربيعة چې بېرته لاړو آيتونو وربانديې زيات تاثير کړی وو چې کله د کفارو مشرانو ترې پوښتنه وکوله چې څه دې وکول؟ ده ورته وويل چې ما داسې څه واورېدل چې په ژوند کې مې د اول ځل لپاره واورېدل زما د قسم وي چې نه خو علم نجوم او نه سحر وو صفا پاک او ستره کلام وو زما نظريه داده چې د محمد صلی الله عليه وسلم

ده باندې غالب شول نو بيا خبره خلاصه ده مونږ ضرورت نلرو چې دده سره لانجې وکوو او که چېرته په نورو ټولو عربو باندې دی غالب شو نو بيا به مونږ نېک بخت وو چې زمونږ د يوې کورنۍ سړی دومره لويې کارنامې کوي او بيا به يې په هغه وخت کې مونږ ملاتړ وکوو .

د رسول الله (ص) په کورنۍ باندې اقتصادي بنديز

مشرانو چې دا خبرې دده له خولې نه واورېدې نو يې ورته وويل چې په تا باندې هم د محمد سحر تاثير کړی دی عتبة چې په خپله رايه يې پوره باور وو چې دا ښه رايه ده وويل : دا زما رايه وه او تاسې چې څه کوئ هغه وکوئ .

اوس داسې وخت شو چې د اسلام ترقي تر اوسه پورې د ټولو کوښښونو سره بيا هم نه متاثره شوه او نه و درېده او پدې کاميابه سلسله کې حضرت عمر او حضرت حمزة رضی الله تعالی عنهما هم مسلمانان شوي وو چې پدې سره اسلام لا نور هم معزز شوی وو الله تعالی دې په جنتونو کې ددوی مرتبې لوړې کړي نو د مکې مشران بيا را ټول شول دا ځل يې په بني هاشم او بني عبد المطلب باندې يو ډول بنديز ولګولو او په خپلو مينځونو کې يې يو خط وليکلو چې په هغه کې دوی ليکلي وو چې ددينه وروسته به په بني هاشم او

څوک لور ورکوي او نه به څوک په دوی کې زوی ته واده کوي او ټول پاتې قريش به ددوی سره مقاطعه کوي او کفارو فکر کاوه چې دا مقاطعه به کېدای شي ډېر اثر وکوي لکن د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره يې خپلې دواړه کورنۍ بني هاشم او بني عبد المطلب په پوره غيرت سره و درېدلې او کفارو دا پرېکړه دومره په سختۍ سره عملي کړه چې ابو جهل به پخپله کله را وتلو او هغه لارې به يې څارلې چې د دوی علاقې او کورونو ته ورغلې وې .
او قريشو پدې بنديز سره غوښتل چې بني هاشم او بني عبد المطلب دواړه کورنۍ دېته اړ کړي چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم د ملګرتيا نه لاس واخلي او بيا به هغه يو مجرد سړی پاتې شي بيا ورسره هرڅه کېدلی شي او د ابنديز تر دريو کلونو پورې وغزېدو لکن بيا هم نتيجه هيڅ وه سره ددې چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره په ملګرتيا کې دې دواړو کورنيو پوره تکليفونه و زغمل ، سخته لوږه يې تېره کړه ، او هيڅا به ورسره خبرې نه کولې دا تکليف يې تېر کړو لکن بيا يې هم د رسول الله صلی الله عليه وسلم ملګري پرې نه شوده او اسلامي ترقي هم خپله لاره پخپله پيدا کوله او ترقي کله هم بنده نه شوه نه يوازې د مکې خلک بلکه له لرې لرې عربو نه به خلک راتلل او په مقدس دين اسلام کې به داخلېدل

د بنديز پورته کېدل

له بله پلوه د بنديز ورځې په بني هاشم او بني عبد المطلب ډېرې سختې شوې او که بيا هم څه شيان پټ نه تېرېدلای نو ډېر خلک به له لوږې نه مړه شوي وو پدې وخت کې څه کسان داسې را پيدا شول چې دوی وويل چې دا بنديز ښه کار نه دی او دا بنديز ددې دوو کورنيو سره ظلم دی دا بايد ختم کړل شي او پدې کسانو کې چې دا تحريک يې شروع کړل پنځه مشران کسان وو .

١. هشام بن عمرو بن ربيعة عامري
٢. زهير بن ابي امية بن مغيرة مخزومي
٣. مطعم بن عدي بن نوفل بن عبد مناف
٤. بختري بن هشام
٥. زمعه بن اسود بن مطلب اسد

دا پنځه کسان مشران وو په دوی کې دا روحيه را پيدا شوه چې دا بنديز بايد نور پای ته ورسيږي او دوی مشوره وکوله چې هرڅنګه وي هغه خط چې ددې بنديز د لګېدلو په وخت کې وليکل شو او اوس په حرم کې ځړول شوی دی هغه بايد لاس ته راوړل شي او وشکول شي چې دا ترون له مينځه لاړ شي نو دوی پټ پروګرام جوړ کړو او سبا لاړل په مجلس کې چې کېدونکی وو شريکان شول د دوی د پروګرام له مخې زهير ابن امية پا څېدو او خلکو ته يې خبرې کولې ويل يې :

باندې کوم شی خرڅول کیږي او نه ورڅخه اخستل کیږي زما د قسم وي چې تر څو دا شوی قرداد ونه شکول شي زه به په زمکه باندې نه کینم .
ابو جهل په غصه کې ورته را پاڅېدو ورته ویل یې چې نه دا قرارد به همداسي پاتې وي او دا نشي ختمېدلی د جوړ شوي پروګرام له مخې زمعة بن اسود د ابو جهل خبره ونیوه ویل یې زما دې قسم وي چې ته ډېر درواغجن یې دا خط چې په کوم وخت کې لیکل کېدو په هغه وخت کې هم مونږ ورسره موافق نه وو بیا ابو البختري را پورته شو د زمعة د خبرې ټینګار او ملا تړ یې وکولو ویل یې : زمعة رښتیا وایي هغه څه چې پدې خط کې لیکل شوي دي مونږ ورباندې خوښ نه یو او نه یې مونږ منو بیا مطعم بن عدي را پورته شو او ددې قرار داد د ختمولو تائید یې وکولو او ویې ویل تاسو رښتیا وایاست او د ستاسي د خبرې نه بله خبر چې څوک کوي (دا قرارد باید همداسي پاتې شي) هغه درواغ دي مونږ د الله په حضور کې د هغه نه او دهغه ددې خبرې نه بیزار یو او مونږ یې نه منو .. ددې سر په سر تائید نه ابو جهل ته خبره شکاره شوه چې دا خو ټول قومي مشران دي اوس دوی غواړي چې دا قرار داد ختم کړي او که اوس ددوی سره ضد وکول شي نو نتیجه به یې خرابه شي نو پرې غلی شو په همدې حالت کې مطعم بن عدي ورغلو او په حرم کې ځړېدلی دا

بني عبد المطلب باندې لګول شوی بنديز پای ته ورسېدو .

د رسول الله (ص) سره د انصارو ملاقات

لکه څرنګه چې مکې مکرمې ته د رسول الله صلى الله عليه وسلم ملاقات ته د مختلفو ځايونو څخه خلک راتلل پدې سلسله کې د مدينې منورې خلک هم راتلل په اول ځل يو څو کسان د منی سره نيږدې ځای کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره څو کسان چې مخامخ شول رسول الله صلى الله عليه وسلم ترې پوښتنه وکوله تاسې څوک ياست دوی ورته وويل چې مونږ په مدينه کې د خزرج د قبيلې خلک يو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته اسلام تعريف کړو او ورته يې وړاندې کړو او څه آيتونه يې ورته تلاوت کړل دوی د مدينې منورې هوښيار خلک وو او په خبره پوهېدل اسلامي خبرو ددوی په زړونو کې ځای ونيو او په اسلام مشرف شول او د علم تاريخ د ځينو علماوو له نظره دا هغه کسان وو چې د اول ځل لپاره يې د اسلام دعوت مدينې ته يوړو او دا کسان په لاندې ډول وو.

١. اسعد بن زاره (بني نجار)
٢. عوف بن حارث (بني نجار)
٣. رافع بن مالک بن العجلان (بني زريق)
٤. قطبه بن عامر بن جديده (بني سلمه)
٥. عقبه بن عامر بن نابي (بني حمام بن کعب)

د عقبة لمړی بيعت

ددې شپږو کسانو سره د ملاقات نه يو کال وروسته رسول الله صلى الله عليه وسلم د حج په وخت کې د عقبه ځای سره د دولسو کسانو سره وکتل او ددې شپږو کسانو څخنې څلور کسان په هغوی ١٢ کسانو کې هم وو او دې کسانو د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره بيعت وکولو چې دوی به د اسلام هر حکم مني او د واجباتو تابعداري به کوي او کوم چې حرام وي هغه به پريږدي او دې بيعت ته د عقبې لمړی بيعت وايي .

او پدې کې چې کوم صحابه شريک شوي وو نومونه يې په لاندې ډول دي :

1- أسعد بن زرارة .
2-3- عوف ومعاذ ابنا عفراء .
4- رافع بن مالك.
5- ذكوان بن عبد قيس.
6- عبادة بن الصامت.
7- يزيد بن ثعلبة .
8- العباس بن عبادة .
9- عقبة بن عامر.
10- عامر بن حديدة .
11- أبو الهيثم مالك بن التيهان.
12- عويم بن ساعدة .

له يوه پلوه كه د مكې كفارو د رسول الله صلى الله عليه وسلم په تكليف كې زياتوالى را وستلو او د هغه د ملګرو لپاره يې مشكلات زياتول له بله پلوه رسول الله صلى الله عليه وسلم د مدينې منورې له خلكو سره خپل تعلقات زياتول او د هغوى سره يې د رابطو ساحې ته فراخي وركوله نو چې كله دا د حج دوره ختمه شوه رسول الله صلى الله عليه وسلم يو سفير د مدينې د خلكو سره وليږلو چې هلته په مدينه منوره كې خلكو ته اسلام ور وښيي او هلته د رسول الله صلى الله عليه وسلم د نائب او سفير په توګه پاتې شي دا صحابي حضرت مصعب ابن عمير رضى الله تعالى عنه وو چې د هغه كسانو له جملې څخه وو چې د اسلام په ا وائلو كې په اسلام مشرف شوى وو او په مدينه منوره كې يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم د نيابت په ډول ښه وظيفه اجراء كړه او مهم خلك او مشران دده په لاس په اسلام باندې مشرف شول چې په دوى كې د بني اشهل قبيلې مشر حضرت سعد بن معاذ رضى الله تعالى عنه هم شامل وو او تر ۹ مياشتو پورې هلته پاتې شو چې كله يې هلته د اسلام ترقي وليده او خلك يې وليدل چې د مكې په نسبت په مدينه كې ډير زر زر په اسلام كې داخليږي زړه يې وغوښتل چې دا دخوشحالى خبري رسول الله صلى الله عليه وسلم ته پخپله وكوي او هغه ته زيرى وركړي او دهغه په مخ كې خوشحالي په خپلو

لپاره راستون شو او رسول الله ته یې هغه تولې د خوشحالی خبرې واورولې .

د عقبة دوهم بیعت

د بیعت اولی نه یو کال وروسته د حج په دوران کې د مدینې منورې نه ۷۳ کسان چې په اسلام مشرف شوي وو او دوه ورسره ښځینه وې چې یوه حضرت نسیبه بنت کعب او بله حضرت ام عماره د بني مازن بني نجار قبیلې نه رضی الله تعالی عنهما وې د حاجیانو د ډلې سره راغلل چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په ملاقات باندې تبرک حاصل کړي کله چې دوی مکې ته را ورسېدل د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یې پټې را بطې شروع شوې بالآخره یې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د ملاقات وخت او ځای تعین کړل شول چې د اخترپه دوهمه پسې په راتلونکې شپه کې به د عقبې سره په خوا کې خوړ کې چې هلته اوس جمرة عقبه اولی ده د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره ددوی ملاقات کیږي او دا ملا قات په پوره پټه طریقه سره وشو پدې ملاقات کې مشهور صحابه شریکان وو دوی د شپې په مقرر شوي ځای کې انتظار کاوه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د خپل تره عباس بن عبد المطلب سره هلته راغلو (سره ددې چې پدې وخت کې لا په اسلام مشرف شوی نه وو لیکن د رسول الله صلی الله علیه وسلم ساتنه یې ددی

مدينې منورې د خلکو څه مشران او مخور خلک وو نو رسول الله صلی الله عليه وسلم غوښتل چې ددوی سره يو تړون وکوي چې که رسول الله صلی الله عليه وسلم وغوښتل چې مدينې ته ورشي دوی به دده صلی الله عليه وسلم حفاظت کوي او د مدينې منورې خلکو هم په پوره مېړانه سره وويل چې مونږ به د خپلو ماشومانو او ښځو په څېر دده حفاظت کوو او که کوم دښمن دده سره مقابلې ته راوتل غواړي مونږ به دده مرسته کوو له چا سره چې رسول الله صلی الله عليه وسلم صلح کوي مونږ به ورسره صلح کوو او له چا سره چې دی صلی الله عليه وسلم جنګ کوي مونږ به ورسره جنګ کوو دا بيعت په کاميابۍ سره پای ته ورسېدو او پدې انصارو کې داسې زړور خلک هم وو چې ويل يې ای رسول الله صلی الله عليه وسلم که ته اجازه کوې نو مونږ ددې مشرکينو سره جنګېدلی هم شو لکن رسول الله صلی الله عليه وسلم دهغه د جذباتو احترام وکړلو او بيا يې ورته وويل چې نه ! مونږ ته لا د جنګېدلو امر نه دی شوی .

په دوهم بيعت کې شريک صحابه (رض)

پدې معاهده او بيعت کې لاندې صحابه رضی الله تعالی عنهم شريکان وو .

د اوس د قبيلې نه

• د بني اشهل د کورنۍ نه

۳. سلمه بن سلامه بن وقش بن زغبه

- د بني حارثه له كورنى نه

۱.زهير بن رافع بن عدي

۲. ابو برده بن نيار

نهير بن الهثم

- د بني عمرو بن عوف بن مالک له قبيلي نه :

۱. سعد بن خيثمه

۲. رفاعه بن عبد المنذر

۳. عبد الله بن جبير

٤. معن بن عدي بن الجدديه

٥. عويم بن ساعده

د خزرج له قبيلي نه

- د بني نجار نه :

۱. ابو ايوب انصاري

۲. معاذ بن حارث بن رفاعه (ابن عفراء)

۳. عوف بن حارث بن رفاعه

٤. معوذ بن حارث بن رفاعه

٥. عماره بن حزم بن زيد

٦. اسعد بن زراره

۷. سهل بن عتيک

۸. اوس بن ثابت بن منذر

۹. ابو طلحه ، زيد بن اسهل

۱۰. قيس بن ابي صعصعه

۲. خارجه بن زيد
۳. عبد الله بن رواحه
٤. بشير بن سعد بن ثعلبه
٥. عبد الله بن زيد بن ثعلبه
٦. خلاد بن سويد بن ثعلبه
۷. عقبه بن عمرو بن ثعلبه

- د بني بياضه بن عامر نه :

۱. زياد بن لبيد بن ثعلبه
۲. فرده بن عمرو
۳. خالد بن قيس بن مالک

- د بني زريق بن عامر نه :

۱. رافع بن مالک بن عجلان
۲. ذکوان بن قيس بن خلده
۳. عباد بن قيس بن عامر
٤. حارث بن قيس بن خالد

- د بني سلمه بن سعد نه :

1. البراء بن معرور
2. سنان بن صيفي بن صخر
3. مسعود بن يزيد بن سبيع
4. جبار بن صخر بن امية
5. طفيل بن نعمان بن خنساء
6. معقل بن المنذر بن سرح
7. يزيد بن المنذر بن سرح
8. ضحاک بن حارثه بن زيد

- د سواد بن غنم بن كعب نه :

1. كعب بن مالك بن ابي كعب

- د بني غنم بني سواد نه :

1. سليم بن عمرو بن حديدة
2. قطبن بن عمر بن حديدة
3. يزيد بن عامر بن حديدة
4. ابو اليسر (كعب بن عمرو)
5. صيفي بن سواد بن عباد

- د بني نابي بن عمرو بني سواد نه :

1. ثعلبة بن غنمة بن عدي
2. عمرو بن غنمة بن عدي
3. عبس بن عمار بن عدي
4. عبد الله بن انيس
5. خالد بن عمرو بن عدي

- د بني حرام بن كعب بن غنم نه

1. عبد الله بن عمرو بن حرام
2. جاب بن عبد الله
3. معاذ بن عمرو بن الجموح
4. ثابت بن الجذع
5. عمير بن الحارث بن ثعلبه
6. خديج بن سلامة بن اوس بن عمرو
7. معاذ بن جبل بن عمرو بن اوس

- د بني عوف بن خزرج نه

3. يزيد بن ثعلبه بن خزمه
4. عمرو بن الحارث بن لبده بن عمرو

- د بني سالم بن غنم بن عوف نه :

1. رفاعه بن عمرو بن زيد
2. عقبه بن وهب بن كلدة

- د بني ساعده بن كعب بن خزرج نه :

1. سعد بن عباده
2. المنذر بن عمرو بن خنيس

په بيعت کې شريکې دوارہ ښځې د خزرج له قبيلې نه وې .

١. مسيبه بنت كعب بن عمرو (ام عماره)
٢. اسماء بنت عمرو بن عدي (امن منيع)

رضى الله تعالى عنهم اجمعين

د رسول الله په اړه د کفارو آخري فيصله

د رسول الله صلى الله عليه وسلم او د مديني منورې د مسلمانانو په مينځ کې د بيعت ددې جلسې نه وروسته قريش څکه خبر شول چې دوی په رسول الله صلى الله عليه وسلم پسې خپل جاسو سان مقرر کړي وو چې هروخت دهغه څارنه وکوي او هغوی دا خبره معلومه کړه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم دهغه کسانو سره ليدل کړي چې د مدينې نه د حج په بهانه راغلي وو او دا خبره يې هم را ښکاره کړه چې دوی ورسره تعهد کړی دی چې که رسول الله

کفارو په زړونو کې وېره زياته کړه او خپله کيښتۍ ورته د ډوبېدو ګودر ته د نېږدې کېدو په حالت کې ښکاره کېده او هر ممکن کوښښونه يې وکول چې د اسلام دعوت سلسله په همدې ځای بانديې ودروي لکن الله تعالی چې ددې نور پوره کول يې غوښتل ددوی هر کوښښ د ناکامی سره مخامخ کولو بالاخره يې د رسول الله صلی الله عليه وسلم په اړه د فيصله کونکي مجلس ترتيب ونيولو او ويل يې چې پدې مجلس کې به داسې فيصله کيږي چې دهغې نه وروسته بيا مشکل را نشي او يوه شوری يې جوړه کړه چې لاندې مشران پکې شريکان وو .

- د بني مخزوم قبيلې نه :

ابو جهل

- د بني نوفل بن عبد مناف نه :

جبير بن مطعم ، حارث بن عامر بن نوفل ، طعيمه بن عدي

- د بني عبد الشمس بن عبد مناف نه :

عتبة بن ربيعة ، شيبة بن ربيعة، ابو سفيان

- د بني عبد الدرا نه :

النضر بن حارث بن کلده

- د بني اسد بن عبد العزی نه :

ابو البختري بن هشام ، زمعه بن اسود ابن عبد المطلب ، حکيم ابن حزام .

- د بني سهم نه :

امیة بن خلف

کله چې دا کسان را ټول شول د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه یې د ځان خلاصولو په اړه مختلفې رایې وړاندې کړې لکن هره رایه به بېرته د څه دلائلو له مخې باطله شوه لکه ابو الاسود بن ربیعة چې رایه وړاندې کړه چې محمد به له خپل ملک نه جلا وطن کړو او لرې به یې چېرته وشړو مونږ به ترې بې غمه شو په مجلس کې شریکو خلکو دا رایه خوښه نه کړه او یو کس پکې وویل چې تاسې ته معلومه ده چې محمد ډېره ښه خوږه ژبه لري هغه کولی شي چې هرې قبیلې ته لاړ شي هلته د خپلې ژبې په واسطه ښه دوستان پیدا کړي او بېرته راشي ستاسې سره جنګ وکوي او واک او اختیار به ستاسې له لاسونو څخه واخلي بیا د هغه خوښه چې څه یې کول لتاسې سره به یې کوي بله رایه ابو البختري بن هشام وړاندې کړه هغه داوه چې محمد به ونیسو او په داسې ځای کې به یې بندي کړو چې هلته صرف ژوندی وي او هغه به تر خپل نظر لاندې ساتو تردې چې مړ شي او هېڅوک به نه پرېږدو چې دده سره وګوري نو مونږ به یې له شر نه په امن شو دا رایه هم باطله ځکه شوه چې وویل شول چې کېدای شي دده قوم به را پورته شي او لتاسې سره به جنګ وکوي او هغه به درنه خلاص کړي.

د رسول الله صلی الله علیه وسلم د قتل پروګرام

بله رایه ابو جهل وړاندې کړه هغه دا وه چې محمد به قتل کړو او دده په قتل کې به د قریشو د ټولو قبائلو خلک را ټول شي او په شریکه به یې قتل کړو نو دهغه وینه به په ټولو قریشو کې خپره شي دده کورنی به له چا نه بدل اخلي او له ټولو قریشو سره خو دوی جنګ نشي کولی بالآخره به هغه له موږ نه دیت وغواړي او دیت خو اسان کار دی ټول قریش به په شریکه سره دیت ورته جمع کړو او دوی ته به یې ورکړو .

ددې رایې تردید چا ونه کولو او په همدې باندې اتفاق وشو او د عملي کولو وخت یې راغلو چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم کور د شپې محاصره کړل شو او انتظار کېدو چې سبا کله رسول الله صلی الله علیه وسلم را ووزي نو د قریشو د ټولو قبیلو ګروپونه په انتظار کې ورته ولاړ دي په شریکه به یې قتل کړي.

مدینې منورې ته هجرت

د شپې الله تعالی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د ټولو هغه حالاتو خبر ورکړو چې بهر دي او ده ته یې مدینې منورې ته دهجرت کولو حکم وکولو .

ليدلی او رسول الله صلی الله عليه وسلم دا آيت تلاوت كولو:
سورة يس آية ٩

وَجَعَلْنَا مِنۢ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَٰهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿٩﴾

ترجمه : او جوړ كړی دی مونږ ددوی مخې ته او شا ته يو ديوال مونږ په دوی باندې پرده راوستلې ده دوی څه نه ويني .

په مكه مكرمه كې د رسول الله (ص) لټون

رسول الله صلی الله عليه وسلم تري لاړو او په خپل ځای يې حضرت علي رضی الله تعالی عنه پرېښود دده په مباركه بستره باندې څملاست او دده په څادر كې پټ شو كفارو به چې وركتل نو ورته ښكاره كېده چې رسول الله صلی الله عليه وسلم لا تر اوسه پورې ويده دی رسول الله صلی الله عليه وسلم حضرت ابو بكر صديق رضی الله تعالی عنه له ځان سره روان كړو او مديني منورې ته يې هجرت شروع كړو په شپه شپه كې د مكې مكرمې نه ووتل او تر غار ثور پورې ورسېدل او خپل سفر يې دلته ددې امله و درولو چې دوی پوهېدل چې اوس به د مكې كفار ددوی په طلب كې وزي نو دوی دلته په سوري كې

کړو او د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تولو نېږدې متعلقینو کورونه یې وکتل او د حضرت ابو بکر صدیق رضی الله تعالی عنه کور ته هم ورغلل هلته یې د اسماء بنت ابي بکر رضی الله تعالی عنها نه پوښتنه وکوله چې پلار دې چېرته دی؟ هغې رضی الله تعالی عنها ورته وویل چې ماته معلوم نه دی او بیا یې تر مسلسل دریو شپو پورې په هر طرف باندې ولټولو لکن د لټون هېڅ فایده په لاس رانغله سره ددې چې دوی داسې حد ته هم ورسېدل چې دهغه کاڼي په سر باندې و درېدل تر کوم لاندې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم او حضرت ابو بکر صدیق رضی الله تعالی عنه ناست وو که یې ښکته کتلي وای نو دوی به یې لیدلي وو لکن ددوی حفاظت او ساتنه وکوله او هغوی ته یې دومره وس ورنه کړو چې تر کاڼي لاندې وګوري رسول الله صلی الله علیه وسلم پدې غار کې درې شپې تېرې کړې پدې وخت کې د عبد الله بن ابي بکر رضی الله تعالی عنه وظیفه دا وه چې هغه به ټوله ورځ د قریشو د کفارو سره تېروله او څه به یې چې لیدل د شپې به ورتلو او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته به یې قصه کوله او دهغوی د پروګرامونو څخه به یې خبرولو او د ابو بکر صدیق رضی الله تعالی عنه د غلام عامر بن فهیره وظیفه دا وه چې د شپې له مخې به دوی دواړو ته خوراک ور رسولو د دریو شپو تېرېدلو نه وروسته

صدیق رضی الله تعالی عنه سره د مدینې په سفر باندې روان شول.

د رسول الله (ص) په سر انعام مقرر کول

په مکه کې مشرکینو اعلان وکولو چې څوک هم رسول الله صلی الله علیه وسلم بندي راولي او یا یې سر راوړي هغه کس ته به دوی سل اوښان په انعام کې ورکوي نو هرچا غوښتل چې پیدا یې کړي یو وخت داسې وو چې په مکه کې څه کسان ناست دي او د رسول الله صلی الله علیه وسلم په اړه خبرې کیږي یو کس راغلو ویل یې ما لږ وختي ولیدل چې درې کسان ماته په فلاني ځای کې په مخ راغلل چې روان وو زما ګمان دی چې همدا محمد او د هغه ملګري وو (دا درې کسان رښتیا هم یو رسول الله صلی الله علیه وسلم او بل ابو بکر صدیق رضی الله تعالی عنه او بل ددوی لارښود وو) سراقه بن مالک چې په مجلس کې ناست وو خبرې کونکي کس ته یې په سترګو کې اشاره وکوله چې چپ شه .. بیا یې وویل چې دا درې کسان زه پیژنم د فلانی قبیلې کسان دي په خپل ورک شوي مال پسې په دښتو کې ګرځي ده غوښتل چې دا انعام باید زه حاصل کړم او نور څوک باید پرې خبر نشي په مجلس کې ناست وو ترڅو چې دخلکو په مینځ کې خبرې نورې شوې نو په پټه سره ووتلو او کوم ځای چې هغه کس ښودلی وو د هغه ځای په لور یې

باندې حمله وکوي سراقه پخپله وايي چې زه پسې ور ورسېدم نو آس مې تيندک و خوړو خو زه بيا هم ور روان وم چې بيا يې تيندک و خوړو او په آخري ځل يې داسې تيندک وخوړو چې زه ترې را پرېوتلم او بيا مې چې آس ته وکتل دهغه حالت هم ډېر خراب وو نو پوه شوم چې زه دا کار نشم کولى او بيا مې په دوى پسې ور چيغه کړه ورته مې وويل چې اى زه سراقه بن جعشم يم ماته و ګورئ زه لتاسې سره خبره کول غواړم زه تاسې ته ضرر نه درکول غواړم رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرت ابو بکر صديق رضى الله تعالى عنه ته وويل له ده نه پوښتنه وکوه چې له مونږ سره يې څه کار دى ؟ هغه چې لمانه پوښتنه وکوله نو ما ورته وويل چې ماته څه ليکل راکړئ چې بيا کله سره مخامخ کيږو زما او ستاسې په مينځ کې به نښه وي او بيا دوى د هډوکي په ټوټه باندې ليکل وکول او ماته يې را وغورځولو ما هغه را سره را واخيستو او بېرته مکې ته راستون شوم او هغه څه چې ما ليدلي وو دهغې په اړه مې نه څه وويل او نه مې چا ته قصه وکوله .

مدینې منورې ته رسېدل

رسول الله صلی الله علیه وسلم د سراقه د واقعې نه وروسته د هېڅ قسم نوې واقعې او قصې سره مخ نشو او په امن سره مدینې منورې ته لاړو پداسې حال کې چې د مدینې خلک د رسول الله صلی الله علیه وسلم لپاره په سخت انتظار کې وو او ځینې خو به سحر وختي د مانځه نه وروسته د مدینې نه بهر راوتل او د رسول الله صلی الله علیه وسلم لټون به یې کول چې کله به لمر ګرم شو بیا به کورونو ته لاړل پوره د دیارلسو ورځو سفر نه وروسته رسول الله صلی الله علیه وسلم په داسې حالت کې مدینې منورې ته ورسېدو چې د چا هم ورته فام نه وو صرف یو یهودي وو د هغه نظر پرې ولګېدو او :

پاس د کوټې نه یهودي ووې دا غر چې ښکاري څوک
را روان دي لکه ستاسې پیغمبر چې ښکاري
د سعادت نښان د خلکو په
د تکبیر چغې شوې نبي خیر

ټولو مسلمانانو یې مخې ته ور منډه کړه او د
خوشحالۍ فضاء وه ټول خلک ډیر زیات ورته

او په مدينه منوره کې اول د قباء کلي ته ورسېدل چېرته چې اوس مسجد قباء اباد دی او دلته د يو څه وخت پاتې کېدلو نه وروسته يې ددې جومات د ابادي تېره کېښوده . او دلته تر څلورو ورځو پورې پاتې شو بيا د مدينې د ننه ساحې ته لاړو کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د ننه مدينې منورې ته روان وو د هرې قبيلې مشر به ورته په مخه کې ولاړ وو ترې غوښتل به يې چې له دوی سره پاتې شي لکن ده صلی الله عليه وسلم د خپلې اوښې مهار پرېښودلی وو او ويل يې چې دا پرېږدئ چې چېرته ځي دې ته امر شوی دی اوښه په خپله تله او خلکو ورته صرف لاره پرېښوده ترڅو چې اوښه هغه ځای ته ورسېده چرته چې اوس مسجد نبوي دی .

په مدينه منوره کې اولې کارونه

مدينې منورې ته د رسېدلو سره د رسول الله صلی الله عليه وسلم لپاره ډېرو کارونو انتظار کاوه چې اوس يې هغه بايد پوره کړي رسول الله صلی الله عليه وسلم هلته يو سردار وو، يو استاذ هم وو، ملګری هم وو دې ټولو رابطو ترينه کار غوښتو او يو څه ډېر لوی کارونه وو او د هغې په کولو کې له بيړه (تادي) په کار وه او نور يې ناوخته کول نه کېدل چې يو څو ترينه په لاندې ډول وو .

١. د اوس او خزرج په مينځ کې پخوانی دښمني وه چې ډېر کسان پکې قتل شوي وو دا دښمني د رسول الله صلی الله عليه وسلم د راتلو سره ختمه شوه او

په چوکاټ کې يې لکه د ورونو داسې نوى ژوند شروع کړو .

٢. ډېر خلک داسې وو چې د مکې مکرمې نه په ډېر بد حالت کې راوتلي وو او ډېر داسې وو چې د تېښتې په شکل کې مدينې ته راغلي وو او نور هم راتلل ددوى لپاره څه انتظام کول په کار وو چې په مدينه کې دوى بايد څنګه او چېرته ژوند وکوي .

٣. په علاقه کې يهود وو چې هغوى هم په اسانه سره اسلام نه قبلولو او د مدينې منورې د خلکو نه هغوى په قدرت کې په اقتصاد کې لوړ وو دهغوى د شر نه د ځان د ساتلو انتظام کول هم ضروري کار وو .

٤. په مکه کې د پاتې خلکو سره روابط ټينګول وو او پدې سره بيرته د اسلام د رڼا د ور ننه ويستلو ضرورت وو .

٥. په مدينه منوره کې د مسلمانانو د کېناستلو او عبادت کولو او دين زده کولو لپاره د يو ځاى ضرورت وو چې دوى پکې را غونډ شي او کيني .

په پورتنيو ټکو کې اول په مدينه منوره کې د امن را وستل وو هغه د رسول الله صلى الله عليه وسلم په مبارک قدم سره پيدا شو بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم په مدينه منوره کې د مسلمانانو د راټولېدلو او کېناستلو د ځاى په

مطابق یې ښه ښکلی او په سهولتونو باندې ښائسته او فراخ جوړ کړو بیا وروسته د مسلمانانو د زیاتوالي سره تنګ شو پوره تاریخ یې ددې کتابونو د سلسلې په اول کتاب کې په تفصیل سره تر موجوده دور پورې تېر شوی دی .

د مهاجرینو او انصارو په مینځ کې ورور ګلوي

او د مکې نه د راغلیو مسلمانانو د مشکلاتو د حل کولو لپاره رسول الله صلی الله علیه وسلم د مهاجرینو مسلمانانو او انصارو په مینځ کې ورور ګلوي جوړه کړه او پدې سره انصارو صحابه وو رضی الله تعالی عنهم د مهاجرینو سره داسې رویه وکوله لکه د خپلو ورونو سره او هغوی ته یې ځایونه ورکړل هغوی ته یې د ددوی سره د خپلو پیسو د شریکولو ست وکولو د هغوی سره یې د نوي ژوند په روانولو کې مرستې وکولې پدې سره د مسلمانانو د ننه یو ډول وحدت راغلو او دوی یې قوي کړل نو چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم د مسلمانانو جامعه جوړه کړه نو یې اوس د هغه یهودیانو سره چې په مدینه منوره کې هستېدل د ښو تعلقاتو جوړولو کوښښ شروع کړو او پدې باندې هم رسول الله صلی الله علیه وسلم ډېر په اسانه سره بریالی شو او د یهودو د مشرانو سره یې وکتل او دهغوی سره یې تعهد وکولو چې

خطر متوجه كيږي نو دوی به يې په شريكه سره دفاع كوي او د مسلمانانو او يهودو په مينځ كې ددې تعهد ليكل وشول او دواړو ډلو ورباندې خپل لاسليكونه وكول .

د اسلام د ترقي نه د يهودو ويره

چې يو څه وخت تېر شو يهودو وليدل چې اسلام په مدينه منوره كې څه ډول سرايت كوي او څومره په تيزی سره خپريږي نو دې خبرې خود غرض يهوديان وار خطا كړل او دوی ته يې دا انديښنه ور واچوله كه چېرته دا اسلام په همدې ډول تيزي سره خپريږي نو معلومه خبره ده چې د مدينې منورې راتلونكی خو مسلمانانو ته ور پاتې دی نو ددې امله يې بېرته ارادې خرابې شوې او په خاصه توګه چې كله دوی وليدل چې يهوديان په اسلام كې داخليږي نو هغه كسان چې به په اسلام كې داخلېدل په هغوی پسې به يې بدې خبرې كولې او دهغه اهانت او توهين به يې كولو پدې اړه حضرت عبد الله بن سلام رضی الله تعالی عنه فرمايي چې زه هم مخكې يهودي وم چې كله رسول الله صلی الله عليه وسلم ته راغلم ما ورته وويل ای د الله رسوله تاته معلومه ده چې يهوديان ډېر بد ويونكي او د بدې ژبې لرونكي خلک دي كه زه ايمان راوړم نو دوی به په ما پسې هم ډيرې بدې خبرې كوي تاسې ما چېرته پټ كړئ او

پدې سره به دوی تاسې ته رښتيا زما حقيقت ښکاره کړي چې زه څنګه انسان يم او که چېرته دوی زما د اسلام نه خبر شي بيا خو دوی لما سره ضد کوي او خامخا به مې بد ګڼې رسول الله صلى الله عليه وسلم دی په يوه کوټه کې کېنولو او د يهودو سره يې خبرې کولې چې ترې پوښتنه يې وکوله : عبد الله بن سلام په تاسې کې څوک دی؟ دوی ورته وويل چې هغه خو په مونږ کې سردار دی او د سردار زوی دی او زمونږ ديني عالم دی او د ښه عزت خاوند دی چې کله ددوی خبرې ختمې شوې نو د کوټې نه عبد الله بن سلام را ووتلو او دوی ته يې وويل : ای د يهودو ډلې دې کس (رسول الله) چې تاسې ته کوم شی راوړي دي هغه قبول کړئ او تاسې ته ستاسې د کتاب نه دا معلومه شوېده چې همدا رښتونی پيغمبر دی ستاسې په کتاب کې دده نوم او صفتونه ټول ليکلي دي زه خو همدا اوس ګواهي ورکوم چې دا د الله تعالى رسول دی او زه دده تصديق کوم

ددې خبرې د آورېدلو سره دوی زيات غصه شول او ويل يې چې ته هرڅه دروغ وايې ته دروغجن يې ... بيا حضرت عبد الله بن سلام رضی الله تعالى عنه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وويل چې : ما درته ويلي وو چې دوی همداسې تهمت لګونکي دي دوی ماته معلوم وو چې دوی به همداسې کوي .

خو د مديني يهود چې له يوې خوا يې د مسلمانو

نو صرف د شیطانت د کارونو خوا ته یې مخه کړې وه او چې کله به یې د اوس او خزرج ځوانان په یو ځای سره ناست په خوشحالۍ کې وکتل نو دایې نشوای زغملی او غوښتل به یې چې ددوی په مینځ کې بیا پخواني جنګونه وای او دا ولې اوس داسې په امن سره دي بیا به یې کوښښ کولو چې ددوی په مینځ کې څه د خبرو ځای پیدا کړي لکن د مهربان قائد رسول الله صلی الله علیه وسلم موجودیت هغه امن ساتلی وو.

صحابه د جنګي حالاتو سره بلد کول او سرایا لیږل

له بله پلوه رسول الله صلی الله علیه وسلم سره ددې چې هیڅ وخت د جنګ غوښتونکی نه وو او هر وخت یې امن خوښولو لکن په داسې حالت کې له مکې مکرمې نه را ووتلو چې کفارو یې د قتل پروګرام د صفر نه تر آخره پورې تیار کړی وو نو داسې حالت یو سخت حالت او دا جنګي حالت وي نو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په مدینه منوره کې هم وو دا خو یې په یاد وو چې زه په څنګه حالاتو کې را ووتلم داسې ټول مهاجرین د جنګي حالت سره مخامخ وو نو پداسې حالت کې د مجاهدینو حالت ته هم نظر په کار وو او دهغوی نظامي تربیه په کار وه اګر چې دوی جنګ نه خوښولو خو چې کله د اسلام د دشمنانو سره ددوی

منوره کې په ځای شول نو نظامي فعالیتونو هم شروع وکوله چې کله به رسول الله صلی الله علیه وسلم خپل صحابه د مدینې منورې نه بهر دښتو او لارو ته د څارنې او کتنې په ډول و لیږل او کله به رسول الله صلی الله علیه وسلم مبارک په خپله ورسره ووتلو د علم تاریخ په کتابونو کې هغه واقعې ته چې رسول الله صلی الله علیه وسلم پکې نه وي وتلی سریه وایي او په کومه کې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وتلی وي هغې ته غزوة څرنګه چې زمونږ د کتابونو پدې سلسله مونږ تاسي ته د اسلامي تاریخ نه مهمې پېښې را ټولوو نو دادی اوس ستاسې پام د رسول الله صلی الله علیه وسلم په تاریخ کې هغه نظامي پېښو ته را اړوو چې کومې واقع شوې دي .

د نظامي عملیاتو پیل

د سرایاوو او غزواتو شروع اول ددینه شوې ده چې له یوه پلوه د مکې کفار د مسلمانانو هر اړخیز دښمنان وو او ددوی ورسره جګ اعلان وو او داسې حالت وو چې که په هر ځای کې مسلمان د مکې کفارو ته په لاس ورشي دوی به یې قتلوي او هغه مالونه چې د مهاجرینو څخه په مکه مکرمه کې پاتې کېدل هغه ټول کفارو غصب کول او چورکول نو په مدینه منوره کې مسلمانانو د خپلو مالونو د بیرته لاس ته راوړلو او خپل

هغه لارو ته راوتل له کومې لارې نه به چې د شام او مکې په مينځ کې تجارتي قافلې تېرېدلې .

سریة حمزة بن عبد المطلب (سریة سیف البحر)

په اسلامي تاریخ کې اول ځل وو چې د هجرت په اومه میاشت د روژې په مبارکه میاشت کې د حضرت حمزة بني عبد المطلب رضی الله تعالی عنه په مشرۍ کې ۳۰ کسان مجاهدین چې ټول پکې مهاجرین وو د جنګ په نیت را ووتل او د بحر احمر ساحل ته ددې لپاره را ورسېدل چې دهغه تجارتي قافلې مخه ونیسي چې د ابو جهل په مشرۍ کې د شام نه مکې مکرمې ته روانه وه د سیند د غاړې سره نېږدې یو بل ته سره مخامخ شول او د جنګ لپاره یو بل ته تیار شول چې پدې وخت مجدي بن عمرو الجهني چې د همدې ساحې اوسیدونکی وو او د دواړو ډلو (مسلمانانو او مشرکانو) سره یې تعهد لرلو ددوی په مینځ کې و ګرځېدو کله به مسلمانانو ته راغلو او کله به کفارو ته ورغلو تردې چې دوی یې دواړه رضا کړل چې جنګ باید ونشي او بیغیر د جنګ نه د مکې کفار مکې ته روان شول او حضرت حمزة رضی الله تعالی عنه د خپلو ملګرو سره مدینې منورې ته را غلل او د یادونې وړ ده چې پدې واقعو کې رسول الله صلی الله علیه وسلم صرف مهاجرین مجاهدین لېږل ځکه چې د انصارو سره په شوي قرارداد کې لیکلي وو چې دوی به ددې نه به مدینه منوره کې

باندې ضروري نه وو چې بايد د مدينې نه بهر هم دوى ورسره جنګ ته را ووزي .

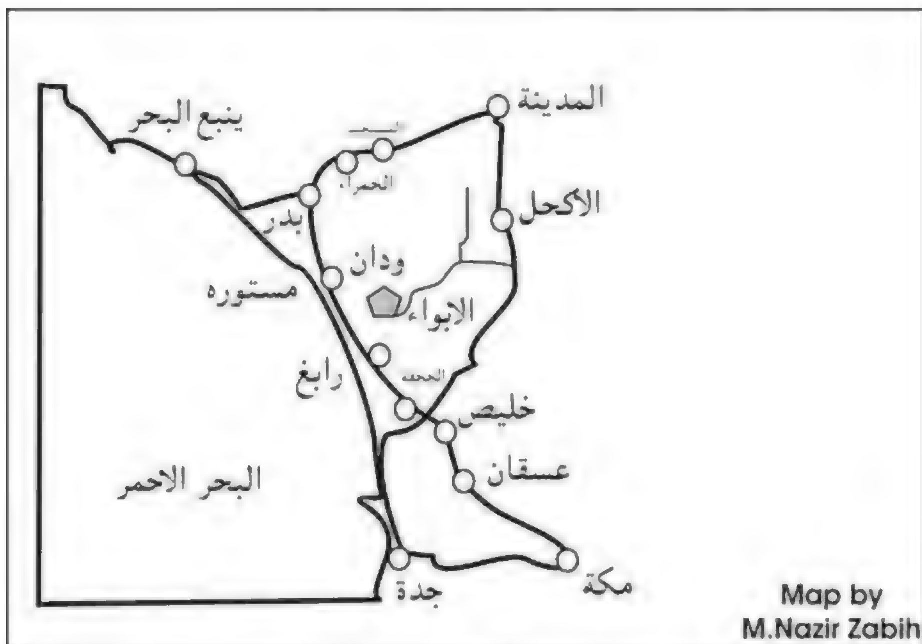
سرية عبيدة ابن الحارث (رض) (سرية رابغ)

دوهمه هغه سريه وه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم لېږلې وه د هجرت په آتمه مياشت د شوال په مياشت کې وه د مسلمانانو له لوري نه شپېته او د يو قول له مخې اتيا کسان ټول مهاجرين وو مشري يې عبيدة بن الحارث کوله د مسلمانانو سپين بيرغ د حضرت مسطح بن اثاثة په لاس کې وو غرض يې د هغه قافلې د مخې نيول وو چې د شام نه مکې ته روانه وه او مشري يې ابو سفيان کوله چې دوه سوه کسان ورسره وو دواړه ډلې يو بل ته سره مخامخ شول لکن صرف غيشي يې سره وار کړل او د تورو جنګ و نشو او همدا سريه وه چې په اسلام کې لمړى غيشى حضرت سعد بن ابي وقاص وار کړو د غيشو د يو څه تبادلې نه وروسته هغوى مکې خواته لاړل او مسلمانان بېرته مدينې منورې ته را ستانه شول .

سرية سعد ابن ابي وقاص (رض) (سرية خرار)

دا دريمه سريه وه او دا د ذى القعدې په مياشت کې وه چې د هجرت نهمه مياشت وه او پدې سريه کې شل کسان مهاجرين وو مشري يې حضرت سعد ابن ابي وقاص رضى الله تعالى عنه کوله او سپين بيرغ د حضرت مقداد بن عمرو په لاس کې وو او د قريشو د تجارتي قافلې د مخې د نيولو لپاره وتلي وو او دوى ته امر شوى وو چې د خرار تر علاقه به نه تيريږي دوى چې هغه ځاى ته ورسېدل نو قافله تردې ځاى نه پرون تېره شوې بيا يې د خپل مهربان قائد رسول الله صلى الله عليه وسلم د امر مطابق له خرار نه وړاندې قدم وانه خيست او بېرته مدينې منورې ته را ستانه شول .

غزوة ودان (د ودان غزا)

د رسول اکرم صلی الله علیه وسلم په تاریخ کې لمړی هغه غزا چې رسول الله صلی الله علیه وسلم پکې وتلی دی هغه غزوة ودان وه دا هغه غزوه وه چې د مدینې منورې نه ۲۵٦ کېلو متره لرې په هغه

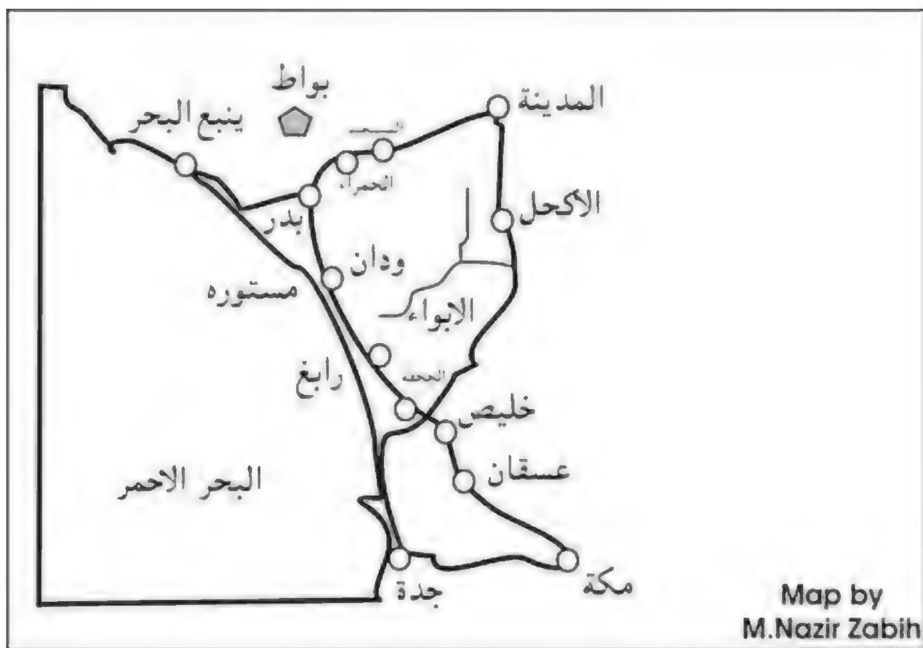
غزوة ابواء هم ویل کیږي او د یادونې وړ ده چې ابواء هغه ځای دی چېرته چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم مور آمنه بي بي دفن شوې ده دا غزوه هغه وخت واقع شوه چې کله د هجرت په دوهم کال د صفر د میاشتې په دولسمه نېټه حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم د خپلو شپېتو کسانو مهاجرینو صحابه وو سره پدې نیت ووتلو چې د سریې نه مکې ته د هغه رواني قافلې د رسېدلو مخه ونیسي چې ابو سفیان (چې په دې وخت کې لا په اسلام نه وو مشرف شوی) مشري کوله خو ابو سفیان ددې قافلې په تېرولو باندې بریالی شو او ددې امله پدې وتنه کې هېڅ ډول جګړه مېنځ ته رانغله لکن ددې وتنې په نتیجه کې یو لوی کار وشو چې د مسلمانانو او یوې مشهورې قبیلې بني ضمره سره د صلح او امن تړون وشو او ددوی سره داسې تعهد وشو چې دوی به له مسلمانانو سره او مسلمانان به له دوی سره جګړه نه کوي او نه به د یو بل په خلاف له بل چا سره مرسته کوي او دا تړون د حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم او د بني ضمرة د قبیلې د مشر عمارة بن مخشي الضمري الکناني په مینځ کې وشو او رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته داسې لیکل پرېښودل (دا لیک د محمد رسو الله له لوري د بني ضمرة قبیلې لپاره دی دا چې د دوی ځانونه او مالونه د مسلمانانو له لوري نه په امن کې دي او که

لپاره مبارزه کوي او که چېرته مسلمانان ددوی مرستې ته اړ شي دوی به ورسره مرسته کوي په همدې خبره باندې الله او دهغه رسول ګواه دي)

په دې وتنه کې لويه کارنامه همدغه تړون وو او ددې قبيلې سره تړون د مسلمانانو لپاره ځکه د ستاينې وړ وو چې دا قبيله په هغه لاره باندې واقع وه چې مکه مکرمه او سوريه يې سره تړله او پدې وتنه کې رسول الله صلی الله عليه و سلم له خپلو صحابه وو سره پنځلس ورځې په سفر باندې وو .

پدې غزوه کې د رسول ا لله صلی الله عليه وسلم د قافلې بيرغ سپين وو چې د حضرت حمزه رضی الله تعالی عنه په لاس کې وو او په مدينه منوره کې يې حضرت سعد ابن عبادة په خپل خلافت باندې پرېښی وو .

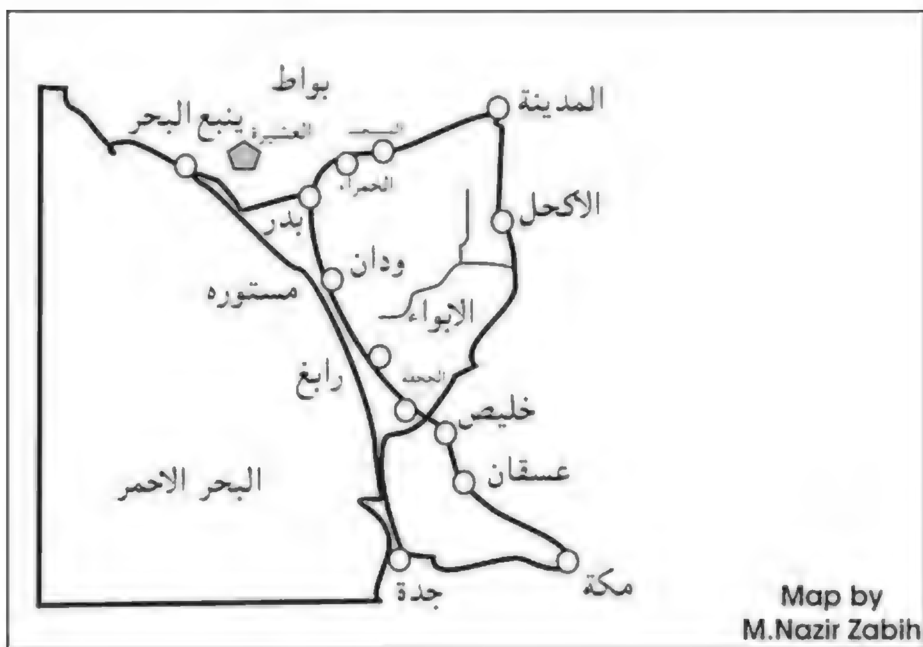
غزوة بواط (د بواط غزا)

دا غزا هم د هجرت په دوهم كال د ربيع الاول په مياشت كې وه رسول الله صلى الله عليه وسلم د دوو سوو (۲۰۰) صحابه وو كرامو سره چې ټول پكې مهاجرين وو پدې نيت ووتلو چې د بواط په علاقه كې د قريشو د قافلې چې د شام نه مكې مكرمې ته د امية بن خلف الجمحي په مشرۍ كې روانه وه

په قافله کې موجود خلک د مسلمانو ددې پروګرام نه خبر شول هغوی خپل حرکت له يوې خوا نه تېز کړو او له بله پلوه يې هغه لاره پرېښوده چې کومه به په عامه توګه د قافلو د تللو لپاره استعمالېده نو پدې ډول يې قافله تېره کړای شوه او مسلمانانو ددې قافلې مخه ونشوای نيولی پدې غزا کې د مسلمانانو سپين بيرغ د حضرت سعد ابن ابي وقاص رضی الله عنه په لاس کې وه او رسول الله صلی الله عليه وسلم حضرت سعد ابن معاذ په مدينه منوره کې د خپل خليفه په توګه باندې پرېښی وو .

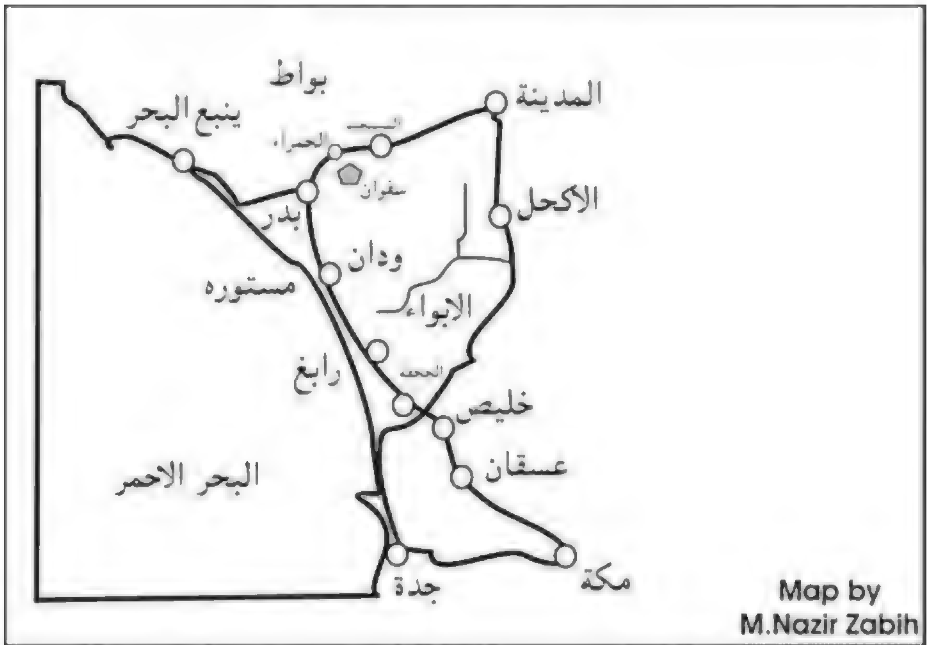
غزوة العشيرة (د العشيره غزا)

دا هغه غزا وه چې په کومه کې رسول الله صلی الله علیه وسلم د یو نیم سلو مجاهدینو سره او په یو قول د دوو سوو کسانو سره د هجرت په دوهم کال د جمادی الاول په میاشت کې پدې نیت را ووتلو چې د قریشو د قافلې لپاره په لاره کې په کمین کې کېني پدې وخت کې هم د رسول الله بیرغ سپین وو او د حضرت حمزة بن عبد المطلب رضي الله

تردي چې العشيره او يا العشيراء علاقې ته را ورسيدو اود مياشتې تر آخره پورې همدلته د د قريشو د قافلې د راتلو په انتظار کې پاتې شو او تر آخره پورې د کومې جګړې يا قافلې سره مخامخ نه شو او په همدې وخت کې په عشيره کې کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرت علي رضى الله تعالى عنه وليد چې په خاورو باندې ويده وو نو هغه ته يې د ابا تراب لقب ورکړو بالآخره رسول الله صلى الله عليه وسلم او ملګري يې بېرته مدينې منورې ته را ستانه شول او ددې شپو په دوران کې يې حضرت ابا سلمة بن عبد الاسد په مدينه منوره کې د خپل خليفه په توګه باندې پرېښى وو .

غزوة سفوان (البدر الاولى)

دا غزوه د هجرت په دوهم كال د جمادى الثاني په مياشت كې واقع شوه په يو قول د غزوة العشيرة نه صرف لس ورځې وروسته واقع شوه او هغه وخت دا وتل مينځ ته راغلل چې كله كرز بن جابر الفهري (چې پدې وخت كې لا په اسلام مشرف شوى نه وو) د مديني منورې د خلكو د مال د

منوره کې حضرت زيد بن حارثه رضی الله تعالی عنه په مدينه منوره کې د خپل خليفه په توګه پرېښود او دی صلی الله عليه وسلم د خپلو ملګرو سره پداسې حالت کې چې سپين بيرغ يې حضرت علي رضی الله تعالی عنه ته په لاس کې ورکړی وو د کرز په طلب کې ووتلو او دهغه په لټون کې د سفوان علاقې ته ورسېدل چې په بدر کې موقعيت لري (ددې امله دېته لمړی بدر ويل کيږي) خو کرز تردې علاقه هم تېر شوی وو او مسلمانانو ته په لاس ورنغلو (کرز هم بيا وروسته په اسلام مشرف شو او د عرنينو په طلب کې (چې هغوی مال څروونکی وژلی وو او مال يې تښتولی وو)کوم جنګيالي لېږلي شوي وو ددې مجاهدينو مشري کرز کوله.

سرية عبد الله بن جحش رضی الله تعالی عنه (سرية نخلة)

د هجرت په دوهم کال د رجب په مياشت کې رسول الله صلی الله عليه وسلم حضرت عبد الله بن جحش رضی الله تعالی عنه د لږو کسانو سره ديوه روايت له مخې د اوو کسانو سره د مکې خوا ته په سفر باندې وليږلو چې لاندې کسان ورسره وو .

1. حضرت ابو حذيفة بن عتبة
2. حضرت عمرو بن سراقة
3. حضرت عامر بن ربيعة
4. حضرت سعد بن ابي وقاص
5. حضرت عتبة بن غزوان
6. حضرت واقد بن عبد الله
7. حضرت صفوان بن بيضاء

رضوان الله تعالی عليهم اجمعين .

او يو خط يې ورته ورکړو او ورته يې وفرمايل چې د دوو ورځو سفر نه وړاندې به دا خط نه ګورې چې کله يې دوه ورځې سفر وکولو نو خط يې خلاص کړو چې پکې ليکلي وو کله چې زما دا خط ته وګورې نو لاړ به شې تر نخلة پورې (چې د مکې او طائف په مينځ کې وه) هلته به د مکې د کفارو حالات و ګورې او احوال به يې مونږ ته

آورو او اطاعت يې كوو) او خپل سفر يې مخ په وړاندې جاري وساتلو كله چې د معدن نومي ځاى ته ورسېدل د حضرت سعد بن ابي وقاص او حضرت عتبة بن غزوان رضى الله تعالى عنهما نه اوښ ورك شو دوى دهغې په لټون كې پاتې شول او حضرت عبد الله بن جحش له خپلو ملگرو سره د رسول الله صلى الله عليه وسلم د حكم مطابق وړاندې لاړل تردې چې نخلة ته ورسېدل او ترصد او څارنه يې كوله چې پدې وخت كې ورباندې د قريشو يوه قافله راغله چې تجارتي قافله وه او د شام له لوري نه راغله مكې ته روانه او او عمرو بن الحضرمي ، عثمان بن عبد الله بن مغيرة ، نوفل بن عبد الله بن المغيرة ، حكم بن كيسان، د هشام بن مغيرة ازاد كړل شوى غلام پكې وو ددې قافلې سره د صحابه وو جنگ شو د حضرت واقد بن عبد الله رضى الله تعالى عنه په غيشي باندې عمرو بن الحضرمي ولگېدو او ووژل شو او دوه مشركين يې ژوندي ونيول او له ځان سره يې مدينې منورې ته روان كړل او يو څه يې په لاس كې هغه مالونه وو چې د قافلې نه يې اخستي وو دوى چې مدينې منورې ته ورسېدل نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل چې ما خو تاسې ته د جنگ اجازه نه وه كړې ، تاسې خو مونږ صرف د څارنې او ترصد په غرض لېږلي وئ تاسې جنگ ولې وكولو او پدې سره د يهودو خبرې هم مسلمانانو ته را خلاصې شوې چې

وکولو په مکه کې مشرکانو ډنډوره ترې جوړه کړه چې محمد د حرم په میاشتو کې جنګ وکولو او یو کس یې ووژلو او دوه یې اسیران بوتلل او څه مالونه یې هم لوټ کړل او په دوی باندې خپلو مسلمانانو ورونو هم ملامتي وویله چې تاسې داسې کارونه ولې وکول چې تاسې ته وربانديې امر نه وو شوی چې کله دا خبرې زیاتې شوې الله تعالی وحی را ولیږله چې د عبد الله بن جحش رایه او هغه څه چې هغه کړي وو هغه یې تائید کړه:

سورة بقرة آية ٢١٧

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلشَّهْرِ ٱلْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ ۖ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ ۖ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَكُفْرٌۢ بِهِۦ وَٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِۦ مِنْهُ أَكْبَرُ عِندَ ٱللَّهِ ۚ وَٱلْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ ٱلْقَتْلِ ۗ

ترجمه : پوښتنه کوي دوی له تا نه د حرم په میاشتو کې د جنګ کولو په اړه ورته ووایه چې پدې میاشتو کې جنګ کول لویه او سخته خبره ده خو منع کول د الله له لارې نه او له مسجد حرام نه او ویستل د اهل د مسجد حرام له هغه نه دا د الله په وړاندې سخت دی او فتنه را پورته کول له قتل نه سخته او لویه خبره ده .

امام ابن قیم رحمه الله پدې ځای کې وایي : چې

يې هم ونه ويل چې په اشهر الحرم کې جنګ کول ښه کار دی بلکه ويې فرمايل دا ډېره لويه خبره ده او ښه کار نه دی لکن هغه څه چې دښمنان يې کوي هغه تردې هم لويه بده خبره ده نو ددې په ځای چې تاسې دا ملامت کوئ هغوی په هغه کارونو کې ملامت کړئ چې هغوی يې کوي .

له بله پلوه هغه دوه کسان (حضرت سعد بن ابي وقاص، حضرت عتبه بن غزوان رضی الله تعالی عنهما) چې د اوښ په طلب کې د حضرت عبد الله بن جحش نه پاتې شوي وو هغوی مشرکينو ته ژوندي په لاس ورغلل او د بنديانو په ډول يې له ځان سره بوتلل او مسلمانانو چې دوه کسان بنديان راوستلي وو هغه عثمان بن عبد الله او حکم بن کيسان وو بيا يې دا بنديان سره تبادله کړل خو هغه وژل شوی کس عمرو بن الحضرمي د مشرکينو په زړه باندې بوج پاتې شو او مسلمانانو ته به يې هروخت په زړه باندې وينې را آوښتې تردې چې د بدر د غزا وخت شو او ددوی تمه وه چې دلته به مونږ د خپل مړي بدل له مسلمانانو څخه اخلو او هم به دوی ته د ټولو هغه کارونو سزا ورکوو چې مونږ ورته پرې غصه يو .

غزوة بدر الکبری

تاریخ

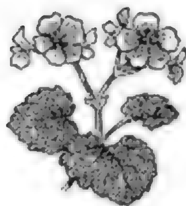
دا غزا د هجرت په دوهم کال د رمضان د میاشتې په اولسمه نېټه د جمعې په ورځ واقع شوه .

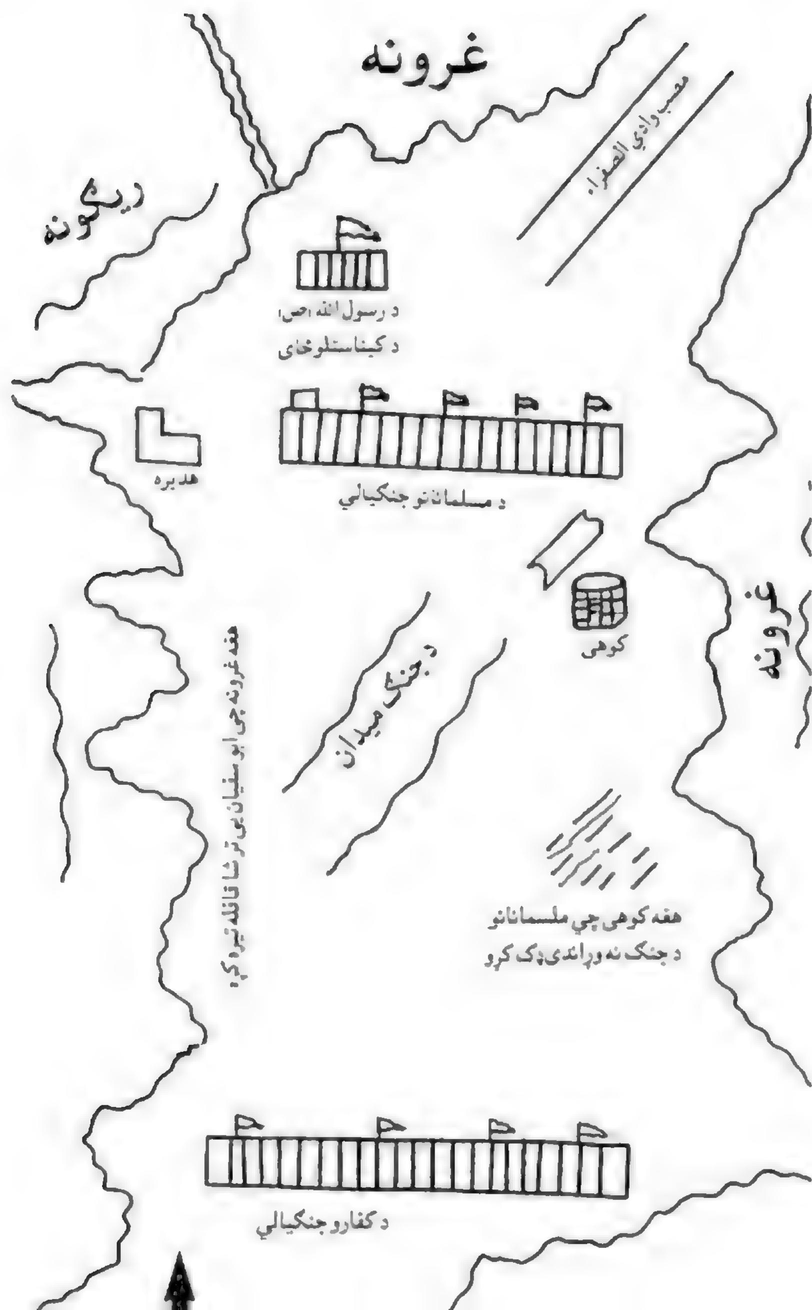
موقعیت

دا غزا د بدر په ساحه د کوهیو په خوا کې چې

متره فاصله لري او دا چې دی ځای ته بدر ولی وايي مختلف اقوال دي پکې
په يو قول ددی ځای نسبت مشهور سړي بدر بن مخلد بن نضر بن کنانة ته شوی دی چې هغه يو وخت دلته راغلی وو په يو قول کې ددې ځای نسبت بدر بن حارث ته کيږي ، يا بدر دهغه کوهي نوم دی چې دلته واقع دی نو ځکه دې ټولې علاقې ته بدر وايي او هغه کوهي ته بدر ددې امله ويل کېدو چې دا ګرد جوړ وو او يا دا چې اوبه يې صفا وي چې د شپې به چا پکې ور وکتل نو سپوږمی ورته پکې ښکاره کېده امام واقدي دا ټول قولونه رد کړي دي او ويلي يې دي دا ځای دی چې بدر ورته ويل کيږي او داسې نوم يې دی لکه په دنيا کې چې ټول ځايونه يو خاص نوم لري او وجه د تسميې ئې نه وي معلومه .

غرونه
ريګونه
مصب وادي الصفراء
د رسول الله (ص)
د کیناستلو ځای
هدیره
د مسلمانانو جنګیالي
کوهی
د جنګ میدان
غرونه
هغه غرونه چې ابو سفیان یې تر شا قافله تیره کړه
هغه کوهی چې ملسمانانو
د جنګ نه وړاندې ډک کړو
د کفارو جنګیالي

په غزا کې شريکې ډلې

دحق او باطل په مينځ کې فيصله کونکې جګړه وه له يوې خوا نه د زماني موسى او له بلې خوا نه د زمانې فرعون جنګ ته وړاندې شوي وو چې د مسلمانو د لوري مشري پخپله رسول الله صلى الله عليه وسلم کوله او د مشرکانو د لوري مشري عمر ابن هشام (ابو جهل) کوله د مسلمانو له لوري نه ٣١٤ او په بل روايت ٣١٣ مجاهدين په جنګ کې شريکان وو د دوى سره دوه آسونه وو يو د حضرت زبير ابن العوام او دوهم د حضرت مقداد بن اسود الکندي رضى الله تعالى عنهما وو او ٧٠ اوښان وو په مجاهدينو کې ٧٣ کسان مهاجرين او ٢٤١ يې انصار رضى الله تعالى عنهم وو په انصارو کې ١٧٠ د خزرج له قبيلې نه او پاتې ٧١ د اوس له قبيلې څنې وو او د يو بل روايت له مخې مسلمانان ٣١٧ کسان وو ٨٦ مهاجرين وو او ٢٣١ انصار حضرات وو چې ١٧٠ د خزرج د قبيلې وو او ٦١ کسان د اوس قبيلې وو او عمومي جنډه د حضرت مصعب ابن عمير القرشي العبدوي په لاس کې وه چې په سپين رنګ کې وه او رسول الله صلى الله عليه وسلم خپل لښکر په دوه برخو ويشلى وو يوه د مهاجرينو برخه وه د هغې جنډه او بيرغ د حضرت على رضى الله تعالى عنه په لاس کې

دا دواړه بيرغونه تور وو د لښکر عمومي قومانده د حضرت رسول الله صلی الله عليه وسلم په لاس کې

وه د قريشو له لوري نه ۱۰۰۰ جنګيالي وو سل پکې د آسونو سپاره جنګيالي وو او اوه سوه کسان پکې زغره وال وو او ګڼ شمېر اوښان پکې وو .

د غزا وجه

رسول الله صلی الله عليه وسلم ته خبر راغلو چې ابو سفيان د قريشو د يوې قافلې مشري کوي چې د شام له لوري نه را روانه شوه او مکې ته ځي حضرت ابو ايوب انصاري رضی الله تعالی عنه فرمايي چې مونږ په مدينه منوره کې وو چې رسول الله صلی الله عليه وسلم مونږ ته وفرمايل (ماته خبر را رسېدلی دی چې د قريشو يوه قافله د شام نه را روانه شوېده تاسې نه غواړئ چې دهغې مخې ته ور ووزئ کېدای شي الله تعالی يې ستاسې لپاره غنيمت کړي؟ مونږ ورته وويل چې هو مونږ وروتل غواړو .

پدې قافله کې له يوې خوا ډېر زيات مال وو چې اندازه يې تر ۵۰۰۰۰ پنځوس زرو درهمه پورې رسېده او له بلې خوا د دفاع لپاره ورسره صرف تر ٤٠ پورې کسان وو نو د مسلمانانو لپاره قيمتي موقع وه چې کفارو ته په اقتصادي لحاظ

هلته چې څوک حاضر وو هغوی ته يې وويل چې څو ددې امله هغه کسان چې دې غزوې ته د وتلو نه پاتې وو په هغوی باندې هيڅ ډول ملامتي رانغله ځکه پدې غزوه کې وتل اختياري وو امر پرې نه وو شوی .

بدر ته روانېدل

مسلمانان روان شول لکه مخکې چې تېره شوه چې صرف ۷۰ اوښان وو نو په يوه اوښ به دوه يا درې کسان وو حضرت علي او حضرت لبابة رضی الله تعالی عنهما د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره په يوه اوښ کې شريکان وو دوی به په نمبر نمبر په اوښ سپرېدل او دوه به ورسره په پښو تلل چې کله به د رسول الله صلی الله عليه وسلم د پښو د تللو نمبر راغلو نو دوی به ورته وويل چې ستا په ځای به مونږ په پښو لاړ شو نو ده مبارک صلی الله عليه وسلم به ورته ويل چې نه خو تاسي زما څخه تکړه ياست او نه خو زه داسي يم چې اجر ته مې ضرورت نشته نو زه خپل وار په خپله په پښو تللو باندې تېروم .

کله چې په لاره کې د روحاء علاقې ته ورسېدل رسول الله صلی الله عليه وسلم حضرت ابي لبابة ته وويل چې ځه ته لاړ شه په مدينه کې د خليفه په توګه پاتې شه او حضرت عبد الله ابن ام مکتوم رضی الله تعالی عنه به د خلکو د مانځه امامت کوی او

وسلم سره د اوښ دريم ملګرى حضرت مرثد بن ابي مرثد رضى الله تعالى عنه شو

د ابو سفيان مرسته غوښتل له مکې نه

ابو سفيان چې د ښې تجربې خاوند وو نو پدې پوهېدو چې مکې ته غزېدلې لاره له خطرونو څخه ډکه ده ددې امله به يې له هر هغه چا نه پوښتنه کوله چې دوى ته به په مخ ورتلل چې په لاره کې خو څوک نه وو؟ تاسې خو څوک ونه ليدل؟ او داسې نور آخر په همدې معلوماتو کې ورته معلومه شوه چې محمد صلى الله عليه وسلم له خپلو ملګرو سره را وتلى دى نو چې کله ابو سفيان ددې نه خبر شو چې مسلمانان يې لاره نيول غواړي او د خطر احساس يې وکولو نو خپل يو نفر ضمضم بن عمرو الغفاري يې مکې مکرمې ته را ولېږلو او د قريشو نه يې وغوښتل چې را بهر شي او د خپلې قافلې مرسته وکوي ضمضم په ډېره تېزه منډه راغلو او مکې ته يې ځان را ورسولو او په مکه کې په خپله سپرلۍ باندې سر چپه و دريد چې مخه يې شا ته کړه او خپلې جامې يې وشکولې مخ يې ککړ کړو او خلکو ته يې چيغه کړه اى خلکو اى قريشو ستاسې مالونه محمد او دهغه ملګرو ته د لاس ته ورتللو په حال کې دي زه فکر نه کوم چې ستاسې په لاس به درشي هلئ زر کوئ د خپلې قافلې مرسته وکوئ .

د مکې د کفارو تیاري

د مکې خلک چې د ټولو مالونه په همدې قافله کې وو ددې خبر په آورېدلو باندې غصه شول او ټولو د وتلو تیاري شروع کړه هرڅوک پدې مجبور وو چې یا به پخپله ځي او یا به د ځان په ځای څوک پیدا کوي چې دده له لوري دې جنګ ته لاړ شي د مکې په مشرانو کې صرف ابو لهب جنګ ته د تللو نه پاتې شو او هغه په خپل ځای باندې عاص ابن هشان ولېږلو او په عاص باندې دهغه ٤٠٠٠ درهمه قرض وو ددې قرض په بدل کې هغه دده له لوري نه جنګ ته لاړو کله چې په اول کې د جنګ په لوري روانېدل نو عدد یې شاوخوا ۱۳۰۰ کسان وو چې سل پکې د آسونو واله وو او ٦٠٠ کسان پکې د زغره واله وو او ډېر اوښان وو خو وروسته پکې ځینو فکر وکولو چې په مخه کې د بني بکر قبیله ده که هغوی د دوی سره جنګ وکوي او هغوی هسې نه هم د دوی دښمنان وو نو بیا به قصه خطرناکه وي نو دوی ټولو غوښتل چې خپله اراده بدله کړي خو پدې وخت کې شیطان ورته د سراقه بن مالک (د بني کنانة د مشر) په شکل کې راغلو او ابو جهل ته یې ویل چې تاسې مه ډارېږئ زه لتاسې سره یم او دوی ته یې ډاډ ورکړو او زړه یې ورکړو نو بیا دوی اراده بدله نه کړه خو بیا هم د جنګیالیو شمېره تر ۱۰۰۰

د مكې د لښكر روانېدل

د مكې كفار ډېر په كبر او غرور سره د خپلو كورونو څخه را ووتل لكه الله تعالى چې فرمايي سورة انفال آية ٤٧

وَلَا تَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ خَرَجُوا۟ مِن دِيَـٰرِهِم بَطَرًا وَرِئَآءَ ٱلنَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٤٧﴾

ترجمه : او تاسې مه كيږي په څېر د هغه كسانو چې د خپلو كورونو څخه را ووتل په سركشي او په ځان ښودلو سره خلكو ته او دوى منع كوي د الله له لارې نه او الله په هغه څه باندې چې دوى يې كوي ښه احاطه كونكى دى .

د مكې لښكر په بيړه سره د شمال په لوري د بدر د ځاى په طرف روان شو د ټولو په زړونو كې خوشحالي پدې وه چې په ښو جنګي سامانونو باندې پوښلي وو او ښه جنګي آلات ورسره وو او په شمار كې هم ښه لوى لښكر وو خو په دوى كې مشر عتبة چې د لويې تجربې مالک مشر وو هغه وويل چې كه دا جنګ مو چېرته له خلكو سره وي نو په اوله حمله كې به يې لكه د وچو څځلو په څير له ځان

اسبابو مالکان او په شمېره کې هم لږ وو) او که چېرته دا جنګ مو له خدای سره وي نو بیا خو مونږ لا څه تردي نور هم لوی قوتونه به ماتې خوري .

ددوی لښکر د بدر په لور روان وو چې د وادي عسفان نه تېر شول بیا وادي قدید نه تېر شول او بیا وادي جحفه ته ورسېدل.

د ابو سفیان لاره بدلول

ابو سفیان په خپل مهارت او په چالاکي سره د قافلې لاره بدله کړه هغه لاره چې د بدر په خوا راغلې وه او د قافلو د تېرېدلو لپاره عمومي لاره وه هغه يې پرېښوده او قافله يې د غرونو شاه ته چې په نقشه کې (ددې قصې په سر کې په دیارلسم مخ کې) ښکاره کړل شوېده تېره کړه او قافله يې تر خطر وویسته او د قریشو جنګیالیو ته يې خط ولېږلو چې قافله په خير سره را تېره شوه او دوی دې بېرته مکې ته ستانه شي او دا خط د مکې لښکر ته په وادي جحفه کې ور ورسېدو .

د مکې لښکر ته د ابو سفیان د خط رسېدل

د قريشو جنګياليو اراده وکوله چې مکې ته ستانه شي لکن ابو جهل وويل چې نه موږ به ځو بدر ته هلته به درې شپې پاتې کيږي هلته به اوښان حلالوو او ښځې به ګډوو او شرابونه به څښو چې ټول عرب پرې خبر شي بيا به دهغې نه وروسته بېرته مکې ته را ګرځو او که موږ بېرته اوس وګرځو نو مسلمانان به بيا په موږ باندې هروخت داسې رعب اچوي او نور به هم زړور شي.

الله تعالى فرمايي سورة انفال آية ٣٠

وَيَمۡكُرُونَ وَيَمۡكُرُ ٱللَّهُۖ وَٱللَّهُ خَيۡرُ ٱلۡمَٰكِرِينَ

ترجمه : بد تدبير کوي دوى او الله هم تدبير کوي او الله ډېر ښه تدبير کونکى دى .

د ابو جهل د خبرې تائيد ټولو قريشو وکولو صرف اخنس بن شريف د بني زهرة قبيلې د جنګياليو سره ددې خبرې تائيد ونه کولو او وئې ويل چې موږ د خپلې قافلې د دفاع لپاره راوتلي وو او هغه اوس په امن سره را تېره شوه نو موږ بېرته مکې ته ګرځو او را وګرځېدل او ددېنه وروسته بيا ښکاره شوه چې د بني زهره په اړه د شريف بن اخنس رايه ډېره قيمتي وه نو ځکه ددېنه وروسته په بني زهره کې د شريف بن

بني هاشم هم غوښتل چې لاړ شي خو ابو جهل ورته وويل چې پدې سخت حالت کې موږ مه پرېږدئ يو څه وخت دی بيا به ټول په شريکه سره ځو لښکر د ابو جهل په مشرۍ بدر ته راورسېدو او د بدر د ميدان سره په خوا کې په يو ځای کې دېره شول.

مسلمانانو ته د مکې د لښکر معلومات را رسېدل

مسلمانان لا په لاره کې وو چې د مکې د خلکو د عمومي وتنې او د هغه لوی لښکر په اړه خبرونه ورته را ورسېدل چې دومره زيات او دومره په ا سلحو باندې مجهز را وتلي دي خو چې څومره دوی دا خبرې آورېدې د مسلمانانو په زړونو کې د جنګ عزم کمزور نه شو او لا يې جنګ او غزا ته په زړونو کې لېوالتيا پيدا کېده ځکه که پدې وخت کې مسلمانانو شا ته قدم اخيستی وای پدې کې د اسلام اهانت کېدو او په سياسي ډګر کې د مسلمانانو کمزوري وه ددېنه وروسته به کفار ډېر خوشحال شوي وو همدې عزم مسلمانان پرې نه ښودل چې شا ته شي او نه يې غوښتل چې ددوی د ځان ساتنې له امله د اسلام نوم کمزوری شي او دهغه جسد شکل واخلي چې روح پکې نه وي .

د جنګ ډګر ته د وړاندې کېدلو نه وړاندې شورى

اوس هغه وخت راغلو چې په ظاهري ډېرو لږو اسبابو سره د لوى طاغوت مقابلې ته بايد مسلمانان وړاندې شي او په ظاهر کې دا مقابله ډېره ګرانه وه نو دا چې اوس به د جنګ ميدان ته وړاندې کيږي او که څنګه نو رسول الله صلى الله عليه وسلم د خپلو ملګرو سره مشوره شروع کړه چې چې څه وکوي ؟ ځينو پکې وويل چې مونږ خو دداسې جنګ تياري نه وه کړې ښه به دا وي چې ورسره مخامخ نه شو او له جنګ نه ځان وژغورو او په خبرو سره يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم قانع کول غوښتل چې جنګ ونه کوو او د همدوى په اړه باندې قراني ايتونه نازل شول چې فرمايي سورة انفال آية ٥

كَمَآ أَخۡرَجَكَ رَبُّكَ مِنۢ بَيۡتِكَ بِٱلۡحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقٗا مِّنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ لَكَٰرِهُونَ ۝٥

ترجمه : لکه څرنګه چې را وويستلې ته ستا رب ستا له کور نه په حقه سره او بې شکه ځينې مسلمانان خوښ نه وو .

الله تعالى چې په هرڅه باندې عالم سميع او بصير دى مسلمانانو ته وايي چې سورة انفال آية ٧

وَإِذْ يَعِدُكُمُ ٱللَّهُ إِحْدَى ٱلطَّآئِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ ٱلشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ ٱللَّهُ أَن يُحِقَّ ٱلْحَقَّ بِكَلِمَٰتِهِۦ وَيَقْطَعَ دَابِرَ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٧﴾

ترجمه :در په ياد کړه هغه وخت چې الله تعالى له تا سره وعده کوله د يو د دوو ډلو چې هغه به ستا وي او تاسې خوښوله چې هغه ډله دې ستاسې شي کوم چې د کمې دفاع خاوندان وو (قافله) او الله تعالى غوښتل چې حق ثابت کړي په خپلو دليلونو سره او د کافرانو بنياد پرې کړي .

د مهاجرينو ځينو مشرانو لکه ابو بکر صديق حضرت عمر او حضرت مقداد بن عمرو خبرې وکولې او وئې ويل چې مونږ به اوس د دښمن سره مقابله کوو او د دوى سره به مخامخ کيږو حضرت مقداد رضى الله تعالى عنه په خپلو خبرو کې وويل (اى د الله رسوله هغه څه وکوه چې تاته ښه ښکاره کيږي مونږ لتا سره يو مونږ به داسې تاته ونه وايو لکه بنى اسرائيلو چې حضرت موسى عليه السلام ته وويل سورة مائدة آية ٢٤ .

ترجمه: څه ته او ستا رب لاړشئ جنګ وکوي مونږ دلته درته ناست يو..

حضرت مقداد وويل اى د الله پيغمبره مونږ تاته ووايو چې ته او ستا رب لاړشئ جنګ وکوئ او مونږ هم لتاسره جنګيږو زما د قسم په هغه ذات وي چې ته يې مونږ ته را ليږلى يې که ته مونږ برک الغماد (د ځاى نوم دى چې پخوا له اسلام نه د کومې مسافې د لري والي د ښکاره کولو لپاره به دا ځاى په مثال کې راوړل کېدو) ته بوزې هم مونږ درسره ځو.

رسول الله صلى الله عليه وسلم چې دا خبرې واورېدې پرې خوشحال شو ددېنه وروسته يې د انصارو په لوري و فرمايل چې تاسې هم مشوره راکړئ څه وکوو؟ پدې سره رسول الله صلى الله عليه وسلم غوښتل چې د هغوى رايه هم معلومه کړي ځکه په لښکر کې ډېر خلک انصار وو او د جنګياليو لويه برخه يې تشکيل کوله د رسول الله صلى الله عليه وسلم په مطلب باندې سعد ابن معاذ رضى الله تعالى عنه چې د انصارو بيرغ يې په لاس کې وو پوه شو نو را پورته شو ويې ويل (رسول الله داسې ښکاره کيږي لکه ستا مطلب چې مونږ وو؟) رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته و فرمايل هو ! هغه رضى الله تعالى عنه و فرمايل : مونږ په تا باندې ايمان راوړى دى او ستا تصديق مو کړى دى او پر

کړی دی چې موږ به ستا هره خبره آورو او اطاعت به یې کوو څه دې چې خوښه وي هغه وکوه موږ ستا ملګري یو...

د جنګ د ځای په لوري د اسلامي فوځونو حرکت

رسول الله صلی الله علیه وسلم چې دا خبرې واورېدې نو خوشحال شو او د میدان په لور یې حرکت وکولو په بحرة الوبرة نومې ځای کې یو مشرک ورسره مخامخ شو چې په جرئت او جنګیالي توب کې یې شهرت درلود هغه ورته وویل چې دی غواړي چې له دوی سره په جنګ کې ملګرتیا وکوي رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته و فرمایل چې نه ..! د یو مشرک مرستې ته اړتیا نه لرو او بیا د دوهم ځل لپاره په الشجرة نومې ځای کې ورته راغلو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته بیا همغه خپل ځواب تکرار کړو او د درېیم ځل لپاره بیا په البیداء نومې ځای کې ورته راغلو رسول الله بیا هم ورته خپل اولنی ځواب وویلو نو هغه متاثر شو او اسلام یې قبول کړو نو بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته اجازه ورکړه چې د صحابه وو په ډله کې د جنګ لپاره شریک شي .

د رسول الله صلى الله عليه وسلم له لوري استخباراتي عمليات

کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د الصفراء نومي ځای ته ورسېد نو د حالاتو د معلومولو لپاره پخپله رسول الله (ص) او ابوبکر صديق (رض) ووتل چې وګوري که په کومه لاره د کفارو د لښکر په اړه د هغې د شمېرې او نورو ترتيباتو او مشرانو په اړه معلومات را پيدا کړي دوی دواړه د بدر خوا ته لاړل نو يو سپين ږيری يې هلته ولېدو چې سفيان الضمري نومېدو له هغه نه يې څه پوښتنې وکولې چې قريش اوس په کوم ځای کې دي؟ محمد او د هغه لښکر اوس په کوم ځای کې دی؟ هغه چې ښه تجربه لرونکی سپين ږيری وو نو دوی ته يې وويل : زه به تاسې ته د هغې پوښتنو ځوابونه درکړم چې تاسې يې کوئ لکن تاسې به هم راته وواياست چې تاسې څوک ياست ....؟ نو سپين ږيري وويل چې ما ته وويل شول چې محمد له خپلو ملګرو سره په فلانی ورځ باندې راوتلی دی که هغه ماته رښتيا ويلي وي نو اوس به هغه او دهغه لښکر په فلاني ځای کې وي (هغه ځای يې ياد کړو چې کوم ځای ته همدا اوس مسلمانان را رسېدلي وو) او زه خبر شوم چې قريش په فلانی ورځ را روان شوي دي که هغه کس ماته رښتيا ويلي وي نو اوس به د هغوی لښکر په فلاني ځای کې وي ..... کله

ياست؟ رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل : نحن من الماء او بېرته خپل لښر ته را ستانه شول .

د مکي لښکر په اړه مهم معلومات لاس ته راتلل

د همدې ورځ په آخر کې ئې حضرت علي ، حضرت زبير او حضرت سعد ابن ابي وقاص رضی الله تعالی عنهم د يو څو کسانو صحابه وو سره ولېږل چې معلومات را غونډ کړي دوی دوه ماشومان چې يو اسلم نومېده د بني الجاج څنې وو او بل يې عريض ابو يسار نومېده پيدا کړل چې د بدر له کوهيانو څخه يې د قريشو لښکر ته اوبه وروړلې هغه دواړه ماشومان يې را ونيول او رسول الله صلی الله عليه وسلم ته يې راوستل پدي وخت کې رسول الله صلی الله عليه وسلم په مانځه ولاړ وو صحابه وو له ماشومانو څخه و پوښتل چې دا اوبه مو چا ته وروړلې؟ هغوی ورته وويل چې د قريشو جنګياليو ته صحابه وو ورته وويل چې نه تاسې دروا غ وايا ست دا مو د ابو سفيان د قافلې کسانو ته وړلې مونږ ته ووايا ست چې هغه قافله اوس چرته ده ... نو دوی چې په خپل ځواب ټينګ پاتې شول نو صحابه وو هغوی ووهل بيا هغوی وويل چې هو مونږ د ابو سفيان قافلې ته دا اوبه وروړلې چې کله رسول الله صلی الله عليه وسلم

رښتيا وويل نو تاسې ووهل او چې کله يې درواغ درته وويل نو پرې مو ښودل ...؟ بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم پخپله دهغوى نه پوښتنې شروع کړې ورڅخه يې وپوښتل چې د قريشو لښکر اوس چېرته دى؟ هغوى ورته وويل ددې غونډۍ شاته دى چې د عدوة القصوى سره ښکاره کيږي

بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم ورڅخه پوښتنه وکوله چې څو کسان دي؟

دوى ورته وويل : ډېر دي

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورڅخه و پوښتل : څو کسان دي؟

دوى وويل : مونږ ته يې اندازه نه معلوميږي

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورڅخه و پوښتل : د ورځې څو اوښان حلالوي؟

دوى وويل : تقريباً نه (۹) او يا لس (۱۰) نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ددېنه اندازه معلومه کړه چې يا نه سوه کسان دي او يا زر کسان دي .

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورڅخه و پوښتل چې په لښکر کې د مکې له مشرانو څخه څوک دي؟

دوى وويل : عتبة بن ربيعة، شيبة بن ربيعة، ابو البختري بن هشام، حکيم بن حزام، نوفل بن خويلد، حارث بن عامر بن نوفل، طعيمه بن عدي بن نوفل، نضر بن حارث، زمعه بن اسود، ابو جهل ، امية بن خلف، نبيه او منبه ابناء الحجاج، سهيل ابن عمرو او عمرو ابن عبدود .

د مکې د کفارو لخوا استخباراتي کارونه

ابو جهل د مسلمانانو د حالاتو او تعداد د معلوملو لپاره عمير ابن وهب الجمحي (د غزوة بدر نه وروسته اسلام قبلوي) را ولېږلو هغه په خپل آس باندې د مسلمانانو د لښکر د کتلو لپاره داسې ځاى ته راغلو چې مسلمانان ورته ښکاره کېدل بېرته لاړو قريشو ته يې وويل چې ما هيڅ ونه ليدل مګر صرف دا مې وليدل چې اى قريشو ارمانونه د بلاګانو په لاسونو کې دي مسلمانان به ستاسې سره په خپلو تورو سره مخامخ کيږي د مسلمانانو څنې ستاسې هم د خلاصون څه ځاى نشته که تاسې له هغوى نه يو کس ووژنى نو هغوى به هم ستاسې نه يو کس وژني نو چې سر په سر بدل شي نو بيا يې څه فايده .. تاسې په خپل کار باندې غور وکوئ ...

د باران کېدل

په همدې شپه باندې ډېر ښکلى باران وشو چې د مسلمانانو لپاره د ښکلي رحمت په شکل کې وود ځينو صحابه وو اوبو ته ضرورت شوى وو هغوى وربانديې پاک شول او د کفارو لپاره بد ترين زحمت شو په کومه زمکه باندې چې مسلمانان وو

ترې جوړه کړه ددې باران په اړه الله تعالى فرمايي سورة انفال آية ١١.

وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً لِّيُطَهِّرَكُم بِهِۦ وَيُذْهِبَ عَنكُمْ رِجْزَ ٱلشَّيْطَٰنِ وَلِيَرْبِطَ عَلَىٰ قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ ٱلْأَقْدَامَ ﴿١١﴾

ترجمه : او الله تعالى را وورولې په تاسې باندې اوبه له اسمانه ددې لپاره چې تاسې وربانديې پاک کړي او لرې کړي لتاسې نه پليدي د شيطان او ستاسې زړونه سره و تړي او ستاسي قدمونه محکم کړي .

په ميدان کې د لښکر لپاره بهترين ځايونه غوره کول

کله چې مسلمانان د جنګ ځای ته را ورسېدل نو هغه ځای يې خوښ کړو چې اوبو ته نېږدې وو پدې سره دوه قسمه فايدې وشوې يو دا چې مسلمانان اوبو ته نېږدې شول او بل دا چې کفار يې له اوبو نه لرې وساتل او له اوبو نه يې محروم کړل مسلمانانو ځان ته د اوبو سهولتونه پوره کړل او د باران اوبو ته يې هم حوض جوړ کړو او هغه يې وساتلې ددې نعمت نه کفار محروم وو .

کله چې د مسلمانانو د لښکر لپاره ځای تعين کړل شو نو سعد ابن معاذ رضی الله تعالی عنه رسول الله صلی الله عليه وسلم ته وويل چې دلته درته يوه (عريش) څپره جوړه نه کړو؟ هلته به تاسې پکې تشريف لرى او ستاسې لپاره به د کېناستلو ځای وي رسول الله صلی الله عليه وسلم دا رايه خوښه کړه او د ميدان نه په يو څه لوړه ساحه کې ورته څپره جوړه کړل شوه (په نقشه کې ښکاره کيږي) او پدې ځای باندې اوس يو جومات جوړ دی چې مسجد العريش ورته وايي رسول الله به چې پدې څپره کې ناست وو د جنګ ميدان ورته ښکاره کېدو او د سعد ابن معاذ رضی الله تعالی عنه په مشرى کې يوه ډله صحابه غوره کړل شول چې هغوی به د رسول الله صلی الله عليه وسلم له ځای نه حفاظت او ساتنه کوي او نه به پرېږدي چې د جګړې په مهال د کفارو له لوري نه څوک دېخوا ته را تېر شي .

د غزوة بدر نه وړاندې شپه

وروسته ددې چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د جنګ لپاره ټول هغه ماديات برابر کړل چې دده په طاقت بشري کې وو نو بيا يې ټوله شپه الله تعالی ته په عبادت تېره کړه او دهغې شپې د دعاګانو څخه يې يوه داسې دعا وه چې ويل يې ای الله تا چې لما سره کومه وعده کړېده هغه پوره کړه،

څوک هم پاتې نشي چې عبادت وکوي او تردي وخته به يې دعا کوله چې څادر مبارک به يې له اوږو نه پرېوتلو بيا به ابوبکر صديق رضی الله تعالی عنه ورغلو او څادر به يې په اوږو مبارکو باندې ور واچولو او ورته فرمايل يې اى د الله رسوله بس دی الله تعالی به زمونږ مدد کوي او زمونږ سره به مرسته کوي او بيا آيت نازل شو سورة انفال آية ٩.

إِذۡ تَسۡتَغِيثُونَ رَبَّكُمۡ فَٱسۡتَجَابَ لَكُمۡ أَنِّي مُمِدُّكُم بِأَلۡفٖ مِّنَ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ مُرۡدِفِينَ ٩

ترجمه : هغه وخت چې تاسې دعا کوله دربار د رب خپل ته بيا الله تعالی ستاسې دعاګانې قبولې کړې او تاسې ته يې وويل چې زه په زرو پرښتو چې يوپه بل پسې به راځي ستاسې مرسته کوم .

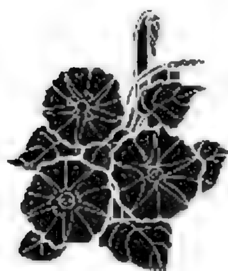
الله تعالی خپلو بندګانو ته ډاډ ورکوي چې لتاسو سره د ملائکو مرسته شته او ورته فرمايي سورة انفال آية ١٢ -١٤

إِذۡ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى ٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ أَنِّي مَعَكُمۡ فَثَبِّتُواْ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْۚ سَأُلۡقِي فِي قُلُوبِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ ٱلرُّعۡبَ فَٱضۡرِبُواْ

فَوْقَ ٱلْأَعْنَاقِ وَٱضْرِبُوا۟ مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴿١٢﴾ ذَٰلِكَ
بِأَنَّهُمْ شَآقُّوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ ۚ وَمَن يُشَاقِقِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَإِنَّ
ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ﴿١٣﴾ ذَٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَٰفِرِينَ
عَذَابَ ٱلنَّارِ ﴿١٤﴾

ترجمه : كله چې الله تعالى ملائكو ته وحيى را ولېږله چې زه ستاسې سره يم پس كلك كړئ او ملاتړ وكړئ دهغه كسانو چې مسلمانان دي او زه به ډېر زر واچوم د كفارو په زړه كې وېره پس اى مسلمانانو ووهى دهغوى ورمېږونه او ووهئ ددوى د لاس او پښو طرفونه دا ځكه چې دوى مناقشه او خلاف كولو د الله او دهغه د رسول سره او الله تعالى سخت عذاب وركونكى دى دا عذاب و څكئ او پدې پوه شئ چې د كافرانو لپاره د اور عذاب دى .

د شپې رسول الله صلى الله عليه وسلم د خپلو ملگرو سره په ميدا ن باندې هم را تاو شو او صحابه وو ته ئې ويل چې سبا دا د پلاني د هلاكت ځاى دى او دلته به فلانى هلاكيږي او دا د رمضان ۱۷مه

يوم البدر او د قريشو په مينځ کې بې اتفاقي

د قريشو لښکر هم خپله شپه سبا کړه په سحر کې يې د جنګياليو او ځينو مشرانو په مينځ کې ددې رايه پيدا شوه چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د جنګ لاره غوره نه کړي او بېرته بغير د جنګ نه مکې ته وګرځي .

حکيم ابن حزام راغی عتبة ته يې وويل چې ګوره ته د خلکو سردار يې د خلکو لپاره داسې يو کار وکوه چې تر عمره دې نېک ياد پاتې شي د ا خپله قبيله جنګ ته مه وړاندې کوه عتبة بن ربيعة پاځېدو خلکو ته يې وويل چې د محمد سره د جنګ کولو نه ستاسې فايده څه ده؟ څه تري جوړول غواړئ د هغه ټول ملګري ستاسې ورونه دي ستاسې د ترونو زامن او ستاسې د قبيلې خلک دي ښه به دا وي چې مونږ محمد پرېږدو چې نور عرب ورسره څه کوي زمونږ خو د خپلې کورنۍ سړی دی مونږ به ورسره جنګ نه کوو .

حکيم ابن حزام راغلو ابو جهل خپله زغره سمولـه ده ورته وويل چې عتبة وايي چې دا جنګ به نه کوو ابو جهل ورته ډېر زيات غصه شو او ورته يې وويل چې به هغه پانډي د محمد او دهغه

وي چې تر څو الله زمونږ او د محمد په مينځ کې فيصله ونه کوي مونږ ددې ځاى نه بېرته نه ځو .

عتبة ته چې د ابو جهل دا خبرې ور ورسېدې نو هغه هم پرې ډېر زيات غصه شو ويل زر ده چې پوه به شي چې په چا باندې سحر تاثير کړى دى ، زر ده چې له بدې نتيجې ددې ضد نه به خبر شي ابو جهل پدې وېدار شو چې هسې نه په رشتيا دا خبره په قوم کې لويه شي او هسې نه قوم زما لورى پرېږدې او مکې ته و ګرځي نو يې د عمر الحضرمي (چې يو څه وخت مخکې د مسلمانانو په لاس د عبد الله بن جحش په سريه کې قتل شوى وو) ورور را وغوښت او ورته يې وويل چې دا ستا حليف عتبة وګوره اوس غواړي دا خلک د مسلمانانو سره د جنګ نه منع کړي او بغير د جنګ نه يې مکې ته ستانه کړي بيا به د مسلمانانو نه ستا د قتل شوي ورور بدل څوک اخلي ورشه په خلکو کې د خپل ورور د انتقام د اخستلو روحيه را ژوندى کړه هغه راغلو او د خلکو په مينځ کې يې په زوره زوره چيغې وکړې اى زما قتل شويه وروره عمره ! اى عمره ! اى عمره ! .... د جنګياليو په زړونو کې وينې ورته په جوش شوې او له زړونو څخه يې هغه رايه وويسته چې د عتبة خبرو پکې ځاى په ځاى کړې وه او د شر لوري ته يې لا ګرم کړل .

د دواړو لښکرو یو بل ته سره ښکاره کېدل

دواړه لښکر د جنګ میدان ته سره په نېږدې کېدو کې شول او یو بل ورته ښکاره شول چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم د قریشو لښکر ولید نو دعا یې وکوله : ای الله دا قریش د خپل کبر او غرور سره راوتلي دي ستا سره جنګ کول غواړي او ستا د رسول تکذیب کوي ای الله ددوی په مقابل کې زما هغه مرسته وکوه چې تا یې راسره وعده کړېده.

رسول الله صلی الله علیه وسلم چې کله عتبة بن ربیعة ولید چې په سره اوښ باندې سپور وو صحابه وو ته یې وویل چې که پدې ټوله ډله کې د خیر خاوند وای نو دا د سره اوښ مالک به وو که دوی ددې اطاعت کړی وای نو ده ورته سمه لاره ښوده .

د صفونو برابرول

رسول الله صلی الله علیه وسلم په ډېره مینه سره خپل صفونه سیده برابر کړل او هر صحابي ته به یې په مینه سره ویل چې سیده و دریږه او ټولو ته

واروئ تر هغه وخته پورې توره مه را بهر کوئ څو چې هغوی تاسې ته ډېر نږدې شوي نه دي د صفونو د برابرولو نه وروسته رسول الله صلی الله عليه وسلم او ابو بکر صديق رضی الله تعالی عنه بېرته خپل ځای ته لاړل او حضرت سعد ابن معاذ رضی الله تعالی عنه يې په دروازه کې د حفاظت په نيت ودرېدو .

مشرکينو چې کله صفونه برابر کړل نو ابوجهل چې ددوی په مشرۍ کې وو دعا وکوله او ويې ويل ای الله نن چې تاته څوک ډېر محبوب وي دهغوی مرسته وکوه (ده ته ځان د بتانو په عبادت کې په حقه ښکاره کېدو) الله تعالی فرمايي سورة انفال آية ١٩

إِن تَسۡتَفۡتِحُواْ فَقَدۡ جَآءَكُمُ ٱلۡفَتۡحُۖ وَإِن تَنتَهُواْ فَهُوَ خَيۡرٞ لَّكُمۡۖ وَإِن تَعُودُواْ نَعُدۡ وَلَن تُغۡنِيَ عَنكُمۡ فِئَتُكُمۡ شَيۡـٔٗا وَلَوۡ كَثُرَتۡ وَأَنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ

ترجمه : ای کافرانو که تاسې فتح غوښته داده فتح راغله او که تاسې اوس نور د اسلام خلاف پرېږدي نو دا ستاسې لپاره ښه ده او که چېرته تاسې بيا را وګرځئ نو مونږ به هم را وګرځو

تاسي نه هېڅ شی اګر که تاسي ډېر هم یاست او پدې پوه شئ چې الله تعالی د مومنانو ملګری دی .

د جنګ اولې مرحلې

مسلمانانو د باران اوبه په یوه حوض کې جمع کړې وې چې د ضرورت په وخت کې به یې ترې استفاده کوله او پدې وخت کې د کفارو د لښکر سره د اوبو نعمت او سهولت بالکل نه وو نو د جنګ د شروع کېدو اول قدم دا وو چې یو کس د کفارو له ډلې نه اسود بن الاسود المخزومي چې ډېر بد خویه بد اخلاقه سړی وو را ووتلو او ویل یې چې زما د قسم وي یا به زه د مسلمانانو له حوض نه اوبه څښم او یا به هغه حوض ړنګوم او یا به مړ کېږم هغه د همدې نیت سیره حوض ته روان وو چې په لاره کې حضرت حمزه رضی الله تعالی عنه ورپسي ورغلو او په پښو یې په توره ووهلو چې پښه یې تر پنډۍ نه شکته ور پرې کړه هغه شا په تخته ځملاست او خپلو ملګرو ته یې خپله پښه ور شکاره کوله او ځان یې بیا هم د حوض لوري ته ور کش کولو د حوض غاړې ته یا د حوض د ننه ته ورسېدو چې د حضرت حمزه رضی الله تعالی عنه بل وار پرې ور ورسېدو او قتل یې کړو پدې سره د مسلمانانو حوصله نوره هم ډېره زیاته لوړه شوه نه .

د جنګ شروع

د اسود بن اسود د قتل سره د جنګ لمبې شروع شوې د کفارو له لوري نه درې کسان چې جنګي تجربې يې لرلې ميدان ته را ووتل عتبة بن ربيعة، شيبة بن ربيعة، وليد بن عتبة بيا عتبة بن ربيعة مسلمانانو ته اواز کړو چې خپل درې پهلوانان راولېږئ د انصارو له مجاهدينو څخه درې کسان را ووتل او د دوی په مقابل کې و دريدل مشرکينو ورته اواز کړو چې ستاسې سره زمونږ څه کار نشته مونږ ته خپل د تره زامن را مخکې کړئ چې زمونږ سيال وي او مونږ ورسره جنګ وکوو بيا رسول الله صلی الله عليه وسلم حضرت عبيد بن حارث (د رسول الله صلی الله عليه وسلم د تره زوی) حضرت حمزه (تره) او حضرت علي (د تره زوی) ور ولېږل پدې کې اختلاف دی چې په دې دريو کسانو کې څوک چا ته په مقابله ورغلل خو د ابو داود د حديث له مخې حضرت علی رضی الله تعالی عنه شيبة ته حضرت حمزه رضی الله تعالی عنه عتبة ته او حضرت عبيد بن حارث رضی الله تعالی عنه وليد بن عتبة ته په مقابله ورغلل د بل روايت له مخې عبيده د عتبة بن ربيعة سره په جنګ شو او حضرت حمزه رضی الله تعالی عنه د شيبة سره او حضرت علي رضی الله تعالی عنه د وليد سره په جنګ شو ددوی په مابين کې جنګ شروع شو

تعالی عنه زخمي شو چې بیا یې د مسلمانانو د لښکر تم ځای ته نقل کړو (چې بیا تر صفراء پورې په زخمي حالت کې ورسېدو او مدینې ته په لاره باندې شهید شو او هماغلته په لاره کې دفن کړل شو)

عمومي یرغل

د مشرکینو ملا تراوسه پورې څکه ماته ښکاره کېږي چې درې مهم او جنګي مشران یې په اول ځل د صفر په مقابل کې له لاسه ورکړل نو یې غصه هم تر حد زیاته شوه او په یوه چیغه یې لکه د یو انسان په شکل په مسلمانانو باندې تعرض شروع کړو مسلمانان د دفاع په حالت کې وو او محکم په خپل ځای باندې ولاړ وو او د کفارو د هر ډول حملې ځواب یې په پوره میړانه سره ورکولو تردې چې جنګ ګرم شو رسول الله صلی الله علیه وسلم په خپله قیام ګاه کې رب ته دعا کوله چې ای الله لما سره دې چې کومه وعده د کمک کړې ده رښتیا یې کړه پدې کې یې سترګې یو څه پټې شوې چې را بیدار شو نو ابو بکر صدیق ته یې زیرې ورکړو ویل یې زیرې درکوم چې ملائکې جنګ ته راغلې ما همدا اوس جبرائیل علیه السلام ولید چې په جنګي سامان باندې پوښلی وو او آس باندې سپور وو رسول الله صلی الله علیه وسلم له خپل ځای نه پداسې

سَيُهۡزَمُ ٱلۡجَمۡعُ وَيُوَلُّونَ ٱلدُّبُرَ ﴿٤٥﴾

ترجمه : ډېر زر به د کفارو جمع ماتې و خوري او شا به واړوي (وبه تښتي)

بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم يو موټى خاورې را واخيستې او د مشركينو لوري ته يې ور وشيندلې د هر مشرک مخ ، پوزې ، سترګو او خولې ته ترې خاورې ورسېدې ددې په اړه الله تعالى فرمايي:

سورة انفال آية ١٧ .

وَمَا رَمَيۡتَ إِذۡ رَمَيۡتَ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ رَمَىٰ ۚ

ترجمه : او هغه وخت چې تا (په يوه موټي خاوره سره) ويشتل وکول هغه تا ونه کول (ستا په وس کې نه وه چې دهغه يو موټي خاورې نه د هر كافر مخ او سترګو ته څه حصه ور ورسوې) بلکه هغه ويشتل الله تعالى وکول (او هغه د هر کافر مخ او سترګو ته ستا د يو موټي خاورې نه څه برخه ور ورسوله) .

بې مثاله قرباني

رسول الله صلى الله عليه وسلم خپل جنګيالي په جنګ ور تيز کړل او ورته يې وويل چې زما د قسم په هغه ذات وي چې د محمد نفس يې په واک کې دی

صلی الله علیه وسلم خپلو مجاهدینو ته په سخته جګړه کې اواز وکولو (ور پاڅیږئ هغه جنت ته چې عرض یې لکه د زمکې او اسمانونو دومره دی) حضرت عمیر ابن الحمام الانصاري وویل بخ بخ (واه واه) عرض یې دومره دی لکه د زمکې او اسمانونو؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چې بخ بخ دې ولې وویل ؟ ده وویل چې څکه مې وویل چې کاش زه د جنت له اهل نه وای رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چې ته یې له اهل نه یې او خورمایې را واخیستې یوه یې ترې وخوړه بیا یې وویل چې که زه دومره ژوندی پاتې شم چې دا خورما وخورم نو دا هم ډېر اوږد عمر دی او په جګړه ور ګډ شو تر څو چې شهید شو . (الله یې دې لوړې درجې نصیب کړي) .

او د مسلمانانو جنګي جذبه هم څه داسې وه چې حضرت عمیر ابن ابي وقاص رضی الله تعالی عنه به د مسلمانو جنګیالو شاته پټېدو خپل مجاهد ورور حضرت سعد ابن ابي وقاص ورڅخه پوښتنه وکوله چې داسې ولې کوې؟ ده ورته وویل چې که رسول الله صلی الله علیه وسلم مې ووینې جنګ ته مې نه پرېږدي چې ته لا کشر یې نو چې کله ورباندې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سترګې مبارکې ولګېدې نو یې ورته وویل وروسته شه ! چې ده رضی الله تعالی عنه ته کله دا غږ وشو نو هغه په ژړا شو چې

بیا تر هغه وخته پورې جنګېدو چې شهید شو . (الله یې دې لوړې درجې نصیب کړي).

ځوابي حمله

پداسې حال کې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم زغره آغوستې وه او پخپله په جنګیالیو باندې را ګډ شو خپلو جنیګالیو ته یې ویل شدو! (پرې سخت یې کړئ) چې کله مسلمانانو جنګیالیو خپل مهربان قائد په خپلو خواوو کې ولید او د هغه مبارک اواز یې واورېد چې ویل یې شدو! نو جنګي جذبه یې لا نوره هم سخته شوه او د بې ساري قربانۍ وړاندې کولو نه چا هم دریغ نه کولو او د کفارو له لوري په شوې حمله باندې یې خپله جوابي حمله ور شروع کړه مجاهدینو ته چې کله د شدو! حکم وشو لکه د بازونو په شان یې په خپل دشمن باندې ور ودانګل او د هغوی نه یې نظم ګډ وډ کړو او لاره یې ترینه ورکه کړه صفونه یې بې نظمه شول ، قومانده یې خرابه شوه، هېڅوک یې نه پوهېدل چې څه وکوي، مسلمانانو سخته جګړه وکوله او ملائکو یې مرسته وکوله د د حضرت ابن سعد په روایت کې له عکرمه نه روایت دی چې هغه فرمایي چې کله به زه د کوم کافر سره مخامخ شوم ما به ولیدلو چې دهغه سر به والوتله ما به بالکل ونه لیده چې

شه) کله چې يو مسلمان مجاهد په يو مشرک پسې په سختي سره منډه اخستې وه او ناڅاپي يې واورېدل (اقدم حيزوم) چې په خپله مخه کې يې مشرک ته وکتل هغه شا په تخته و غورځېدو او په مخ باندي يې داسي نښه جوړه وه لکه په کمچينه چې وهلی شوی وي يو انصاري صحابي راغلو دا قصه يې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته وکوله هغه ورته وويل : تا رښتيا وويل دا مرسته د دريم اسمان څني راغلې وه .

حضرت ابو داود مازني فرمايي چې زه به په کوم مشرک پسې ورتلم مخکې ددې چې هغه ته زما توره ورسيږي دهغه سر به والوتلو زه به پوه شوم چې دا بل چا ووهلو حضرت عباس بن عبد المطلب چې په زور سره جنګ ته راوستل شوی وو هغه يو انصاري صحابي د بندي په توګه را وستلو خو هغه وويل چې زه ده ژوندی ونه نيولم زه يو بل کس چې ډېر ښائسته شکل يې وو او په برګ آس باندې وو هغه ونيولم او هغه کس اوس ماته نه ښکاره کيږي هغه انصاري صحابي وويل نه ! دا ما ونيولو رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل : چپ شه الله تعالی لتا سره د ملائکې په واسطه باندې مرسته کړېده .
حضرت علی رضی الله تعالی عنه فرمايي ما او حضرت ابو بکر صديق رضی الله تعالی عنه ته رسول الله صلی

ميکائيل او اسرافيل دی هغه هم لتاسي سره په جنګ کې شرکت کوي .

له ميدان څخه د شيطان تېښته

شيطان چې د ابو جهل سره د سراقة بن مالک په شکل کې راغلی وو هغه چې وليدل ملائکې په کفارو باندې څه کوي نو يې شا ته تګ شروع کړو حارث ابن هشام چې فکر يې کاوه چې دا سراقه بن مالک دی هغه يې کلک را ونيولو ده هغه ته په سينه کې ګذار ورکړو او ځان يې ترې خلاص کړو او له ميدان نه ئې پښې سپکې کړې ابو جهل او نورو مشرکينو ورته وويل چې دا څه کوې سراقه ولې لتا نه هېر شول چې تا مونږ ته ويلي وو چې زه به لتا سي سره تر آخره پورې ملګري کوم ؟ ده ورته وويل:

سورة انفال آية ٤٨

إِنِّي بَرِيٓءٌ مِّنكُمۡ إِنِّيٓ أَرَىٰ مَا لَا تَرَوۡنَ إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَۚ

وَٱللَّهُ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ ﴿٤٨﴾

ترجمه : زه اوس ستاسي نه بيزار يم ماته هغه څه ښکاره کيږي (ملائکې) چې تاسې ته نه ښکاره کيږي زه د الله نه ډاريږم او الله ډير سخت عذاب

او ددي خبرې د كولو سره هغه تردي حده پورې و تښتېد چې ځان يې بحر ته ورسولو .

خپلو جنګياليو ته د ابو جهل ډاډګېرنه

ابو جهل غوښتل چې خپل جنګيالي زړور كړي هغه خپلو كسانو ته چيغې وهلې چې د سراقه بن مالک په شا تلل دې تاسې وارخطا نه كړي هغه له مخكې نه د محمد سره قرارداد كړى وو چې هغه به همداسې كوي د عتبة او شيبة مرګ دې تاسې وارخطا نه كړي هغوى په خپلو وتلو سره بېړه وكوله زړور شئ او په مسلمانانو باندې حملې وكوئ دهغوى د وژلو كوښښ مه كوئ مونږ به هغه ژوندي نيسو او تول به اسيران له ځانونو سره بيايو او په سخت ترين عذاب به يې وژنو خو دې خبرو د كفارو جنيګاليو ته ډېره لږه حوصله وركړه دومره نه وه چې بيا هم د مسلمانانو بازونو مخې ته تينګ شوي واى مسلمانانو په كفارو باندې خپلې حملې لا هم نورې هغه مهال تيزې كړې كله چې د كفارو په قومانده كې ضعف ښكاره شو او په دوى كې ګډ وډي شوه .

د ابو جهل مړه کېدل

حضرت عبد الرحمن ابن عوف رضی الله تعالی عنه فرمايي چې زه د بدر په ورځ په صف کې ولاړ وم چې ښي او چپ طرف ته مې وکتل چې نوي ځوانان مې په خوا کې ولاړ وو ما دهغوی د کمې تجربې او نوي عمر په اړه فکر کول او په زړه کې مې وو چې که په خوا کې مې تکړه ځوانان او قهرمانان وای نو ... چې په دې کې يو رانه پوښتنه وکوله چې ای تره ماته ابو جهل را وښيه ! ما ورته وويل : وراره ته هغه څه کوې؟ ده راته وويل چې زه يې ووينم زه به ترېنه بېل نه شم ترڅو مې چې وژلی نه وي زه د هغه جذبې ته حيران شوم او دده سره مې خبرې ختمې کړې نه وې چې د بلې خوا ځوان راته همداسې څه وويل چې لږ وروسته هغه را ښکاره شو ما دوی ته وويل هغه چې تاسې يې لمانه پوښتنه کوله دا هغه کس دی .. دوی دواړه لکه د بازونو په شان پرې ور نازل شول او هغه يې قتل کړو رسول الله صلی الله عليه وسلم ته چې دوی دواړه راغلل نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ترېنه پوښتنه وکوله چې هغه چا قتل کړو؟ ځوانانو هر يو ورته وويل : ما قتل کړو؟ رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل چې خپلې تورې خو به مو پاکې کړې نه وې؟ دوی ورته وويل نه .. چې خپلې تورې يې ور ښکاره کړې نو يې ورته

معوذ بن عفراء رضی الله تعالی عنهما وو حضرت ابن اسحاق فرمايي چې معاذ رضی الله تعالی عنه ماته وويل چې زه په ابو جهل پسې ورغلم چې ما پرې اول ګذار وکولو دهغه پښه مې د پنډۍ سره ترېنه بيله کړه مخکې ددې چې زه ورباندې بل ګذار وکوم نو دهغه زوی په ما باندې وار وکولو او زما لاس يې رانه پرې کړو صرف د ما د لاس څرمن پاتې شوه چې زما لاس ورپورې ځړېدو هغه ځړېدلې لاس زه نه پرېښودم چې جنګ وکوم او تکليف کولم يې نو مې ورباندې پښه کېښوده او کش مې کړو له ځان نه مې بېل کړو چې پدې وخت کې معوذ رضی الله تعالی عنه راغلو او په ابو جهل يې حمله وکوله او قتل يې کړو او بيا معوذ رضی الله تعالی عنه تر هغه وخته پورې و جنګېدو چې د شهادت مقام ته ورسېدو (الله يې دې مرتبې لوړې کړي) .

د کفارو په صفونو کې د ماتې ګډېدل

بالآخره هغه وخت راغلو چې د کفارو په جنګيالو کې ماته ګډه شوه او د ميدان پرېښودلو ته اړ شول هغوی په شا باندې منډه کړه او مسلمانانو جنګياليو په هغوی پسې د شا نه منډې وهلې چې يا يې ژوندي ونيسي او يا يې ووژني او تر دې حده پورې يې پسې منډې کړې څومره چې کيدای شو بالاخره د جنګ نتيجه دا شوه چې د کفارو له لوري نه اويا کسان ووژل شول او اويا کسان يې ژوندي ونيول شول او نور يې له پوره شرم سره د ميدان نه په تېښته بريالي شول خو د مشرتابه ملا يې ماته شوه او ټول مشهور سرداران يې د مردارو په شکل کې په ميدان کې پرېښودل د همدې کاميابې نتيجې په اړه الله تعالی فرمايي سورة آل عمران اية ۱۲۳

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ ٱللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنتُمْ أَذِلَّةٌ ۖ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢٣﴾

ترجمه : او په تحقيق سره الله تعالی په بدر کې ستاسې مرسته په داسې حالت کې وکوله چې په ظاهري اسبابو باندې تاسې ډېر کمزوري وئ د الله تعالی نه و ډار شئ ښايي چې تاسې شکر و باسئ

د بدر شهیدان

او د مسلمانانو له لوري نه ۱٤ کسان شهیدان شول چې په لاندې لست کې یې نومونه شامل دي تفصیل به یې وروسته راشي .

مهاجرین:

1. عبیدة بن حارث
2. عمیر ابن ابي وقاص
3. ذو الشمالین بن عبد عمرو
4. مهجع بن صالح
5. عاقل بن البکیر
6. صفوان بن وهب

انصار:

1. سعد بن خیثمة
2. مبشر بن عبدالمنذر
3. یزید بن الحارث
4. عمیر ابن الحمام
5. رافع بن المعلی
6. حارثة بن سراقة
7. معوذ بن الحارث
8. عوف بن الحارث

په شهیدانو کې ۱۳ کسان په بدر کې په مقبرة الشهداء (د شهیدانو هدیره) کې دفن کړل شول او یو صحابي حضرت عبیدة بن حارث (د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تره زوی) چې بېرته مدینې

زخمي حالت کې وو هغه هماغلته په لاره کې دفن شو .

د جګړې نه وروسته د ابو جهل حال معلومول

کله چې جګړه پای ته ورسېده رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه وو ته وویل چې د ابو جهل احوال به څوک راوړي چې هغه اوس په څه حال کې دی؟ صحابه یې په طلب کې ووتل فقیه عالم صحابي حضرت عبد الله ابن مسعود رضی الله تعالی عنه په داسې حالت کې پیدا کړو چې لا د ژوند سلګی پکې پاتې وې په غاړه یې ورته پښه کېښوده او تر ږیره یې ونیولو چې سر یې ترېنه پرې کړې په هغه وخت کې یې هم ورته وویل چې سر مې د بدن سره نېږدې پرې کړه چې د سردار سر د نورو سرونو څخه لوړ ښکاره کیږي چې عبد الله ابن مسعود یې په غاړه باندې پښه ور کېښودلې وه ابو جهل ورته وویل چې دېر په سخت ځای دې پښه اېښې ده شپونکیه (حضرت عبد الله ابن مسعود په مکه کې مال څرولو) بیا یې له ابو جهل نه سر پرې کړو او د رسول الله صلی الله علیه وسلم په وړاندې یې کېښودو چې دا د ابو جهل سر دی رسول الله صلی الله علیه وسلم چې هغه ولیدو نو یې وویل الله هغه ذات دی چې دهغه نه بغیر بل لائق د عبادت نشته دا یې

وعده رښتيا کړه بيا يې ماته وويل ما ورولـه هغه اوس چېرته دی چې کله عبد الله ابن مسعود هغه راوستلو او د ابو جهل جسد ته يې ودرولو نو رسول الله صلی الله عليه وسلم وويل چې دا ددې امت فرعون وو .

د مشرکينو د مړيو خښول

د کفارو د مړيو په اړه فيصله وشوه چې دوی دی په ژور ځای کې ور وغورځول شي او په دې کې يو غرض دا هم وو چې نور ددوی دا بې عزتي او دا شرم هم پای ته ورسيږي او د زمکې مخ به هم تري پاک شي کله چې امية بن خلف نه يې د هغه زغره ويستله هغه سخت پړسېدلی وو او تر هغه وخته بيا خراب شوی وو نو چې کله يې دهغه ژور ځای لوري ته ور کش کولو نو غوښه يې نه کش کېده بلکه پرې کېدله نو دهغه کوهي نه يې په لږ فاصله کې خاورې وربانـدې واړولي رسول الله صلی الله عليه وسلم راغلو او د همدې ژور ځای (چې د کفارو جسدونه يې پکې اچولي وو) سرته و دريد او ويې فرمايل چې ای فلانيه، ای فلانيه .. د هغوی د مشرانو نومونه يې واخستل .. لما سره چې الله کومه وعده کړې وه هغه يې ماته راکړل آيا هغه څه تاسې ته در ورسېدل چې لتاسې سره يې وعده شوې وه؟ آيا تاسې اوس دا ارمان نه کوئ

ورته ويل چې اى پيغمبره دا ته څه کوې ته د مړيو سره داسې خبرې کوې لکه د ژونديو سره؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته و فرمايل چې هغوى لتاسې نه ښه آوري لکن هغه صرف ماته ځواب نشي راکولى .

مکې ته د کفارو د ماتې خبر رسېدل

د جنګ له ميدان څنې پاتې ژوندي کفار په غير منظمه توګه مکې ته روان شول په دښتو او غرونو کې روان وو او دوى هم نه پوهېدل چې د شرم نه به څنګه مکې ته داخليږي په اولو داخلېدونکو کې الحيسمان بن عبد الله الخزاعي وو خلکو ورنه پوښتنه وکوله چې څه حال وو ده ورته وويل چې عتبة بن ربيعة ووژل شو، شيبة بن ربيعة ووژل شو ، وليد بن عتبة ووژل شو، عمرو ابن هشام ابو الحکم (ابو جهل) ووژل شو، امية بن خلف ووژل شو او څه نور مشران يې ورته ياد کړل صفوان ورته وويل چې ماته نه ښکاره کيږي چې دده عقل دې کار کوي دا لکه چې په ځان نه پوهيږي چې دا څه وائي زما په اړه ترې پوښتنه وکوئ چې څه وايي؟ خلکو ورته وويل چې صفوان بن امية څه وکول؟ ويل هغه خو دادى ناست دى خو ما دده ورور او پلار وليدل چې ووژل شول .

کړي او هېڅوک به پدې اړه وير نه کوي لکن بيا هم داسې کورنۍ وې چې له يوې کورنۍ نه دوه او درې کسان وژل شوي وو څنګه يې کولای شول چې ژړا ونه کوي .

د اسود بن المطلب درې زامن وژل شوي وو ده غوښتل چې پرې وژاړي لکن ددې قانون د سزا نه وېرېدو د ژړا اواز يې تر غوږ کېدو په نظر باندې کمزورى وو خپل يو غلام ته يې وويل چې څه ته لاړ شه وګوره چې څوک خو ژاړي نه ؟ که څوک په خپلو مړيو پسې ژاړي نو زه به هم وژاړم زړه مې سم ډک دى او دننه سوزېږم خپل زوى ابو حکيمه راته ډېر زيات يادېږي چې هغه لاړو بېرته راغلو ويل يې يوه ښځه ده په خپل ورک شوي اوښ پسې ژاړي چې دا خبر يې واورېده خپل ځان يې له اختيار نه ووتلو ژړل ئې او يو څو شعرونه يې وويل چې څه داسې خبرې پکې وې چې هغه په ورک شوي اوښ پسې ژاړي او په بدر کې په خاورو شويو ځوانانو او زمريانو پسې نه ژاړي .

مدینې منورې ته د فتح زیرى راتلل

کله چې فتح د مسلمانو په لاس شوه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم د مدینې منورې پورتنۍ برخې ته حضرت عبد الله بن رواحة او ښکتنۍ برخې ته حضرت زید بن حارثه د زیري سره را ولیږل او دا داسې وخت وو چې په مدینه منوره کې یهودو او منافقینو د درواغو خبرونه خپاره کړي وو او ددې اوازه یې هم خپره کړې وه چې خداى مه کړه رسول الله صلی الله علیه وسلم شهید شوى دى او چې کله یې زید بن حارثه رضی الله تعالی عنه د رسول الله صلی الله علیه وسلم په اوښه قصواء باندې سپور ولیدو نو دوى وویل چې دا اوښه مونږ پېژنو دا د رسول الله صلی الله علیه وسلم ده نو چې زید بن حارثه رضی الله تعالی عنه ورباندې سپور دى نو ددې معنی داده چې رسول الله صلی الله علیه وسلم شهید شوى دى خو چې دواړه زیرى ورکونکي مدینې منورې ته را ورسېدل مسلمانان ترې را تول شول چې ددوى نه واوري چې څه شوي دي نو چې کله یې تولې قصې ورته وکړې او د فتح زیرى یې ورکړو د مدینې منورې توله فضاء د خوشحالۍ نه خندیده او د تکبیر او تهلیل اوازونه پورته کېدل او د الله تعالی په دربار کې شکریې وړاندې کېدلې هغه مسلمانان چې په مدینه منوره کې پاتې وو د بدر لاړو ته را ووتل لیدو اله وو چې رسول الله صلی الله

مدينې منورې ته د فاتحينو جنګياليو راګرځېدل

په بدر کې د جنګ نه وروسته رسول الله صلى الله عليه وسلم د دريو ورځو لپاره پاتې شو چې خپله کاميابي يقيني کړي او کفارو ته ښکاره کړي چې زمونږ اوس هم په تللو کې بيړه نه ده که اوس هم څوک د مقابلې توان په ځان کېويني مونږ لا په ميدان کې پاتې يو د غنيمتونو په اړه د صحابه وو په مينځ کې څه تاو تريخوالى راغلى وو هغه داسې چې يوه ډله صحابه هغه وو چې دښمن يې پسې اخستى وو او هغه يې ښه پسې تر ميدان لرې کړي وو او بله ډله هغه وه چې د جنګ د پاى ته رسېدو نه وروسته يې غنيمتونه را ټول کړي وو او همدلته په ميدان کې پاتې شوو وو بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم امر وکړو چې ټول دې دلته را ټول شي دهغه نه وروسته قراني حکم نازل شو چې هغه مشکل يې حل کړو هغه قراني حکم داسې وو:

سورة انفال آية ١

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْأَنفَالِ ۖ قُلِ ٱلْأَنفَالُ لِلَّهِ وَٱلرَّسُولِ ۖ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَأَصْلِحُواْ ذَاتَ بَيْنِكُمْ ۖ وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ إِن كُنتُم

ترجمه : دوی له تا نه پوښتنه کوي د غنيمتونو په اړه نو ورته ووايه چې غنيمتونه (راټول کړئ) د الله او دهغه د رسول دي د الله نه و ډار شئ او په خپلو مينځونو کې صلح را ولئ د الله او دهغه د رسول اطاعت وکوئ که تاسي په حقه مومنان ياست .

بيا رسول الله صلی الله عليه وسلم هغه غنيمتونه ټول سره يو ځای کړل او په شريکه سره د دريو شپو د تېرولو نه وروسته د مديني په لوري روان شول او جنګي بنديان ٧٠ کسان هم ورسره وو چې يوې غونډۍ ته د مضيق او نازيه په مينځ کې ورسېدل هلته يې دمه وکوله او له غنيمت نه يې پنځمه برخه واخيسته پاتې نور يې په سمه توګه په مسلمانانو باندې تقسيم کړو کله چې الصفراء نومي ځای ته ورسېدو نو يې د النضر بن الحارث چې جنګي قيدي وو په وژلو باندې امر وکولو حضرت علی رضی الله تعالی عنه يې سر ترې پرې کړو .

او چې کله عرق الظبية ته ورسېدل نو د بل قيدي عقبه بن ابي معيط په وژلو يې هم امر وکولو دا هغه کس وو چې کله رسول الله صلی الله عليه وسلم په مانځه کې وو ده وربانديې ګندګي اچولي وه او همدا هغه کس وو چې يو ځل يې د رسول الله

دي) او د بدر په غزوه کې يې هم د مسلمانانو په خلاف ډېر جنګ وکولو او کله چې دده په قتل باندې امر وشو انصاري صحابي حضرت عاصم ابن ثابت رضی الله تعالی عنه او په يو روايت کې حضرت علي رضی الله تعالی عنه يې سر قلم کړو .

دا دواړه هغه کسان وو چې ددوی معاف کول ممکن نه وو دا دواړه بنديان نه بلکه جنګي مجرمان وو ځکه قتل کړل شول .

رسول الله صلی الله عليه وسلم ته د مبارکي پيغامونه

کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم مدينې منورې ته په لاره باندې الروحاء نومي ځای ته ورسېدو نو مسلمانان له مدينې منورې نه راغلي هلته دده په انتظار وو او دوی ته يې مبارکي ويله او په فتح باندې يې ورسره خپله خوشحالي ښکاره کوله حضرت سلمه بن سلامة ورته وويل چې د څه شي مبارکي راکوئ مونږ د داسې چا سره مخامخ شوو لکه تړلي اوښان صرف حلالول مو بيا رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته مسکی شو او ورته يې وويل وراره دوی مشران دي .

حضرت اسيد بن حضير ورته وويل ای د الله پيغمبره حمد ثنا دده هغه ذات لره چې ته يې کامياب کړې

تاسې به د قريشو د قافلې سره مخامخ کيږي ما دا فکر نه کاوه چې تاسې به د جنګ سره مخ کېږي که زه پوه وی نو خامخا زه هم درسره تلم رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل : هو تا رښتيا وويل .

رسول الله صلی الله عليه وسلم د کاميابي سره مديني منوري ته را ننوت او هر دښمن به ترپنه ډارېدو ډېرو کسانو ددينه وروسته اسلام قبول کړو او عبد الله بن ابی او دهغه ملګري (منافقين) هم په ظاهر سره په اسلام کې داخل شول .

رسول الله صلی الله عليه وسلم چې کله مديني منوري ته را ورسېدو نو بنديان يې د ساتني لپاره په اصحابو باندې تقسيم کړل چې دوی به يې ساتنه او پالنه کوي .

د بنديانو سره معامله

هغه کسان چې ژوندي نيول شوي وو په هغو کې دوه کسان چې د مسلمانانو لپاره ډېر خطرناک وو او هغوی د اسلام په خلاف داسې جرمونه کړي وو چې د چا هم له زړه نشوای وتلی هغوی دواړه قتل کړل شول يو نضر بن حارث او بل عقبه بن ابي معيط قصه يې مخکې تېره شوه او د نورو بنديانو په اړه چې په هغو بنديانو کې د مختلفو صحابه وو خپلوان راغلي وو لکه د حضرت حمزه رضی الله

الله عنه ورور عقيل وو پکې او داسې نور نو ددوی په اړه مشورې کول شروع شول چې ددې قيدانو سره بايد څه وشي اول رايه د حضرت ابو بکر صديق رضی الله تعالی عنه نه واخستل شوه هغه و فرمايل چې ای رسول الله همدا زمونږ د خپلې قبيلې خلک دي ددوی نه به فديه واخلو هغه فديه به مونږ په جهادي مصارفو کې مصرف کړو او کېدای شي الله تعالی دوی ته هدايت نصيب کړي همدا خلک به زمونږ مټ او بازو شي .

د حضرت عمر رضی الله تعالی عنه نه چې رايه واخستل شوه نو هغه وويل چې زما کوم خپلوان دي هغه ماته حواله کړه او عقيل يې خپل ورور حضرت علي اود حمزه ورور يې حمزه ته حواله کړه چې هرڅوک خپل خپلوان په خپله قتل کړي پدې سره به مونږ د الله په دربار کې دا خبره ثابته کړو چې له مشرکينو سره زمونږ هيڅ ډول همدردي نشته او که زمونږ هرڅوک وي او په هره مرتبه کې وي مونږ د الله تعالی لپاره هغه پرېښودلی او قتل کولی شو.

رسول الله صلی الله عليه وسلم د حضرت ابو بکر صديق رضی الله تعالی عنه رايه خوښه کړه او د هر بندي په سر يې ٤٠٠٠ درهمه مقرر کړل چې سبا حضرت عمر رضی الله تعالی عنه راغی نو يې وليدل چې حضرت رسول الله صلی الله عليه وسلم او حضرت ابو بکر

کړئ که چېرته ماته پرې ژړا راغله نو زه به هم وژاړم او که ماته پرې ژړا را نغله نو ستاسې د ژړا لپاره به هم وژاړم رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وويل چې د بنديانو څخه د فديې اخستنې له امله عذاب دومره رانږدې شوی وو لکه دا ونه (نږدې يوې ونې ته يې اشاره وکوله) الله تعالى آيتونه نازل کړل:

سورة انفال آية ٦٧ -٦٨ .

تُرِيدُونَ عَرَضَ ٱلدُّنْيَا وَٱللَّهُ يُرِيدُ ٱلْءَاخِرَةَ ۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٧﴾ لَّوْلَا كِتَـٰبٌ مِّنَ ٱللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَآ أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٨﴾

ترجمه : (ای مسلمانانو) تاسې د دنيا مال غواړئ او الله تعالى آخرت غواړي الله غالب او دحکمت خاوند دی که چېرته حکم د الله تعالى مخکې تېر شوی نه وای نو تاسې ته به لوی عذاب رسېدلی وو پدې مسئله کې .

خو اوس فيصله په همدې فديه باندې وشوه لکن په بنديانو کې چې کوم خلک ډېر غريبان وو د هغوی

او دوی به له فديې نه معاف وي د ځينو سره د مختلفو مصلحتونو له مخې احسانونه وشول او بغير د فديې نه پرېښودل شول لکه مطلب بن حنطب، صفي بن ابي رفاعه ، ابو عزه حجمي په دوی کې ځينو د احسان بدل پدې سره وکړو چې الله تعالی هدايت ورته وکړو او مسلمان شول او ابو عزه چې د احسان د بدل په ورکولو نه پوهېدو له مخکې نه يې د اسلام په عداوت کې يو قدم وړاندې کېښودل هغه په احد کې د خپل عمل په سزا ورسېدو د رسول الله صلی الله عليه وسلم د زوم ابو العاص بن حارث د را خلاصولو لپاره حضرت زينب هغه آمېل ور ولېږلو چې حضرت خديجې بي بي دېته ورکړی وو او دا اوس بېرته رسول الله صلی الله عليه وسلم ته د هغه د زوم د فديې لپاره راغلو چې رسول الله وليدو نو د خپلې لور په حالت ډېر زيات خواشينی شو صحابه وو ته يې وويل که ستاسې خوښه ووي د زينب لپاره به ددې زيور ور ولېږو او دا خاوند به يې مفت ور خلاص کړو نو صحابه وو هم ورته وويل چې په دواړو سترګو نو هغه يې مفت پرېښود خو يې ورته وويل چې زينب به دومره زر را لېږې چې څنګه ته ورسيږې دی چې مکې ته لاړو نو خپل ورور کنانة ته يې وويل چې زينب ور وله ما له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره وعده کړې ده خو هغه چې زينب بي بي د مدينې په لوري روانه کړه نو د مکې خلک ورته

له مونږ نه جوړه څي؟ دا مونږ نه پرېږدو او كه په مكه كې پاتې كيږي نو مونږ ستاسي له امله ورته څه نه وايو د ابو العاص ورور خپل غيشي را وويستو ويل كه څوك تكړه وي نو زينب ته دې را نېږدې شي نو پدې كسانو كې څه مشران كسان ورته ور وړاندې شول ويل گوره دا زمونږ د مكې د ټولو خلكو لپاره شرم دى اوس و گرځئ بيا په تياره كې لاړ شئ زمونږ درته اجازه ده نو دا خبره دده هم خوښه شوه بيا و گرځېدل او د شپې بل وخت روان شول او عقيل بيا هم تر څه وخته كافر پاتې شو وروسته بيا په اسلام مشرف شو او مدينې ته لاړو هغه قصه زمونږ په كتاب (د اسلامي تاريخ له پانو څخه ۲) كې په تفصيل راغلې ده .

بيا به د مكې نه هرڅوك راتلل او د خپلو خپلوانو لپاره به يې ۴۰۰۰ درهمه وركول او هغه به يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم له قيد نه خلاصولو پدې بنديانو كې يو وليد بن وليد بن مغيره وو دده د خلاصولو لپاره يې دوه ورونه راغلل او رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يې ۴۰۰۰ درهمه وركړل او دى يې راخلاص كړو چې كله خلاص شو نو اسلام يې قبول كړو چا ترې پوښتنه وكوله چې مخكې دې ولې خپل اسلام نه ښكاره كولو (چې كله په قيد كې وې) ده ورته وويل چې زه ډارېدم

ونه کولو نو چې کله یې مکې ته بوتلو نو هلته ئې سخت بندي کړو او په ډېر تکليف کې وو رسول الله صلی الله علیه وسلم به د هغه د خلاصون لپاره دعا قنوت ويله بيا الله ورته لاره پيدا کړه و تښتېدو او د رسول الله صلی الله علیه وسلم د صحابه وو سره ملګرى شو .

يو له بنديانو څني ابو عزة عمرو ابن عبدالله الجحمي وو دا د لورانو پلار وو او هېڅ وس يې نه وو رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې وويل چې تاته خو معلومه ده چې ٤٠٠٠ درهمه زه نشم وركولى او هېڅ شى نه لرم لما سره احسان وكوه او ما پرېږده نو رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه مفت پرېښودو .

په جنګي بنديانو کې يو مشهور او غښتلى خطيب سهيل ابن عمرو هم موجود وو چې په خطابت کې یې ښه تجربه او ښكلې ژبه درلوده لکن له بده مرغه يې خپله ټوله قوه او ملکه د رسول الله صلی الله علیه وسلم په اړه په بدو ويلو باندې مصرف كوله او دده ددې خبرو نه او دده د بيانونو څخه مسلمانان ډېر زيات تنګ شوي وو نو کله چې د بندي په شکل کې تړلى راغلو نو د مسلمانانو خواهش وو چې ده ته دې سخته سزا وركړل شي په هغه كسانو كې چې د سهيل ابن عمرو لپاره يې

چې كه د سهيل مخكني دوه غاښونه وويستل شي نو بيا به هغه ونه توانيږي چې لكه د مخكې په څېر د اسلام او ستاسې خلاف تقريرونه او بيانونه وكوي د حضرت عمر رضى الله تعالى عنه مطلب دا وو چې د خلاصونه نه وروسته بايد سهيل د مسلمانانو لپاره دومره ضررناك نه شي لكه څومره چې مخكې وو لكن رسول الله صلى الله عليه وسلم چې د رحمت نمونه وه هغه وويل چې دا خو مثله ده يعنې د الله تعالى د جوړ شوي صورت خرابول دي او په اسلام كې دا ناروا ده حتى چې اسلام د مړيو د شكل د خرابولو نه هم منع كړېده .
نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل چې مونږ ده ته هره سزا وركولى شو لكن دده مثله نشو كولى .

په قيديانو كې چې كله د عباس معامله راغله نو صحابه وو غوښتل چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په ستړګو دې هغه ته فديه معاف شي لكن رسول الله صلى الله عليه وسلم د ټولو خلكو په مينځ كې د مساوات ښكاره كولو له امله ددېنه انكار وكولو او هغه يې نه يوازې دا چې له فديې نه معاف كړو بلكه د عباس د مالدار كېدو له امله يې له هغه نه د هغه د مالداري مطابق فديه واخيسته سره ددې چې عباس د رسول الله صلى الله عليه وسلم سكه تره وو چې يووخت يې هغه په سختو

شو او صحاپه چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره نېږدې خلک وو دا نا قراري له دوی نه پټه نه شوه دهغه زنځير يې نرم کړو نو چې کله هغه په قرار شو رسول الله صلی الله عليه وسلم هم په قرار شو خو ددې سره سره يې بيا هم د فديې نه معاف نه کړو .

مختلف واقعات

د کرمې جګړې په وخت کې حضرت علی رضی الله تعالی عنه فرمايي ما را منډه کړه چې وګورم رسول الله صلی الله علیه وسلم په څه حال کې دی ما ولیدل چې هغه په سجده پروت وو او ویل یې یا حی یا قیوم ، یا حی یا قیوم بیا څنې لاړم او په جګړه کې بوخت شوم ډېر څنډ وروسته چې ورته راغلم ومې کتلو هغه په هماغه حالت کې په سجده باندې پروت وو او ویل یې چې یا حی یا قیوم بیا ترې لاړم او چې ډېر وخت وروسته ورته راغلم هغه بیا هم په همداسې حالت کې وو .

حضرت عبد الرحمن ابن عوف رضی الله عنه فرمايي چې په مکه کې زما او د امیه په مینځ کې دوستي وه چې په بدر کې مې په داسې وخت کې ولید چې دی او زوی یې دواړه یو ځای وو او زما سره زغرې وې را پورته کړې مې وې په داسې وخت کې چې نور د ژوندي پاتې کسانو د اسیر کېدو وخت وو او دوی له ځان نه دفاع نشوای کولی راته ئې وویل زما په اړه دې څه دلچسپي شته کېدای شي زه تاته له زغرو نه غوره وم ؟ ما ورته وویل هو نو بیا مې زغرې هماغلته پرېښودې او تر یو لاس مې دی را ونیوله او له بله لاسه مې د هغه

به دوى بلال ته ډېر عذابونه وركول نو اوس بلال چيغه كړه چې دا دى د كفر سر امية او بيا ئې په زوره اواز كړو چې اى انصارو دا دى د كفر سر امية پدې كې جنيګالي ورباندې را غونډ شول ما كوښښ كولو چې دده نه دفاع وكوم چې د شا له خوا يوه توره راغله او دده زوى ووژل شو ده يوه په زوره چغه وكړه او له هرې خوا پرې صحابه را ټول شول او قتل يې كړو (صحيح بخاري)

حضرت عبد الله ابن عباس رضى الله تعالى عنهما روايت كوي چې د غفار قبيلي يو كس ماته وويل چې زه او زما يو د تره زوى (چې په دې وخت كې دواړه مشركان وو) د يوه غره خوا ته لاړو چې له هغه ځاى نه د بدر د جګړې ځاى ښكاره كېدو چې وګورو چې په بدر كې برياليتوب د چا په برخه كې كيږي چې وريځ راغله او په هغې كې د آسونو شور آورېدل كېدو او مونږ واورېدل چې اواز وشو (اقدم حيزوم) يعني حيزومه وړاندې شه .. ددې غږ په آورېدو سره زما د تره زوى ځاى په ځاى مړ شو او زه ما زړه هم نېږدې سكته كړې وه .

د ابو داود مازني رضى الله تعالى عنه نه روايت شوى دى چې هغه فرمايل د بدر په ورځ به زه كله د يو چا وژلو ته ور وړاندې شوم مخكې ددې چا

د رسول الله صلی الله علیه وسلم لپاره یوه څپره جوړه کړل شوې وه په هغې کې په سجده باندې پروت وو او د جنګ ټول وخت یې په سجده کې هم تېر نه کړو او نه ئې خپل ټول وخت په دعا کې تېر کړو بلکه د حضرت امام احمد د روایت له مخې یې پخپله هم په جنګ کې برخه واخسته او پخپله هم د جنګیالیو په صف کې و جنګېدو د ابن کثیر د روایت له مخې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم او ابو بکر صدیق رضی الله تعالی عنه به دعا ګانې هم کولې او کله به بیا جنګ ته را ګډ شول او صحابه به یې په جنګ باندې ور تېزول.

په غزوة بدر کې یوه لویه خبره دا وه چې د کفارو په زړونو کې ویره غورځېدلې وه او رسول الله صلی الله علیه وسلم به چې کله هم کومې غزا ته وړاندې کېدو نو دهغه د دشمن په زړه کې به ویره وه او دا هغه رعب وو چې الله تعالی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورکړی وو پدې اړه حضرت جابر بن عبد الله رضی الله تعالی عنه روایت کوي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایل ماته الله تعالی پنځه شیان راکړي دي چې لما نه وړاندې یې چاته نه وو ورکړي

۱. ماته یې رعب راکړی په اندازه د یوې

۲. زمکه تولـه زما لـپاره پـاکه شوېده هرچرته مونږ کولی شو مونځ وکوو(په مخکنيو امتونو کې صرف په جومات کې عبادت کېدو).
۳. د غنيمتونو د مال خوراک ماته روا شوی دی په مخکې امتونو کې ددې خوراک نه وو روا .
٤. ماته به په آخرت کې د شفاعت اجازه وي .
٥. مخکني پيغمبران به د خاصې ساحې او خاصې علاقې لپاره پيغمبر کېدو زه د ټولې دنيا لپاره راليږل شوی يم .
او په يوه جګړه کې رعب يعني د دشمن په زړه کې ويره داسې سلاح ده چې انسان يې پخپله لاس ته نشي راوړلی الله تعالی فرمايي:
سورة آل عمران آية ١٥١.

سَنُلۡقِي فِي قُلُوبِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ ٱلرُّعۡبَ بِمَآ أَشۡرَكُواْ بِٱللَّهِ مَا لَمۡ يُنَزِّلۡ بِهِۦ سُلۡطَٰنٗاۖ وَمَأۡوَىٰهُمُ ٱلنَّارُۚ وَبِئۡسَ مَثۡوَى ٱلظَّٰلِمِينَ ١٥١

ترجمه : او مونږ په د هغه کسانو په زړونو کې رعب ور واچوو چې هغوی کافران دي دا ځکه چې دوی د الله تعالی سره هغه څيزونه شريک کرځولي دي چې هېڅ دليل وربانديې نشته او ددوی ځای د

يو وخت کې د يهودو په اړه الله تعالى فرمايي سورة حشر آية ۲.

وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ ٱلرُّعْبَ ۚ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُم بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِى ٱلْمُؤْمِنِينَ فَٱعْتَبِرُوا۟ يَٰٓأُو۟لِى ٱلْأَبْصَٰرِ ﴿٢﴾

ترجمه : او الله تعالى ددوی په زړونو کې ويره ور واچوله خپل کورونه يې پخپلو لاسونو ورانول او د مسلمانانو په لا سونو تاسې عبرت واخلئ اى د عقل خاوندانو .

غزوة بدر د فيصلې ميدان

هغه ځاى وو چې پکې دا فيصله وشوه چې ددېنه وروسته به په زمکه باندې عبادت وي او که به ختم شي ځرنګه چې د اسلامي لښکرو مهربان قائد پدې خبره پوه وو نو ځکه يې الله تعالى ته خپل د اميد او دعا لاسونه پورته کړل او په پوره عاجزي سره يې دعا کوله اى الله هغه چې لما سره دې وعده کړې ده هغه راکړه اى الله زما سره دې چې کړېده هغه وعده پوره کړه اى الله که دا د مسلمانانو ډله دې نن هلاکه کړه بيا به څوک پاتې نشي چې په زمکه باندې عبادت وکوي او

لوري نه ورته زيرى راغلو چې کاميابي هم ستا په اړخ کې ده .

غزوة بدر د جهاد پيل

د بدر غزا هغه واقعه وه چې د همدې ځاى نه د الله په لاره کې د جنګونو سلسله شروع شوه او په اوله شروع کې يې الله تعالى کاميابي د مسلمانانو په لوري کړه د ټول عمر لپاره د مسلمانانو لپاره يو د خوشحالى خبر دى او ددېنه وروسته چې په تاريخ کې څومره جنګونه د الله تعالى د رضا لپاره کيږي د غزوة بدر سره يې يو قسم تعلق او تړون شته ځکه چې د همدې واقعې پر مهال الله تعالى داسې احکام راليږلي دي چې تر قيامت پورې به د مجاهدينو لار ښونه کوي .

غزوة بدر د لوړ مقام لرونکې مبارزه

غزوة بدر د ټولو هغه جنګونو چې د الله تعالى د رضا لپاره کيږي بېل مقام او شرف لري او ددې لپاره څو وجې دي .

١. دا لمړى غزا وه چې د اسلام په اظهار او ښکاره کېدنې کې يې ډېر مهم رول درلود او د اسلام د خپرېدنې په لړى کې د شروع د ټکي مثال لري .

بېل کړل چې باطل که هر څو لوی شي او که هرڅو زيات شي لکن د رښتوني حق مقابله نشي کولی او له بلې خوا يې ښکاره کړه چې حق او باطل کله هم يو د بل سره نه خپلېږي نو ځکه په بدر کې زوی او پلار، ورور او ورور او داسې نور نېږدي خپلوان سره وجنګېدل .

غزوة بدر په انسانانو کې تصور پيدا کړو چې مدار د کاميابي د قوت او وسائلو او جنګيالو زيات والی نه دی بلکه مدار د کاميابي د الله تعالی سره تړون دی او دا چې څوک د الله تعالی سره څومره نېږدې وي کاميابي به په هماغه اندازه دده سره تړلې وي .

پداسې وخت کې چې قريشو فکر کاوه چې نن به په زمکه باندې د اسلام آخري ورځ وي لکن هغه الله تعالی په خپل حفاظت سره وساتلو او له مخکې نه يې نور هم پياوړی کړو نو د بدر غزوه داسې حيثيت لري لکه پدې ورځ چې اسلام له سر نه په نوي پيدائښت سره پيدا شوی وي .

غزوة بدر د زمکې په مخ باندې د جهل ملا ماتېدل وو چې په ظاهر کې يې دوی د تولو مشرانو څخه او مينه والو څخه محروم کړل او په زړونو کې يې د حوصلې او جذبې نه محروم کړل او کله چې

مونږ بايد وګرځو اوس خو د محمد سره د جګړې کولو هيڅ ضرورت پاتې نه شو ده وويل چې زما د قسم وي په لات او عزى باندې چې څو مو په بدر کې درى شپې نه وي کړي بېرته نه ګرځو نو هلته به په درى شپو کې دوى څه کوي؟ خوراکونه به کوي، ښځې به ګډوي ، ميلې به کوي او عربو ته او ټولو خلکو ته به زور ښکاره کوي چې دوى له چا څخه نه ډاريږي او ددېنه وروسته به نه محمد او نه بل څوک مونږ ته پورته و ګوري پدې اړه الله تعالى فرمايي سورة انفال آية ٤٧-٤٨

وَلَا تَكُونُواْ كَٱلَّذِينَ خَرَجُواْ مِن دِيَٰرِهِم بَطَرًا وَرِئَآءَ ٱلنَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٤٧﴾ وَإِذْ زَيَّنَ لَهُمُ ٱلشَّيْطَٰنُ أَعْمَٰلَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمُ ٱلْيَوْمَ مِنَ ٱلنَّاسِ وَإِنِّى جَارٌ لَّكُمْ ۖ فَلَمَّا تَرَآءَتِ ٱلْفِئَتَانِ نَكَصَ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّى بَرِىٓءٌ

مِّنكُمۡ إِنِّيٓ أَرَىٰ مَا لَا تَرَوۡنَ إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَۚ وَٱللَّهُ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ ﴿٤٨﴾

ترجمه : او تاسي مه کيږي په څېر دهغه کسانو چې د خپلو کورونو څخه را ووتل په سرکشي او په ځان ښودلو سره خلکو ته او دوی منع کوي د الله له لارې نه او الله په هغه څه باندې چې دوی يې کوي ښه احاطه کونکی دی او په هغه وخت کې چې شطان دوی ته ددوی عملونه ښائسته کړل او دوی ته يې وويل چې نن په تاسو باندې هېڅوک غلبه کونکي خلک نشته نو هرکله چې دواړه ډلې سره مخامخ شوې شيطان په شا باندې روان شو او ويې ويل چې زه ستاسي نه بېزار يم ماته هغه څه ښکاره کيږي چې تاسي ته نه ښکاره کيږي زه د الله د عذاب نه ډاريږم الله تعالی ډېر سخت عذاب ورکونکی دی .

غزوة بدر يو درس او عبرت

غزوة بدر د شروع نه تر آخره پورې يو ژوندی درس دی داسې درس نه دی چې ليکلی دی او بايد ولوستل شي نه تقرير دی چې واوريدل شي او نه

په رښتوني ډول خپل ځان الله ته نېږدي كړي نو د الله تعالى مرسته ده ته نېږدې ده او هرڅوك چې په پاكه عقيده سره د الله تعالى د رضا لپاره را پورته شي الله تعالى يې داسې مرسته كوي چې ټول كار به الله تعالى ورته كوي:

سورة انفال آية ١٧

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ قَتَلَهُمْ ۚ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ رَمَىٰ ۚ وَلِيُبْلِيَ ٱلْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَآءً حَسَنًا ۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾

ترجمه: پس دوى تاسې مړه نه كړل بلكه الله تعالى مړه كړل او هغه وخت چې تا (په يوه موټي خاوره سره) ويشتل وكول هغه تا ونه كول (ستا په وس كې نه وه چې دهغه يو موټي خاورې نه د هر كافر مخ او سترګو ته څه حصه ور ورسوې) بلكه هغه ويشتل الله تعالى وكول (او هغه د هر كافر مخ او سترګو ته ستا د يو موټي خاورې نه څه برخه ور ورسوله) .

غزوة بدر يو ژوندى ځواب

کافرې ډلې سره مقابله راشي نو سوال پيدا کيږي چې څنګه به دا مقابله کيږي؟ څنګه به د کاميابی طمع کيږي؟ نو ددې ټولو خبرو ځواب د بدر غزوه ده لکه چې الله تعالی فرمايي:

سروة انفال آية ٥-٦

كَمَآ أَخۡرَجَكَ رَبُّكَ مِنۢ بَيۡتِكَ بِٱلۡحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقٗا مِّنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ لَكَٰرِهُونَ ۝٥ يُجَٰدِلُونَكَ فِي ٱلۡحَقِّ بَعۡدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى ٱلۡمَوۡتِ وَهُمۡ يَنظُرُونَ ۝٦

ترجمه : لکه څرنګه چې را وويستلې ته ستا رب ستا له کور نه په حقه سره او بې شکه ځينې مسلمانان خوښ نه وو دوی لتا سره جګړه کوله په سمه خبره کې وروسته ددېنه چې ښکاره شوه لکه دوی چې د مرګ طرف ته ور شړل کيږي او دوی ورته ګوري .

غزوة بدر يو سبق

په غزوه بدر کې ﷲ تعالى مسلمانانو مجاهدينو ته د کاميابي حاصلولو طريقې ور وښودي او دا دهغوی لپاره يو سبق وو او دهغوی تربيه يې وکوله او پدې اړه يې پوره سورة انفال ورته نازل کړو چې مختلف اړخونه لري هم پکې هدايات دي هم پکې د کمک وعدې دي او هم پکې مهمو واقعو ته اشاره ده او داسې نور ... او په همدې غزوه کې مسلمانانو دا هم زده کړل چې د

په غزوة بدر کې مسلمانانو ته درې نعمتونه

په غزوة بدر کې الله تعالى مسلمانانو ته درې لوى نعمتونه ورکړل يو ښه خوب وو چې د اطمنان نښه ده داسې صحابه هم وو چې د جنګ په وخت کې به يې توره له لاسه وغورځېده بيا به يې را پورته کړه ، بل باران وو چې د بدر له غزوې نه مخکې وشو او د مسلمانانو لپاره رحمت او د کفارو لپاره بد ترين زحمت وو او بل ملائکې وې چې راغلې وې او په ميدان کې له مسلمانانو سره ملګرې وې قصې يې مخکې تېرې شوې .

غزوة بدر د مسلمان قائد لپاره درس

غزوة بدر تر قيامته پورې د مسلمان قائد لپاره درس دى چې کله هم حالات له مخکې نه بدليږي ددې لپاره چې د نوي حالت په اړه بايد څه وکوي نو قائد بايد له خپلو ملګرو سره مشوره وکوي او دهغوى رايه واوري لکه کله چې د صحابه وو نه قافله تېره شوه او ددوى اوس د قافلې په ځاى د جنګياليو سره مخامخ کېدل شول نو رسول الله صلى الله عليه وسلم د صحابه وو سره مشوره وکوله او د هغوى رايه يې په غوره سره واورېده او بيا يې په هغه رايه باندې عمل وکولو چې کومه د اکثرو ملګرو وه .

په غزوة بدر کې لويه قوه

دا چې مسلمانانو کاميابي تر لاسه کړه نو ددوی سره په ظاهري اسبابو کې څه هم داسې نه وو چې دهغه وخت خلکو يا تر قيامته پورې چې څوک دا واقعه مطالعه کوي چې ددې کاميابي لامل يې وګڼي ځکه ددې کاميابي لامل په سترګو نه ښکاره کېدونکې نعمت وو چې هغه ايمان دی همدا هغه شی وو چې د مدني لښکر ۳۱۳ کسان يې د کفارو د لوی لښکر مخې ته وروسته ددې ودرول چې هغوی په ټولو جنګي اسبابو باندې مجهز وو او د مسلمانانو د دوو آسونو په مقابل کې هغوی ۱۰۰ آسونه لرل او داسې نورې ډېرې ظاهري برتريانې وې چې د مکې کفارو د ځان سره راوړې وې دا ټول او هرڅه يوې خواته کېښودل شول او هغه ايمان چې د مسلمانانو مجاهدينو په زړونو کې وو هغه ددې لامل شو چې کفارو ماتې و خوړه او يو عيني شاهد چې ژوندی لاړو په مکه کې ئې ابي لهب ته قصه کوله ورته ويل تره په تا باندې دې بده ونه لګيږي مونږ چې د هغوی سره مخامخ شوو نو خپلې غاړې مو هغوی ته ونيولې څنګه يې چې خوښه وه داسې يې وهلو او څنګه يې چې خوښه وه داسې يې وژلو مونږ دهغوی سره څه هم نشو ای کولی او پدې ځای کې د الله تعالی دا مبارک آيت رښتيا شوی

چې الله تعالی فرمايي :

سورة انفال آية ١٧-١٨

فَلَمۡ تَقۡتُلُوهُمۡ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ قَتَلَهُمۡۚ وَمَا رَمَيۡتَ إِذۡ رَمَيۡتَ
وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ رَمَىٰ وَلِيُبۡلِيَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ مِنۡهُ بَلَآءً حَسَنًاۚ إِنَّ
ٱللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٞ ١٧ ذَٰلِكُمۡ وَأَنَّ ٱللَّهَ مُوهِنُ كَيۡدِ ٱلۡكَٰفِرِينَ

ترجمه : پس دوی تاسي مړه نه کړل بلکه الله تعالی مړه کړل او هغه وخت چې تا (په یوه موټي خاوره سره) ویشتل وکول هغه تا ونه کول (ستا په وس کې نه وه چې دهغه یو موټي خاورې نه د هر کافر مخ او سترګو ته څه حصه ور ورسوې) بلکه هغه ویشتل الله تعالی وکول (او هغه د هر کافر مخ او سترګو ته ستا د یو موټي خاورې نه څه برخه ور ورسوله) ددې لپاره چې مومنانو ته له خپله لوري نه ښه ورکړه وکړي الله تعالی بهترین آوریدونکی او عالم دی او پدې خبره باندې تاسې پوه شئ چې الله د کافرانو چل لره ډېر سست کونکی دی .

په کوم ځای کې چې الله تعالی مونږ ته امر کوي چې

ځای کې کفار د مسلمانانو د هغه وسلې څخه نه ډاریږي چې ددوی په لا سونو کې وي بلکه له هغه باطني اسلحې څخه خطر محسوس کوي چې ددوی په زړونو کې وي نو که هغه سلاح چې د مسلمان مجاهد سره په زړه کې وي چې ایمان دی که هغه کمزوري وي نو ظاهري سلاح چې څومره زوروره وي کفار دهغې څخه نه ډاریږي او نه مسلمانان بریالیتوب تر لاسه کولی شي ځکه چې بیا به د الله تعالی نصرت ورسره نه وي لکه الله تعالی چې فرمایي سورة آل عمران اية ١٦٠

إِن يَنصُرۡكُمُ ٱللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمۡۖ وَإِن يَخۡذُلۡكُمۡ فَمَن ذَا ٱلَّذِي يَنصُرُكُم مِّنۢ بَعۡدِهِۦۗ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلۡيَتَوَكَّلِ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ

ترجمه : که چیرته الله ستاسې مرسته وکوي نو څوک هم په تاسې باندې نشي غالب کیدلی او که چیرته هغه تاسې شکته کړي نو بیا به څوک ستاسې مرسته کوي دهغه نه وروسته او په الله باندې د مومنان توکل وکړي .

د بدر په غزوۀ کې د کامیابي بل لوی سبب وروسته د کلک ایمان نه د مسلمانانو په مینځ کې ټینګه ورورې او ښه تعلق وو او دا په لاس نه جوړیږي دا هم د الله تعالی له لوري نه یو نعمت وو چې په مسلمانانو یې پیروز کړی وو څکه خو الله تعالی هم فرمایي:

سورة انفال ٦٣

وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ ۚ لَوْ أَنفَقْتَ مَا فِي ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا مَّآ أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ ۚ إِنَّهُۥ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾

ترجمه : او الله ددې مومنانو په زړونو کې مينه ور اچولې ده که ته ټول هغه څه چې په زمکه کې دي مصرف کړې ته په خپل لاس ددوی په زړونو کې مينه نشې ور اچولی لکن الله ددوی په مينځ کې مينه ور اچولې ده الله تعالی غالب او د حکمت خاوند دی .

او چې کله هم مسلمان جنګيالي په خپلو کې سره د ورونو په څير ترلي وي او يو پر بل مهربان او د قرباني په ځای کې هر يو له بل نه مخکې ور غورځيږي نو مخکې د جنګ نه فيصله کېدلی شي چې فتح د مسلمانانو په برخه ده لکه د بدر په غزوة کې چې مسلمانانو ټولي قومي، رنګي او نسلي رابطې پرېښودي وې او د يو ځان په ډول د الله تعالی د رضا لپاره جنګېدل نو ځکه الله تعالی وربانديې کاميابي پيرزو کړه او الله تعالی

سورة النساء آية ٧٦

ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يُقَـٰتِلُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ ۖ وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ يُقَـٰتِلُونَ فِي سَبِيلِ ٱلطَّـٰغُوتِ فَقَـٰتِلُوٓاْ أَوْلِيَآءَ ٱلشَّيْطَـٰنِ ۖ إِنَّ كَيْدَ ٱلشَّيْطَـٰنِ كَانَ ضَعِيفًا ﴿٧٦﴾

ترجمه : هغه کسان چې مومنان دي د الله تعالی په لیاره کې جنګ کوي او هغه کسان چې کافران دي د شیطان په لاره کې جنګیږي پس ووژنئ د شیطان ملګري بېشکه د شیطان فریب ډېر ضعیف دی .

د جنګ نه وړاندې اطمنان او دالله تعالی ذکر کول

د بدر په میدان کې د کامیابي له اسبابو څخه یو دا وو چې مسلمانان وارخطا نه وو او د دښمن سره د مخامخ کېدو په وخت او له هغه وړاندې یې د الله تعالی ذکر کولو او الله تعالی هم ورته فرمایل:

سورة انفال آية ٤٥ .

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَٱثْبُتُواْ وَٱذْكُرُواْ ٱللَّهَ

ترجمه : اى مومنانو چې كله تاسي مخامخ شوئ په جنګ كې يوې ډلې ته نو كلک اوسئ (حوصله له لاسه مه وركوئ) ددې لپاره چې كاميابي مو په برخه شي د الله تعالى ذكر ډېر كوئ .

او كله هم چې د جنګ په وخت كې مسلمان پدې آيت باندې عمل وكوي الله تعالى به كاميابي وركوي لكه په بدر كې يې چې وركړه الله تعالى مونږ ددې بل مثال هم ښيي چې فرمايي:
سورة بقرة آية ٢٥٠

وَلَمَّا بَرَزُواْ لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِۦ قَالُواْ رَبَّنَآ أَفۡرِغۡ عَلَيۡنَا صَبۡرٗا وَثَبِّتۡ أَقۡدَامَنَا وَٱنصُرۡنَا عَلَى ٱلۡقَوۡمِ ٱلۡكَٰفِرِينَ ﴿٢٥٠﴾

ترجمه : كله چې مسلمانان جالوت او دهغه لښكر ته ور ښكاره شول نو يې وويل اى الله په مونږ باندې صبر را نازل كړه او زمونږ قدمونه كلک كړه او مونږ ته د كفارو په مقابله كې مدد راكړه .
په بل ځاى كې الله تعالى فرمايي :

سورة آل عمران آية ١٤٧

وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ إِلَّآ أَن قَالُواْ رَبَّنَا ٱغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا

فِيٓ أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَٱنصُرْنَا عَلَى ٱلْقَوْمِ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿١٤٧﴾

ترجمه : او ددوی به همدا یوه خبره وه چې دوی به ویل ای زمونږ ربه زمونږ ګناهونه راته معاف کړه او زمونږ په کارونو کې اسراف مونږ ته و بښه او زمونږ قدمونه کلک کړه او د کفارو په مقابله کې راسره مرسته وکوه .

د جنګیالیو سره د قائد مشوره

په جنګ کې د کامیابي د اسبابو څني یو هم د خپلو جنګیالیو سره مشوره کول دي چې باید څه وکوو چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم ته معلومه شوه چې قافله ددوی نه تېره شوه او اوس به د قافلې په ځای دوی د جنګیالیو سره مخامخ کیږي نو د خپلو ملګرو سره کیناستو او همدا به یې ویل چې اشیروا علی (ماته مشوره راکړئ) چې اوس څه وکوو؟ د شوری پوره قصه مخکې تېره شوې ده نو پداسې وخت کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم شوری د صحابه وو سره ټولو اسلامي قائدینو ته درس ورکوي چې دوی دې هم همداسې وکوي او دا

ددښمنانو حال معلومول

په جنګ کې د کاميابي بل سبب د دښمن په حال باندي ځان پوه کول دي رسول الله صلى الله عليه وسلم دا کار په بدر کې يو ځل پخپله کړی وو او يو ځل يې صحابه رضى الله تعالى عنهم ليږلي وو (قصه يې په تفصيل سره تېره شوېده) نو د بدر د غزا نه وروسته تر قيامت پوري اسلامي قائدينو ته درس دی چې بايد دوی هم د مخامخ کېدو نه وړاندي بايد تر خپله وسع پوري د دښمن حال ځان ته معلوم کړي .

ځوانمردي او وفاء

مسلمان قائد او مسلمان مجاهدين بايد ځوانمرده وي ابو البختري هغه کس وو چې کله رسول الله صلى الله عليه وسلم په مکه کې وو نو ده به ورسره ښه رويه کوله او تر خپلې وسې پوري به يې خلک ده صلى الله عليه وسلم ته د تکليف ورکولو نه منع کول او ده به هم څه قسم تکليف نه ورکولو نو رسول الله صلى الله عليه وسلم خپلو مجاهدينو ته اعلان وکولو چې که چا ته ابو البختري په مخه ورغلو نو هغه دي نه قتل کوي ځکه رسول الله صلى الله عليه وسلم غوښتل چې دهغه د نيکيو بدل ورکړي او دهغه سره ځوانمردي وکوي لکن دا بيا بېله

زياد البلوي رضى الله تعالى عنه مخامخ شو هغه يې و پېژندلو صحابي رضى الله تعالى عنه ورته ورته وويل چې ستا د قتل نه مونږ رسول الله صلى الله عليه وسلم منع كړي يو هغه ورته وويل او دا زما ملګرى جنادة الليثي؟ حضرت مجذر رضى الله تعالى عنه ورته وويل چې نه مونږ ته صرف ستا د نه وژلو حكم شوى دى ستا د ملګري د قتل نه مونږ نه يو منع كړل شوي بيا ابو البختري ورته وويل چې نه زه داسې نه شم كولى چې خپل ملګرى پرېږدم بيا به په مكه كې ښځې څه وايي چې خپل ملګرى يې پداسې سخت وخت كې پرېښودو .. نو يې د صحابي سره جنګ كول شروع كړو بالاخره حضرت مجذر رضى الله تعالى عنه وربانديې بريالى شو او ابو البختري يې قتل كړو بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغلو ورته ويل يې اى د الله رسوله زما د قسم په هغه ذات وي چې زما نفس يې په واك كې دى ما كوښښ وكولو چې ابو البختري به زه تاته ژوندى راولم لكن هغه لما سره جنګ وكولو بالاخره هغه ما قتل كړو .

اسلامي ورور ولي تر نسبي ورور ولي لوړه ده .

حضرت مصعب بن عمير چې د مسلمانانو جنډه يې په لاس كې وه ورور يې د كفارو له لورى نه

خپل ورور يې د يو انصاري په لاس کې بندي وليدو نو هغه انصاري ته يې وفرمايل دا خپل بندي دې کلک ونيسه مور يې مالداره ده ډېره ښه فديه به درکړي . ورور يې په نا اميدي سره ورته وکتل او ورته يې وويل چې د خپل ورور د مصيبت په حالت کې داسې خبره؟ ده رضی الله تعالی عنه ورته وويل چې کوم ورور؟ زما ورور خو دا انصاري دی مطلب يې دا وو چې مونږ خپلې ټولې خپلولۍ تر اسلام قربان کړي دي او اوس مو لويه خپلولي اسلام ده .

د عکاشه د توري معجزه

حضرت ابن قيم رحمه الله په زاد المعاد کې ذکر کړي دي چې حضرت عکاشه بن محصن رضی الله تعالی عنه پداسې سختي سره جنګ کولو چې توره يې په لاس کې ور ماته شوه رسول الله صلی الله عليه وسلم ته راغلو چې توره مې ماته شوه رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته يواوږد لرګی په لاس کې ورکړو چې واخله پدې سره جنګ کوه ده چې کله هغه په لاس کې وښورولو يوه اوږده سپينه توره ترې جوړه شوه په جنګ باندې ور ګډ شو تر هغه وخته پورې يې جنګ پرې کولو چې جګړه پای ته ورسېده او بيا هماغه توره د عکاشه سره وه او په هر جنګ کې يې کاروله ترڅو چې د حضرت ابو بکر صديق

غزوة بدر يوم الفرقان

د غزوة بدر ورځ ته يوم الفرقان او يوم التقى الجمعان هم ويل کيږي .

ددې امله چې پدې ورځ باندې حق او باطل ښه سره بېل شول او کوم چې حق وو الله تعالى ورته برى ورکړو او کوم چې باطل وو الله تعالى ورته رسوايي ورکړه نو دې ورځې ته يوم الفرقان ويل کيږي او پدې ورځ باندې هغه دوه ډلې سره مخامخ شوې چې په ټوله دنيا کې وې همدا دوه ډلې يوه د اسلام او بله د کفر نو ځکه ورته يوم التقى الجمعان هم ويل کيږي او دا دواړه نومونه يې په قران کريم کې په يو آيت کې راغلي دي:

سورة انفال آية ٤١

وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّمَا غَنِمۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُۥ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَٱلۡيَتَٰمَىٰ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِ إِن كُنتُمۡ ءَامَنتُم بِٱللَّهِ وَمَآ أَنزَلۡنَا عَلَىٰ عَبۡدِنَا يَوۡمَ ٱلۡفُرۡقَانِ يَوۡمَ ٱلۡتَقَى ٱلۡجَمۡعَانِۗ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٌ ﴿٤١﴾ .

ترجمه : او پوه شئ هغه څه چې تاسې په غنيمت کې ونيول پنځمه برخه يې د الله ده او د رسول ده

څه باندې چې مونږ نازل کړي دي په خپل بنده باندې په هغه ورځ چې حق له باطل نه ښه ښکاره شو او هغه وخت چې دوه ډلې سره يوځاى شوې الله تعالى په هر څه باندې قادر دى .

دوستي او دښمني د الله لپاره

مسلمان مجاهد بايد دوستي او دښمني صرف د الله لپاره وکوي او د هغه چا سره دوستي وکوي چې دده په نظر الله ته به نېږدې وي او دهغه چا سره دښمني وکوي چې د الله تعالى د قوانينو بغاوت کوي د بدر په غزا کې مجاهدينو ددې قانون ژوندى مثال قائم کړو مثالونه يې ستاسې په خدمت کې دي :

١. د حضرت حذيفه رضى الله عنه د کورنى درى غړي خپل پلار يې عتبة ، تره يې شيبة، او سکه ورور يې وليد هم د کفارو په ډله کې ووژل شول د شهيدانو تجهيز او تکفين په سمه توګه وشو او د کفارو د مړيو په اړه حکم وشو چې په يوه ژور ځاى کې د ور وغورځول شي چې کله عتبة ددې ژور ځاى په لوري ور کش کول کېدو نو حضرت حذيفه وليد هغه خفه او پريشان شو رسول الله ترې پوښتنه وکوله چې آيا ته د خپل پلار په مرګ خپه شوې؟ ده رضى الله تعالى عنه ورته و فرمايل چې اې

ماته مې پلار ډېر د ښه عقل او پوهې خاوند ښکاره کېدو زما ارمان وو چې که هغه د کفر له تیارو نه را وتلی وی او په اسلام مشرف شوی وی بیا مې واى صرف دې خبرې خفه کړم .

۲. حضرت ابو بکر صديق رضی الله تعالی عنه په اسلامي لښکر کې لوړ رتبه جنګیالی وو او دهغه زوی عبد الرحمن په دې وخت کې د کفارو په صف کې جنګېدو .

۳. ابو مصعب ابن عمير د مسلمانانو د بيرغ پورته کونکی وو او دده ورور ابو عزيز ابن عمير د کفارو لخوا جنګېدو چې بیا ژوندی نیول شوی وو (قصه یې تېره شوه) .

٤. په بدر کې د مسلمانانو شعار (احد احد) وو معنی یې دا چې مونږ صرف د يو الله لپاره جنګ کوو بل هېڅ تعلق او رابطه زمونږ په جنګ کې مطرح نه ده

کاميـاب مومنان

د جنګ بدر په وخت کې چې کومو مومنانو په پوره ځوانمردی سره کفارو ته ماتې ورکړه هغه ټول رښتوني مومنان وو او ددوی لپاره يو څو داسې صفتونه وو چې هغه بايد په يو مسلمان کې وي بيا به هغه ته الله تعالى د فتح مخ ورښکاره کوي او هغه صفتونه په قران کريم کې په لاندې ډول بيان شوي دي سورة انفال آية ٢-٤

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ ءَايَـٰتُهُۥ زَادَتْهُمْ إِيمَـٰنًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾ ٱلَّذِينَ يُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَمِمَّا رَزَقْنَـٰهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣﴾ أُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُؤْمِنُونَ حَقًّا ۚ لَّهُمْ دَرَجَـٰتٌ عِندَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٤﴾

ترجمه : بېشکه رښتوني مومنان هغه کسان دي چې کله الله ياد کړل شي نو دوی ووېرېږي او چې کله په دوی باندې د الله آيتونه تلاوت کېږي نو ددوی ايمان نور هم زياتيږي او دوی په الله باندې توکل

ډول سره مومنان دي ددوی لپاره د دوی د رب سره درجې دي او ددوی لپاره بښنه ده او ښه روزي ده .

په پورتني آيت کې د کاميابو مسلمانانو لپاره پنځه صفات ذکر شوي دي نو چې څوک هم د الله تعالی په لاره کې جهاد کوي او بيا نصرت دهغه نه غواړي الله تعالی به ورسره داسې مرسته وکوي لکه په بدر کې يې چې وکوله لکن ددې پنځو صفاتو وجود پکې ضروري دی .

رسول الله صلی الله عليه وسلم په خلاصه توګه په يو حديث کې فرمايي :

ترجمه : ترڅو چې تاسې زما په سنتو باندې برابر ياست تاسې به کامياب ياست او که تاسې زما د سنتو څخه کاږه شوی نو بيا به الله تعالی په تاسې باندې داسې يو څوک مسلط کړي چې نه به هغه لتاسې نه وېرېږي او نه به هغوی په تاسې باندې رحم کوي ترڅو چې تاسې بېرته زما سنتو ته را وګرځئ

حضرت عمر ابن الخطاب رضی الله تعالی عنه چې کله حضرت سعد ابن ابي وقاص د مجاهدينو په مشری کې چېرته لېږلو ورته يې وويل چې دخپلو جنګياليو د ګناهونو څخه به د دښمن څخه زيات ډار کوئ

څکه کاميابيږي چې دهغوی دښمنان ګناهګاران وي
.

امپراطور هرقل يوه ورځ د خپلو قوماندانانو څخه پوښتنه وکوله د مسلمانانو په اړه چې تاسې ماته دا ووایاست دا چې تاسي ورسره جنګ کوئ هغوی همدا ستاسي په شان انسانان نه دي؟ تاسي زيات ياست که هغوی؟ دوی ورته وويل چې مونږ هر وخت وربانديښ زيات وو او چې کله هم مونږ د هغوی سره مخامخ شو نو مونږ وربانديښ څو چنده زيات وو ... ده ورته وويل چې بيا ولې تاسي هروخت د هغوی په مقابل کې ماتې خورئ؟ ټول خلک چپ وو يو مشر دخلکو د مينځ نه را پورته شو او ده ته يې دده د پوښتنې ځواب ورکړو چې مونږ دهغوی په مقابل کې څکه ماتې خورو چې هغه داسي خلک دي چې د شپې مونځ کوي او د ورځې روژې نيسي ، هغوی خپلې وعدې پوره کوي، په نېکو کارونو بانديښ امر او له بدو څنې منع کوي ، هغوی په چا بانديښ ظلم نه کوي او هروخت له انصاف نه کار اخلي ، مونږ چې په هغوی بانديښ حمله وکوو نو هغوی صبر کوي او چې په مونږ بانديښ حمله وکوي نو دروغ نه وايي !!

راز ساتل

په جنګي ميدان کې د کاميابي په لويو سببونو کې د راز ساتل دي او رسول الله صلی الله عليه وسلم به هروخت راز ساتلو او چې کله به هم په کوم طرف وتلو نو راساً به يې خپل هدف نه ښکاره کولو او د بدر په غزا کې يې هم پدې خپل عادت باندې عمل کړی وو او خپل راز يې ساتلی وو مثالونه يې په لاندې ډول دي .

۱. مخکې قصه تېره شوه چې د حالاتو د معلومولو لپاره چې کله رسول الله صلی الله عليه وسلم او دهغه ملګری ابو بکر صديق رضی الله تعالی عنه را وتلي وو نو د سپين ږيري نه يې وپوښتل چې مونږ ته د محمد او دهغه د لښکر په اړه ووايه او مونږ ته د قريشو او دهغوی د لښکر په اړه ووايه او صرف د قريشو پوښتنه يې ترې ونه کولو ځکه بيا به دهغه شک شي چې ګنې دوی د مسلمانانو له ډلې څخه دي.

۲. چې کله هغه سپين ږيري ورنه پوښتنه وکوله چې تاسې څوک ياست؟ رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته توريه وکوله او ورته يې صرف دومره وويل چې نحن من الماء او صراحتاً يې ورته ونه ويل چې مونږ مسلمانان يو او هغه ته ځواب ورکول

ته مونږ ته خبر وکوه بیا به مونږ هم ستا د پوښتنې ځواب درکوو .

۳. چې کله یې هغه سپینږیري ته ځواب ورکړو نو فوراً تري روان شول که هلته ولاړ وی نو سپین ږیري به پوښتنه کړې وه چې من الماء نه ستاسې څه مطلب دی .

٤. حضرت عائشه رضی الله تعالی عنه فرمایي چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم د صحابه وو سره بدر ته روانېدو نو صحابه وو ته یې حکم وکړو چې د اوښانو له غاړو نه شرنګاني لرې کړئ .

٥. کله چې روانېدل نو چاته یې هم ونه ویل چې مونږ بدر ته ځو صرف اعلان یې وکولو چې مونږ چېرته ځو څوک چې حاضر دي راځئ.

د قائد له لوري جنګیالیو ته نصیحت کول

د بدر په ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم خپلو جنګیالو ته خبرې کولې او هغوی یې په جنګ باندې ور تېز کړل او هغوی ته یې جنت او شهادت ور په زړه کړل او هغوی ته یې د پوره صبر کولو به اړه وویل او ورته یې وویل چې تر څو مو هدف

نو توري ما را وباسئ او داسې نوري معنوي وزن لرونکي خبرې يې ورته وکولې او الله تعالى هم رسول الله صلى الله عليه وسلم ته فرمايل :
سورة انفال آية ٦٥.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ حَرِّضِ ٱلْمُؤْمِنِينَ عَلَى ٱلْقِتَالِ ۚ إِن يَكُن مِّنكُمْ عِشْرُونَ صَٰبِرُونَ يَغْلِبُوا۟ مِا۟ئَتَيْنِ ۚ وَإِن يَكُن مِّنكُم مِّا۟ئَةٌ يَغْلِبُوٓا۟ أَلْفًا مِّنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُونَ

ترجمه : اى پيغمبره مسلمانان په جنګ باندې ور تېز کړه که لتاسې نه شل کسان جنګ ته وړاندې شي نو په دوو سوو به کامياب کيږي او که سل کسان جنګ ته وړاندې شي په زرو کسانو به غالب کيږي په هغه کسانو باندې چې هغوى کافران دي ځکه چې هغوى نه پوهيږي .

د بدر په غزا کې معجزې

غزوة بدر له اول نه تر آخره پورې معجزه وه د ۳۱۳ کسانو فتح د ۱۰۰۰ کسانو په مقابل کې پخپله يوه معجزه ده ، په زمکه باندې د ملائکو جنګ کول هم معجزه ده او په لاندکرښو کې د بدر په واقعه کې څو لويو معجزو ته ستاسې توجه را ګرځوم .

د بدر په غزوة کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه په ښکاره شوې معجزو کې يو دهغه غيب ويل وو او علم غيب چې صرف د الله تعالى سره دی نو رسول الله صلى الله عليه وسلم څه خبرې مخکې د واقع کېدلو نه د معجزې په توګه وکولې .

۱. د امية بن خلف د وژل کېدلو په اړه خبر
د حضرت عبد الله بن مسعود رضى الله تعالى عنه نه روايت دی چې د بدر له غزا نه وړاندې حضرت سعد بن معاذ مکې مکرمې ته د عمرې لپاره راغلو او په امية باندې مېلمه شو دهغه سره يې ملګرې وه هغه به چې کله د شام په سفر تللو نو د حضرت سعد بن معاذ رضى الله تعالى عنه سره به مېلمه کېدلو امية حضرت سعد رضى الله عنه ته وويل چې اوس صبر وکړه چې کله نيمه ورځ شي نو بيا به د مکې مکرمې نه طواف وکوې هلته به خلک تول په

ورته وويل زه د يثرب اوسېدونكى يم ابو جهل ورته وويل چې له يوه اړخه تاسي محمد ته پناه وركړېده او له بله پلوه داسې په امن سره طوافونه كوې؟ امية حضرت سعد رضى الله تعالى عنه ته وويل چې د ابو جهل سره په خبرو كې گذاره كوه چې دا د مخورو خلكو له جملې نه دى خو بيا هم سعد رضى الله تعالى عنه ابو جهل ته وويل چې كه ته مونږ له طواف نه منع كوې نو مونږ به هم په تاسې باندې د شام د تجارت لاره بنده كړو امية بيا حضرت سعد ته وويل چې حوصله كوه د ابو جهل سره په نرمى خبره كوه حضرت سعد رضى الله تعالى عنه امية ته وويل چې پرې مې ږده ستا په اړه خو هم محمد صلى الله عليه وسلم ويلي چې هغوى به تا ووژني ...

امية ورته وويل : ما به ووژني؟

حضرت سعد ورته وويل : هو !

امية وويل چې محمد دروغ نه وايي كيداى شي چې ډېر زر زما مرگ واقع شي په همدې فكر كې لاړو او خپلې ښځې ته يې قصه وكوله ورته يې وويل چې ته خبره يې چې زما يثربي ورور ماته څه ووې؟

هغې ورنه وپوښتل : څه يې درته وويل؟

امية وويل: چې هغه ويل چې محمد فكر كوي چې هغوى به ما ووژني

ښځې يې وويل : زما د قسم په الله وي هغه دروغ نه وايي .

یې ورته وویل چې تاته په زړه دي چې ستا یثربي ورور تاته څه ویلي وو؟
ده ورته وویل چې هو راته په زړه دي او زه هم نه غواړم چې بدر ته ووزم خو بیا ابو جهل ورپسې ټینګ شو او ورته یې وویل چې صرف د یوې یا دوه ورځو سفر دی ته له مونږ سره لاړ شه ځکه چې ته خو د مکې له مخورو خلکو څنې یې نو مجبور شو چې ورسره لاړو هلته بیا قتل کړل شو .

۲. د بدر په شپه باندې د ځینو مشرانو د مرګ ځایونه ښکاره کول.
په هغه شپه چې سبا ته یې د بدر جنګ واقع کیږي رسول الله صلی الله علیه وسلم د څه صحابه وو سره په میدان کې چکر وهلو او څه ځایونه یې صحابه وو ته ور وښودل چې سبا دلته فلانی مړ کیږي او دلته به فلانی بیا هلاکیږي بیا حضرت عمر رضی الله تعالی عنه یوه ورځ فرمایل چې زما د قسم په الله وي چې دوی په هماغه ځایونو باندې مړه شول چې رسول الله صلی الله علیه وسلم مونږ ته ښودلي وو .

۳. حضرت عباس ته دهغه مال ور ښودل .
کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د حضرت عباس نه فدیه وغوښته نو هغه ورته وویل چې ای رسول الله دا مال زه له کومه کړم چې تاته یې راوړم؟

ورته وويل چې که په ما باندې په دې سفر کې څه وشول نو دا مال دی چې ما د بني فضل، عبد الله او قثم لپاره خښ کړی دی ... هغه ورته وويل چې زما د قسم وي زما يقين دی چې ته پيغمبر يې پدې خبره څو څوک هم نه وو خبر چې ته ورباندې خبر يې .

٤. عمير ابن وهب ته هغه خبرې کول چې ده او صفوان په مکه کې پټې سره کړې وې .

حضرت عروة بن زبير فرمايي چې عمير بن وهب الجمحي د صفوان بن اميه سره کېناستو د بدر د واقعې نه وروسته او صفوان هغه شيطان وو چې د مسلمانانو په ازارولو کې او د اسلام په خرابولو کې يې ډېر کار کولو عمير ورته وويل چې که چېرته په ما باندې قرض نه وای او که په ما پسې عيال او ماشومان نه وای نو همدا اوس مې توره اخيستله او د رسول الله صلی الله عليه وسلم په قتل پسې تلم ، صفوان چې دده جذباتي حالت وليدو نو يې ورته وويل چې څه ستا ټول قرض او ستا د عيال نفقه په ما شوه که ته ځې ... نو ده هم توره واخيستله روان شو مدينې منورې ته په داسې وخت کې ورسېد چې په جومات کې حضرت عمر رضی الله تعالی عنه د صحابه وو سره ناست وو او د بدر خبرې کېدې چې حضرت عمر رضی الله تعالی

اواز وکولو چې دا هغه د الله دښمن دی عمير چې د بدر د جنګ نه وړاندي يې زمونږ جاوسوسي کړي وه او زمونږ د عدد د معلومولو کوښښ يې کړی وو (قصه يې مخکې تېره شوه) او دا خامخا د شر لپاره راغلی دی (څکه توره ورسره وه) بيا حضرت عمر رضی الله تعالی عنه رسول الله صلی الله عليه وسلم ته ورغلو ورته يې وويل چې عمير راغلی دی هغه ورته وفرمايل چې دلته يې راولئ حضرت عمر رضی الله تعالی عنه ورغلو هغه يې را ونيولو او رسول الله صلی الله عليه وسلم ته يې راوستلو او توره يې څيني نيولې وه رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل چې پرې ئې ږده او عمير ته يې وويل را نېږدې شه عمير چې نيږدې ورغلو نو يې وويل انعموا صباحاً (دا د جاهليت د زمانې سلام وو) رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل چې الله تعالی مونږ ته تردي غوره سلام راکړی دی. بيا رسول الله صلی الله عليه وسلم ترينه پوښتنه وکوله : څه ته راغلی يې؟

عمير ورته وويل:

چې زوی مې ستاسې سره قيدي دی د هغه د خلاصون لپاره راغلی يم.

رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل: نو بيا دا توره درسره څه کوي؟

ده وويل: دا توره دې خدای خرابه کړي دې مونږ ته څه خير راکړو؟

عمير ورته وويل چې صرف د همدي قيدي لپاره راغلی يم.
بيا رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل چې هو ته او صفوان په فلاني ځای کې سره ناست وئ او د بدر په جنګ کې د مړو کسانو خبرې مو کولې بيا تا ورته وويل چې که په ما باندې قرض نه وای او که لما سره مې د خپل اولاد د آينده غم نه وای نو زه به وتلی وای ترڅو چې محمد مې قتل کړی وای بيا صفوان درته وويل چې ته محمد قتل کړه ستا د عيال نفقه او ستا قرض زما په غاړه شو .
ده فوراً وويل چې زه ددې ګواهي ورکوم چې ته د الله تعالی په حقه پيغمبر يې تر اوسه به ستا خبرې مونږ ته دروغ ښکاره کېدې چې تا به مونږ ته کولې لکن اوس زه پوه شوم چې په هغه مجلس کې چې ما له صفوان سره خبرې کولې نو هلته هېڅوک هم نه وو رښتيا چې دا خبرې تاته الله تعالی کړې دي .
بيا رسول الله صلی الله عليه وسلم خپلو صحابه وو ته وفرمايل چې دې خپل ورور ته مو دين ور زده کړئ او قرآن کريم ورته تلاوت کړئ بيا حضرت عمير رسول الله صلی الله عليه وسلم ته وويل چې ما به ډېر کوښښ کولو چې هغه کسانو ته تکليف ورکړم چې مسلمانان دي او ما به کوښښ کولو چې ستا په واسطه باندې د الله تعالی له لوري نه را

الله دين ته را وبلم کېداى شي الله تعالى دوى ته هدايت وکوي او که دوى ته الله تعالى هدايت هم ونه کوي نو دوى به زه د بتانو د عبادت څخه منع کوم ... نو رسول الله صلى الله عليه وسلم هم ورته اجازه ورکړه هغه مکې ته راغلو .. دده نه مخکې به صفوان د مکې له خلکو سره وعدې کولې او ورته ويل به يې : زر ده چې داسې څه په واقع شي چې لتاسې نه به په بدر کې لېدلى درد هېر کړي چې څوک به له مدينې نه راتلل نو صفوان به ترې د عمير په اړه پوښتنه کوله چې هغه خو به دې نه وي ليدلى ؟ عمير چېرته وو؟ په مسافرو کې چې يو کس له مدينې نه راغلو نو صفوان ته يې وويل چې عمير خو مسلمان شوى دى نو ده قسم وکولو چې زه به کله هم له ده سره خبرې نه کوم او نه به دده سره څه ښېګڼه او نيکي کوم .. حضرت عمير رضى الله تعالى عنه چې کله مکې ته راغلو د الله تعالى د دين لارې ته يې دعوت شروع کړو او دده په لاس باندې ډېر زيات خلک مسلمانان شول .

٥. د سترګې جوړېدل

حضرت رفاعه بن رافع رضى الله تعالى عنه فرمايي چې زه په سترګه باندې په غشي ولګېدم او سترګه مې ړنده شوه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته مې را منده کړه هغه مې په سترګه کې ناړې را تف کړې

٦. د عکاشه توره .

لېږ مخکې تېر شول امام ابن قیم رحمه الله په زاد المعاد کې لیکلي دي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته عکاشه را منډه کړه چې توره مې ماته شوه هغه ورته یو ا وږد لرګی ورکړو چې ځه په دې سره جنګ کوه هغه چې په لاس کې وښوراوه دهغه نه اوږده سپینه توره جوړه شوه چې تر ډېره وخته د عکاشه سره وه او په هره جګړه کې یې کاروله.

٧. یو موټی خاورې .

رسول الله صلی الله علیه وسلم په خپل مبارک لاس کې یو موټی خاورې را پورته کړې او د کفارو په لورې یې ور وشیندلې او ویې ویل (شاهت الوجوه) دهغه موټي نه د هر کافر سترګو، خولې، پوزې ته دومره خاورې ور ورسېدې چې هغوی یې پرې مصروف کړو .

بدريان (په بدر کې شريک صحابه (رض))

په بدر کې شريک مسلمانان لکه چې مخکې تېر شول چې په يو قول ٣١٤ کسان او د بل روايت له مخې ٣١٣ او د بل روايت له مخې ٣١٧ کسان د مسلمانانو له لوري په غزوة بدر کې شريکان وو او هغه کسان چې د بدر په غزوة کې شريکان وو هغوی ته بدريان ويل کېدل د بدريانو نومونه د خپل کتاب لپاره تبرک ګڼم او ستاسې فام ورته را اړم .

مهاجرين بدريان

بنو هاشم

1. فخر کائنات او د بدريانو مهربان قائد صلی الله عليه وسلم
2. حمزة بن عبد المطلب
3. علي بن أبي طالب
4. زيد بن حارثة (چې رسول الله (ص) ورته زوی ويلي وو)
5. أنسة (مولی رسول الله (ص))
6. أبو كبشة (مولی رسول الله (ص))

8. مرثد بن أبي مرثد الغنوي) حليف حمزة بن عبد المطلب)

بنو المطلب بن عبد مناف

1. عبيدة بن الحارث
2. الطفيل بن الحارث بن المطلب
3. الحصين بن الحارث بن المطلب
4. مسطح بن أثاثة

بنو عبد شمس بن عبد مناف

1. عثمان بن عفان (د حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم د لور حضرت رقية رضى الله تعالى عنها بيماري له امله يې ونشواى كولى چې بدر ته راشي نو رسول الله صلى الله عليه وسلم په بدريانو كې حساب كړو او غنيمت يې هم ورته وركړو .)
2. أبو حذيفة بن عتبة
3. سالم مولى أبي حذيفة
4. عبد الله بن جحش الأسدي
5. عكاشة بن محصن الأسدي
6. شجاع بن وهب الأسدي
7. عقبة بن وهب الأسدي
8. يزيد بن رقيش الأسدي
9. بو سنان بن محصن الأسدي
10. سنان بن أبي سنان الأسدي

13. ثقيف بن عمرو السلمي
14. مالك بن عمرو السلمي

بنو نوفل بن عبد مناف

1. عتبة بن غزوان المازني
2. خباب (مولى عتبة بن غزوان)

بنو عبد الدار بن قصي

1. مصعب بن عمير
2. سويبط بن سعد بن حرملة

بنو عبد العزى بن قصي

1. الزبير بن العوام
2. حاطب بن أبي بلتعة
3. سعد (مولى حاطب)

بنو زهرة بن كلاب

1. عبد الرحمن بن عوف
2. سعد بن أبي وقاص
3. عمير بن أبي وقاص
4. المقداد بن عمرو
5. مسعود بن ربيعة

8. خباب بن الأرت

بنو تيم بن مرة

1. أبو بكر الصديق
2. طلحة بن عبيد الله
3. بلال بن رباح
4. عامر بن فهيرة
5. صهيب بن سنان

بنو مخزوم

1. أبو سلمة بن عبد الأسد
2. شماس بن عثمان
3. الأرقم بن أبي الأرقم
4. عمار بن ياسر
5. معتب بن عوف

بنو عدي بن كعب

1. عمر بن الخطاب
2. زيد بن الخطاب
3. سعيد بن زيد
4. عمرو بن سراقة
5. عبد الله بن سراقة
6. مهجع (مولى عمر بن الخطاب)
7. عامر بن ربيعة
8. واقد بن عبد الله

11. خالد بن البكير

بنو جمح

1. عثمان بن مظعون
2. قدامة بن مظعون
3. عبد الله بن مظعون
4. معمر بن الحارث

بنو سهم

1. خنيس بن حذافة

بنو عامر بن لؤي

1. عبد الله بن مخرمة
2. عبد الله بن سهيل بن عمرو
3. عمير بن عوف
4. سعد بن خولة

بنو الحارث بن فهر

1. أبو عبيدة بن الجراح
2. عمرو بن الحارث
3. سهيل بن وهب
4. صفوان بن وهب
5. عمرو بن أبي سرح

انصار بدريان

د اوس قبيله

2. عمرو بن معاذ
3. الحارث بن أوس بن معاذ
4. الحارث بن أنس بن رافع
5. سعد بن زيد بن مالك
6. سلمة بن سلامة بن وقش
7. عباد بن بشر بن وقش
8. سلمة بن ثابت بن وقش
9. رافع بن يزيد بن كرز
10. الحارث بن خزمة بن عدي
11. محمد بن مسلمة
12. سلمة بن أسلم
13. أبو الهيثم بن التيهان
14. عبيد بن التيهان
15. عبد الله بن سهل

بنو سواد بن كعب

1. قتادة بن النعمان
2. عبيد بن أوس بن مالك

بني رزاح بن كعب

1. نصر بن الحارث
2. عبد الله بن طارق
3. معتب بن عبيد

بنو حارثة بن الحارث

3. أبو بردة بن نيار

بنو عمرو بن عوف

1. عاصم بن ثابت
2. معتب بن قشير
3. عمرو بن معبد
4. سهل بن حنيف

بنو أمية بن زيد

1. مبشر بن عبد المنذر
2. سعد بن عبيد بن النعمان
3. عويم بن ساعدة
4. رافع بن عنجدة
5. عبيد بن أبي عبيد
6. ثعلبة بن حاطب

بنو عبيد بن زيد

1. أنيس بن قتادة
2. معن بن عدي بن الجد
3. ربعي بن رافع بن زيد

بنو ثعلبة بن عمرو بن عوف

1. عبد الله بن جبير
2. عاصم ابن قيس
3. أبو ضياح بن ثابت
4. سالم بن عمير

بني جحجبي بن كلفة

1. المنذر بن محمد بن عقبة
2. أبو عقيل بن عبد الله بن ثعلبة

بنو غنم بن السلم

1. سعد بن خيثمة
2. المنذر بن قدامة
3. مالك بن قدامة
4. تميم (مولى سعد بن خيثمة)

بنو معاوية بن مالك

1. جابر بن عتيك
2. النعمان بن عصر
3. مالك بن نميلة

د خزرج قبيله

بنو الحارث بن الخزرج

1. عبد الله بن رواحة
2. خارجة بن زيد
3. خلاد بن سويد

بنو زيد بن مالك

1. بشير بن سعد بن ثعلبة
2. سبيع بن قيس
3. عباد بن قيس
4. سماك بن سعد

بنو جشم بن الحارث

1. عبد الله بن زيد بن ثعلبة (الذي رأى نداء الأذان في النوم)
2. حريث بن زيد بن ثعلبة
3. خبيب بن إساف
4. سفيان بن بشر

بنو جدارة بن عوف

1. زيد بن المري
2. تميم بن يعار
3. عبد الله بن عمير بن حارثة

بنو خدرة

1. عبد الله بن الربيع بن قيس

بنو عوف

1. عبد الله بن عبد الله بن أبي بن سلول
2. أوس بن خولي

بنو جزء بن عدي

1. زيد بن وديعة
2. رفاعة بن عمرو بن زيد
3. عقبة بن وهب بن كلدة
4. عامر بن سلمة بن عامر
5. معبد بن عباد بن قشعر
6. عامر بن البكير

2. مليل بن وبرة

3. عتبان بن مالك

4. عصمة بن الحصين

بنو قربوس بن غنم

1. أمية بن لوذان

بنو أصرم بن فهر

1. عبادة بن الصامت

2. أوس بن الصامت (الذي ظاهر زوجته)

بنو دعد بن فهر

1. النعمان بن مالك بن ثعلبة

بنو مرضخة

1. مالك بن الدخشم

بنو لوذان بن غنم

1. الربيع بن إياس

2. ودفة بن إياس

3. عمرو بن إياس

4. المجذر بن زياد

5. عباد بن الخشخاش

6. عبد الله بن ثعلبة بن خزمة

7. نحاب بن ثعلبة بن خزمة

8. عتبة بن ربيعة بن خالد

بنو ساعدة بن كعب

بنو البدن

1. عامر بن عوف بن حارثة
2. أبو أسيد مالك بن ربيعة
3. مالك بن مسعود

بنو طريف

1. عبد الله بن حق
2. كعب بن حمار بن ثعلبة
3. بسبس بن عمرو
4. ضمرة بن بشر
5. زياد بن بشر

بنو جشم بن الخزرج

1. خراش بن الصمة
2. تميم(مولى خراش بن الصمة)
3. عبد الله بن عمرو بن حرام
4. عمير بن الحمام
5. حباب بن المنذر
6. معاذ بن عمرو بن الجموح
7. معوذ بن عمرو بن الجموح
8. خلاد بن عمرو بن الجموح
9. عقبة بن عامر بن نابئ
10. حبيب بن الأسود (مولى لهم)
11. ثابت بن ثعلبة بن زيد

بنو عبيد بن عدي

1. عبد الله بن الجد بن قيس
2. بشر بن البراء
3. الطفيل بن النعمان
4. عبد الله بن حمير الأشجعي
5. خارجة بن حمير الأشجعي

بنو النعمان بن سنان

1. جابر بن عبد الله بن رئاب
2. عبد الله بن عبد مناف بن النعمان
3. خليدة بن قيس بن النعمان

بنو خناس

1. جبار بن صخر
2. يزيد بن المنذر
3. عبد الله بن النعمان بن بلدمة
4. الضحاك بن حارثة بن زيد
5. سواد بن زريق بن ثعلبة
6. معبد بن قيس بن صخر
7. عبد الله بن قيس بن صخر

بنو سواد بن غنم

1. سليم بن عمرو بن حديدة
2. قطبة بن عامر بن حديدة
3. عنترة (مولى سليم بن عمرو)

2. عبس بن عامر بن عدي
3. ثعلبة بن عنمة
4. أبو اليسر كعب بن عمرو
5. عبد الله بن أنيس
6. عمرو بن طلق بن زيد
7. سهل بن قيس بن أبي كعب

بنو زريق بن عامر

4. سعد بن عثمان بن خلدة
5. الحارث بن قيس بن خلدة
6. جبير بن إياس
7. عباد بن قيس بن عامر
8. أسعد بن يزيد بن الفاكه
9. الفاكه بن بشر بن الفاكه
10. عائذ بن ماعص
11. معاذ بن ماعص
12. مسعود بن سعد بن قيس

بنو العجلان بن عمرو

1. رفاعة بن رافع
2. خلاد بن رافع بن مالك
3. عبيد بن زيد بن عامر

2. فروة بن عمرو
3. رخلية بن ثعلبة
4. خالد بن قيس بن مالك
5. خليفة بن عدي

بنو حبيب بن عبد حارثة

1. رافع بن المعلى

بنو النجار

1. أبو أيوب خالد بن زيد

بنو عمرو بن عبد عوف

1. عمارة بن حزم بن زيد
2. سراقة بن كعب بن عبد العزى
3. ثابت بن خالد

بنو عبيد بن ثعلبة

1. حارثة بن النعمان بن رافع
2. سليم بن قيس بن قهد

بنو عائذ بن ثعلبة

1. سهيل بن رافع بن أبي عمرو
2. عدي بن أبي الزغبا (حليف لهم)

بنو زيد بن ثعلبة

1. مسعود بن أوس بن زيد
2. أبو خزيمة بن أوس بن زيد
3. رافع بن الحارث بن سواد

2. معوذ بن الحارث (ابن عفراء)
3. معاذ بن الحارث (ابن عفراء)
4. رفاعة بن الحارث (ابن عفراء)
5. النعمان بن عمرو بن رفاعة
6. عامر بن مخلد بن الحارث
7. عبد الله بن قيس بن زيد
8. قيس بن عمرو بن قيس
9. ثابت بن عمرو بن زيد
10. عصيمة الأشجعي
11. وديعة بن عمرو الجهني

بنو عتيك بن عمرو

1. ثعلبة بن عمرو بن محصن
2. سهيل بن عتيك بن النعمان
3. الحارث بن الصمة

بنو قيس بن عبيد

1. أبي بن كعب
2. أنس بن معاذ

بنو عدي بن عمرو

1. أبو طلحة زيد بن سهل
2. أوس بن ثابت

بنو عدي بن عامر

1. حارثة بن سراقة بن الحارث

4. سليط بن قيس بن عمرو
5. ثابت بن خنساء بن عمرو
6. عامر بن أمية بن زيد
7. سواد بن غزية بن وهيب

بنو حرام بن جندب

1. أبو الأعور كعب بن الحارث
2. قيس بن السكن
3. سليم بن ملحان
4. حرام بن ملحان

بنو عوف بن مبذول

1. قيس بن صعصعة
2. عبد بن كعب بن عمرو
3. عيصمة الأسدي

بنو ثعلبة بن مازن

1. قيس بن مخلد بن ثعلبة

بنو مسعود بن عبد الأشهل

1. النعمان بن عبد عمرو
2. الضحاك بن عبد عمرو
3. سليم بن الحارث بن ثعلبة
4. جابر بن خالد
5. سعد بن سهل

بنو قيس بن مالك

رضوان الله تعالى عليهم اجمعين

د غزوة بختور شهيدان

د غزوة بدر شهيدان

مهاجرين شهيدان

مهاجرين شپږ کسان شهيدان وو
١. ذو الشمالين
نسب يې : عبير بن عبد عمور بن نضلة بن عمرو بن غبشان بن سُليم بن مالک (او په يو قول ملکان) ابن افصى بن حارثة بن عمرو بن عامر الخزاعي .
مور يې : نُعمى بنت عبد الحارث بن زُهرة .

عمير رضى الله تعالى عنه د بني زهرة حليف وو او له هغه وخته نه يې حليف وو کله چې دده پلار مکې ته راغلو او د عبد الحارث بن زهرة سره يې حلف او تعهد وکولو او دهغه لور (د عمير مور نُعمى) يې په نکاح کړه او د هغې نه بيا عمير پيدا شو .

حضرت عمير ته ذو الشمالين ددې امله ويل کېدو چې دى په کار کې ډېر غښتلى وو او په يو وخت کې به يې په دواړو لاسونو سره کار کولو .

حضرت عمير (ذو الشمالين) رضى الله تعالى عنه په

الله صلى الله عليه وسلم هغه وخت چې د مهاجرينو صحابه وو وروروګلوي يې د انصارو سره جوړوله نو دده ورور ګلوي يې د زيد بن الحارث سره جوړه کړې وه او زيد بن الحارث الانصاري الخزرجي هم هغه کس وو چې په بدر کې په شهادت ورسېد (قصه يې وروسته راځي) .

د بدر په جنګ کې حضرت عمير (ذو الشمالين) رضى الله تعالى عنه تر هغه وخته پورې جنګېدو ترڅو چې شهيد کړل شو ښکلي ځوانمردي يې ښکاره کړه، ښه مبارزه يې وکوله د مشرکينو لخوا ووژل شو د يوه قول له مخې اسامة الجشمي کافر قتل کړو الله تعالى يې دې په جنتونو کې مرتبې لوړې کړي .

۲. صفوان بن وهب

نسب يې : صفوان بن وهب بن ربيعة بن هلال بن ربيعة بن هلال بن وهب بن ضبة بن الحارث بن فهر بن مالک بن النضر بن کنانة القرشي الفهري .

او په بل قول : صفوان بن وهب بن ربيعة بن عمرو بن عامر بن ربية بن هلال بن مالک بن ضبة بن الحارث بن فهر بن مالک بن النضر بن کنانة القرشي الفهري .

مور يې : البيضاء دعْد بنت جحدم بن عمرو بن عائش بن ظرب بن الحارث بن فهر.

او د صفوان رضی الله تعالی عنه دوه نور ورونه وو سهل او سهیل رضی الله تعالی عنهما او دوی ټولو ته به د البیضاء زامن ویل کېدل .

صفوان رضی الله تعالی عنه هم د هغه صحابه وو له جملې نه وو چې د اسلام په اوائلو کې په اسلام مشرف شوی وو او د هغه کسانو له جملې نه وو چې د اسلام د ترقي لپاره یې هېڅ شی د قربانی څخه نه وو ګرځولي او چې کله یې هجرت وکولو هغه وخت چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د مهاجرینو او انصارو په مینځ کې ورورګلوي جوړوله نو دده او د حضرت رافع بن المعلی الانصاري الخزرجي رضی الله تعالی عنه په مینځ کې یې ورور ګلوي جوړه کړې وه او هغه هم په بدر کې په شهادت ورسېد (قصه یې وروسته راځي) د بدر په غزوه کې د ټولو مسلمانانو په څېر حضرت صفوان رضی الله عنه هم بې ساري قرباني ورکړه او تر آخره پورې د کفارو په صفونو کې مخامخ ورتلو او تر آخره پورې یې جنګ ته شا نه کړه او الله تعالی دده شکل د کافرانو لپاره یو الهي عذاب ګرځولی وو او د جنګ په وخت کې یې ډېر په پوره جذبه سره تکبیر او لا اله الا الله ویل چې د کفارو زړونه یې په لړزه کول تردې چې شهید کړل شو .

او د طُعیمة بن عدي بن نوفل عبد مناف په لاس

يو قول کې هغه حضرت حمزة (اسد الله و اسد رسوله) بن عبدالمطلب رضی الله تعالی عنه په لاس قتل شو .

۳. عاقل بن البکير رضی الله تعالی عنه
نسب يې : عاقل بن البکير بن عبد ياليل بن ناشب بن غيرة بن سعد بن ليث بن بکر بن عبد مناة الکناني الليثي او دی د بني عدي بن کعب بن لؤی حليف وو او په جاهليت کې يې د عبدياليل سره حلف وو .

حضرت عاقل بن البکير رضی الله تعالی عنه د هغه صحابه وو څخې وو چې د اسلام په اول کې يې ايمان راوړی وو او په دار الارقم بن ابي الارقم کې ئې بيعت کړی وو په مدينه کې چې کله رسول الله صلی الله عليه وسلم د مهاجرينو او انصارو په مينځ کې ورورګلوي جوړوله نو دده ورور ګلوي يې د حضرت مُبَشِر بن عبد المنذر الانصاري الاوسي رضی الله تعالی عنه سره جوړه کړې وه او دی رضی الله تعالی عنه هم د بدر د شهيدانو څخې دی .

دی چې کله اول مسلمان شو نو خلکو به ده ته د جاهلت په دور کې غافل ويل نو رسول ا لله صلی الله عليه وسلم يې هغه نوم په عاقل ورته بدل کړو .

او د بدر په جنګ کې د مالک بن زهیر الجُشمي لخوا ووژل شو او په بدر کې دده درې نورو ورونه عامر ، خالد او ایاس رضی الله تعالی عنهم اجمعین هم جنګېدل .

٤. عُبَيْدَةُ بْنُ الحَارِثِ بْنُ المُطَّلِبِ رضی الله تعالی عنه

نسب یې : عبیدة بن الحارث بن المطلب بن عبد مناف بن قُصَيّ القرشي المُطلبي.

مور ئې : سُخَيْلة بنت خُزَاعي بن الحُوَيَرْث الثقفية.

حضرت عُبَيْدَةُ بْنُ الحَارِثِ بْنُ المُطَّلِبِ رضی الله تعالی عنه هغه وخت اسلام راوړی وو چې هغه وخت لا رسول الله صلی الله علیه وسلم دار الارقم ته نه وو تللی مدینې منورې ته یې د خپلو ورونو الطُّفَيْل او الحُصَيْن سره په شریکه هجرت کړی وو او کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په مدینه منوره کې د مهاجرینو او انصارو په مینځ کې ورورګلوي جوړوله نو دده ورور ګلوي یې د عُمير بن الحُمَام الأنصاري السلمي رضي الله عنه سره جوړه کړې وه او دی رضی الله تعالی عنه هم د بدر د شهیدانو څخه دی .

ښه مرتبه درلوده د هجرت په اول کال په ربيع الاول او د يو قول له مخې په شوال کې رسول الله صلى الله عليه وسلم د لمړي ځل لپاره ده ته د اسلام بيرغ په لاس ورکړی وو او د شپېتو په يو قول د اتيا کسانو مهاجرينو مجاهدينو سره په يوه سريه کې لېږلی وو کله چې د احياء نومي ځای ته ورسېدل د کفارو د يوې ډلې سره مخامخ شول چې تقريباً دوه سوه کسان وو چې مشري يې ابو سفيان بن حرب په يو قول ابو جهل ، په يو قول مكرز بن حفص الاخيف كوله خو په تورو سره مخامخ نه شول صرف د غيشو د وارولو مقابله وشوه او بېرته سره شاته شول او د علم تاريخ ماهرينو دلته اشاره کړېده چې پدې وخت باندې په اسلام کې اول غيشی د حضرت سعد بن ابي وقاص په بل قو د سعد بن مالک له لوري وار کړل شو .

او په همدې وخت کې له مشرکينو څنې دوه کسان مقداد بن عمرو البهراني د بني زهرة حليف او عتبة بن غزوان بن جابر د بني نوفل بن عبد مناف بن قصي حليف مسلمانانو ته را و تښتېدل او دوی دواړو مخکې نه اسلام راوړی وو او اوس د مشرکينو په صفونو کې صرف ددې لپاره راوتلي وو چې د مسلمانانو صفونو ته ځان را ورسوي .

شيبة بن ربيعة او زوى يې وليد نو يې وغوښتل چې ددوى مقابلې ته دې درى كسان راشي نو د رسول الله صلى الله عليه وسلم د حكم مطابق دوى ته حضرت حمزة بن عبد المطلب ، علي بن ابي طالب او عبيدة بن الحارث رضى الله تعالى عنهم ور ووتل د يو قول له مخې حضرت حمزة رضى الله تعالى عنه د شيبة سره مقابله وكوله او ډېر زر يې كار ورختم كړو او شيبة يې ووژلو حضرت علي رضى الله تعالى عنه د وليد سره په جنګ شو لږ شيبة وروسته يې مړ كړو او حضرت عبيده بن الحارث رضى الله عنه د عتبة سره په جنګ شو هغه هم ووژل شو او حضرت عبيدة رضى الله تعالى عنه زخمي شو په يو قول كې حضرت حمزة رضى الله تعالى عنه د عتبة سره او عبيدة رضى الله تعالى عنه د شيبة سره جنګ وكولو .

ددې مقابلې په اړه الله تعالى فرمايي سورة الحج آية ١٩-٢٤

۞ هَٰذَانِ خَصۡمَانِ ٱخۡتَصَمُواْ فِي رَبِّهِمۡۖ فَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ قُطِّعَتۡ لَهُمۡ ثِيَابٞ مِّن نَّارٖ يُصَبُّ مِن فَوۡقِ رُءُوسِهِمُ ٱلۡحَمِيمُ يُصۡهَرُ بِهِۦ مَا فِي بُطُونِهِمۡ وَٱلۡجُلُودُ وَلَهُم

مِنۡ غَمٍّ أُعِيدُواْ فِيهَا وَذُوقُواْ عَذَابَ ٱلۡحَرِيقِ ﴿٢٢﴾ إِنَّ
ٱللَّهَ يُدۡخِلُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ جَنَّٰتٍ تَجۡرِي
مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ يُحَلَّوۡنَ فِيهَا مِنۡ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٍ وَلُؤۡلُؤٗاۖ
وَلِبَاسُهُمۡ فِيهَا حَرِيرٞ ﴿٢٣﴾ وَهُدُوٓاْ إِلَى ٱلطَّيِّبِ مِنَ
ٱلۡقَوۡلِ وَهُدُوٓاْ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلۡحَمِيدِ ﴿٢٤﴾

ترجمه : دا دوه ډلې دي چې دوی له یو بل سره جګړه وکړه په شان د رب خپل کې پس هغه کسان چې کافران دي جوړې به کړل شي دوی ته جامې له اور نه او تویول کیږي به ددوی په سرونو باندې سختې ګرمې اوبه او ویلې کیږي به پدې سره هغه څه چې ددوی په خېټو کې دي او ددوی څرمنې او ددوی لپاره به ګرزونه وي د وسپنې هرکله چې دوی غواړي چې را ووزي لدې غم نه نو بېرته ته به پکې ور ګرځول کیږي وڅکئ سخت عذاب بېشکه الله تعالی داخلوي هغه کسان چې ایمان یې راوړی دی او نیک کارونه یې کړي دي جنتونو ته چې ترې لاندې ویالې بهیږي ور آغوستل کیږي به دوی ته د سرو زرو زیورات او ملغلرې او ددوی جامې به د

حضرت قيس بن عباد رضى الله تعالى عنه ويل چې ما ابا ذر رضى الله تعالى عنه وليد ويل يې چې دا آيتونه د هغه کسانو په اړه نازل شوي دي چې په بدر کې د جګړې د پيل نه مخکې مقابلې ته وړاندې شوي وو .

په هر صورت حضرت عبيدة رضى الله تعالى عنه په زخمي حالت کې د مجاهدينو مرکز ته نقل کړل شو او په بدر کې تر ټولو مشر مجاهد وو چې پدې وخت کې يې عمر ٦٣ کاله وو همدا حضرت عبيدة رضى الله تعالى عنه وو چې کله د مسلمانانو مرکز ته نقل کړل شو رسول الله صلى الله عليه وسلم يې له مخ مبارک نه ګرد پاکولو او د غزوة بدر د ختمېدلو نه يوه شپه وروسته مدينې ته په لاره کې په شهادت ورسېدو او په صفراء نومي ځاى کې دفن کړل شو رسول الله صلى الله عليه وسلم يې پخپله قبر ته ور ښکته شوى وو او دده لپاره يې د ښه والي ګواهي ورکړه .

الله تعالى حضرت عبيدة ته ډېر ښه قسمت ورکړى وو چې د ٦٣ کلونو په عمر کې يې د عزت او فخر مرګ شهادت ورته نصيب کړو الله تعالى يې په مونږ او په هرمسلمان پيرزو کړي او الله تعالى د دده مرتبې لوړې کړي .

وايي چې يو وخت رسول الله صلى الله عليه وسلم د څه صحابه وو سره نازية نومي ځاى ته لاړو نو صحابه وو وويل چې مونږ ته د مشكو بوى راځئ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل : چې دلته د ابي معاويه يعني عبيدة رضى الله تعالى عنه قبر دى .

٥. عُمَيْرُ بْنُ أبي وقاص رضى الله تعالى عنه .

نسب يې : عمير بن أبي وقاص (د ابي وقاص خپل نوم مالک دى) مالك بن أهيب بن عبد المناف بن زهرة بن كلاب القرشي الزهري, وعمير هو أخٌ لسعد بن أبي وقاص رضي الله عنهما.

مور يې : حَمْنة بنت سفيان بن أمية بن عبد شمس.

حضرت عُمَيْرُ بْنُ أبي وقاص رضى الله تعالى عنه هم له هغه صحابه وو څخه دى چې د اسلام په شروع كې په ايمان مشرف شوى وو او چې كله يې مدينې منورې ته هجرت كړى وو نو رسول الله صلى الله عليه وسلم دده ورور ګلوي د حضرت خبيب بن عدي الانصاري الاوسي رضى الله تعالى عنه سره جوړه كړې وه چې په مكه مكرمه كې شهيد كړل شو او د مكې په زمكه يې د اول شهدي افتخار خپل كړو او په مكه كې اول كس وو چې د الله تعالى د دين له ا مله په مكه كې په دار و ځړول شو او په دار

بدر کې الحارث بن عامر وژلی وو او دوی اوس ترې خپل انتقام واخستو .

او دا چې څنګه یې ونیولو او څنګه یې مکې ته بوتللو قصه یې د همدې سلسلې (د اسلامي تاریخ له پاڼو څخه) په دوهم کتاب کې تېره شوېده .

حضرت عمیر رضی الله په نوې ځوانۍ کې وو چې عمر یې تر ۱٦ کلونو څخه زیات نه وو او شهادت یې په زړه باندې یوازینی لوی ارمان وو بېشکه چې اسلام د ژوند هغه نظام دی چې په نفسونو کې ایمان ننباسي او زړونه قربانۍ او فداکارۍ ته تحریکوي او هغه څوک چې د همداسې رښتیني ایمان سره د شهادت مرتبه پیدا کړي نو رښتونې کامیابي یې تر لاسه کړه او حضرت عمیر رضی الله تعالی عنه ډېر زیات ډارېدو چې دا مرتبه له لاسه ورنه کړي او هسې نه چې ترې محروم شي چې یو وخت د مسلمانانو جنګیالو تر شا خپل ځان پټ پټ کوي خپل مجاهد مشر ورور حضرت سعد ابن ابي وقاص ترېنه پوښتنه کوي داسې ولې کوې؟ دی وایي چې که رسول الله صلی الله علیه وسلم مې وویني بیا به هغه راته ووایي چې ته وړوکی یې جنګ ته مه ځه نو چې څه وخت وروسته د رسول الله صلی الله علیه وسلم تر نظر لاندې راغلو نو یې ورته وویل چې ته وړوکی یې جګړې ته به ته نه ځې نو دی رضی

وکوي چې کله په جګړه کې ورته د شرکت اجازه وشوه نو مشر مجاهد ورور سعد ابن ابي وقاص رضی الله تعالی عنه يې د توري بند لږ ورته ددې لپاره وړوکی کړو چې په غاړه کې به يې واچوله نو په زمکه ترينه لګېده او چې په جګړه باندې ور ګډ شو ترڅو چې شهيد شوی نه وو نو نه يې وروسته وکتل او نه شاته شو او لوی کافر ازلي بدبخت عمرو بن عبدود العامري په شهادت ورسولو او دا مشرک د حضرت علی رضی الله تعالی عنه په لاس د خندق په غزوة کې د هجرت په پنځم کال خپل انجام ته ورسېدو او ووژل شو .

وړوکی حضرت عمير رضی الله تعالی عنه الله تعالی ته ډېر ګران وو چې د عمر په نوي پسرلي کې يې ورته شهادت نصيب کړو الله تعالی دی زمونږ ملاقات ورسره په جنت کې د شهيدانو په صف کې وکوي او الله تعالی د دده مرتبې لوړې کړي .

٦. مِهْجَعٌ مولی عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه د تاريخ په کتابونو کې د مهجع په اړ معلومات نشته خو ويل کيږي چې دا په اصل کې د يمن وو او دا غلام وو بيا ورباندې حضرت عمر رضی الله تعالی عنه احسان وکړو وايې اخستو او ازاد يې کړو .

صلی الله علیه وسلم دده وروږګلوي د حضرت سراقة بن عمرو بن عطية بن النجار الأنصاري الخزرجي رضي الله عنه سره جوړه کړې وه چې د هجرت په آتم کال د موتة په غزوة کې په شهادت ورسېدو .
یو وخت چې کله مشرکین په هغه ځای کې تېرېدل چې رسول الله صلی الله علیه وسلم هلته ناست وو او ضعیف مسلمانان ترې ور تول وو په هغوی کې صهیب بن سنان، عمار ابن یاسر، بلال ابن رباح، خباب بن الارت او مهجع رضی الله تعالی عنهم وو مشرکینو وویل (په درواغو سره) چې که پیغمبر دا کمترین خلک له ځان نه لرې کړي مونږ ورسره کینو او دهغه خبرې آورو لکن دا کسان زمونږ د مجلس قابل نه دي دا زمونږ سیالان نه دي .

پدې اړه الله تعالی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل چې کله هم دا مسلمانان له خپل ځان څخه لرې نه کړې :
سورة انعام اية ٥٢

وَلَا تَطْرُدِ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِٱلْغَدَوٰةِ وَٱلْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُۥ ۖ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِم مِّن شَىْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِم مِّن شَىْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ ٱلظَّـٰلِمِينَ

ترجمه : له ځان نه ونه شړي هغه کسان چې دعا غواړي له رب خپل نه په سبا او بيګاه کې غواړي مخ دهغه په تا باندې ددوی له حساب نه هيڅ شی نشته او نه ستا د حساب نه په هغوی باندې څه شته او که ته دوی وشړې نو ته به د ظالمانو له جُملې نه شې .

الله تعالی پدې آيت سره ښکاره کړه چې هغه کس چې غريب وي خو د ښه ايمان خاوند وي په څو چنده د هغه کس نه غوره دی چې ښه مال ولري او د ايمان د نعمت نه محروم وي او صرف ايمان او تقوی د بهترې معيار دی .

د بدر په واقعه کې حضرت مهجع رضی الله تعالی عنه اول شهيد وو چې د مسلمانانو په صفونو کې وشو د تاريخ د کتابونو له مخې دی په صف کې ولاړ وو چې په غيشي باندې ولګېدو او وغورځېدو او عامر بن الحضرمي کافر وويشتو او دا مشرک هم لږ ساعت وروسته د حضرت عمار بن ياسر رضی الله تعالی عنه ووژلو .

الله تعالی په مهجع باندې رحم وکولو چې بهترين مرګ د شهادت يې ورته نصيب کړو الله تعالی يې دې مرتبې لوړې کړي او الله تعالی دې مونږ په قيامت کې دده سره د شهيدانو په صف کې مخامخ کړي .

انصار شهيدان

د انصارو له جملې نه آته کسان شهيدان وو .

١. حضرت حَارِثَةُ بْنُ سُرَاقَةَ رضی الله تعالی عنه .
نسب يې : حارثة بن سراقة الحارث بن عدي بن عامر بن غنم بن عدي بن النجار الأنصاري الخزرجي.

مور يې : الربُيِّعُ بنت النضر عمة أنس بن مالك رضي الله عنه.

په کوم وخت کې چې حارث رضی الله تعالی عنه شهيد کېدو شکلی ځوان وو تولـه دنيا يې پرېښې وه او يو الله تعالی ته يې مخه کړې وه د شهادت سره يې زيات شوق وو يو وخت يې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته وويل چې اى د الله رسوله ما خپل ځان له دنيا نه را ټول کړی دی او خپلې شپې مې ويښې کړې دي او د ورځې تنده تېروم او ماته داسې ښکاره کيږي لکه زه چې د الله په عرش باندې ولاړ وم او په جنت کې اهل جنت را ته ښکاره کيږي رسول الله صلی الله عليه وسلم وويل چې دې بنده ته د ايمان نور په زړه کې ور اچول شوی دی .
د بدر په غزوة کې يې د ترصد کار کولو او يدی

بولي نو مسلمانو جنګيالو ته به وايي چې دی پخپله وظيفه باندې ولاړ وو نو غيشي ورته راغلو او په غاړه کې پرې ولګېدو او شهيد شو او د انصارو له لوري نه دا لمړی شهيد وو او د کفارو له لوري نه راغلی غيشی وو ويل کيږي چې حبان بن الرقة وويشتلو .

د حضرت حارثة رضى الله تعالى عنه مور رضى الله تعالى عنها رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وويل چې ای د الله رسوله ماته د حارثة نه قصه وکوه چې هغه اوس چېرته دی که هغه په جنت کې وي نو زه به صبر وکوم او که په جنت کې نه وي نو زه به نوره هم وژاړم رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل په جنت کې ډېر جنتونه دي او ستا زوی اوس په جنت الفردوس الاعلى کې دی .

۲. حضرت رَافِعُ بْنُ الْمعُلَّى رضى الله تعالى عنه
نسب يې : رافع بن المعلى بن لوذان بن حارثة بن عدي بن زيد بن ثعلبة بن زيد مناة بن حبيب بن عبد حارثة بن مالك بن غضب بن جشم الأنصاري الخزرجي.
حضرت رَافِعُ بْنُ الْمعُلَّى رضى الله تعالى عنه د هغه کسانو له جملې نه وو چې د اسلام په ابتداء کې په ايمان مشرف شوی وو د بدر په غزوه کې ورو ورو په صفونو کې تر هغه وخته

کلک استقامت ورکړو او تکړه یې کړو تر هغه وخته پورې جنګېدو ترڅو چې شهید شوی نه وو الله تعالی یې په جنت کې مرتبې لوړې کړي او الله تعالی دې مونږ د شهیدانو پیغمبرانو او نیکانو په صف کې ورسره مخامخ کړي .

۳. حضرت سَعْدُ بْنُ خَيْثَمَةَ رضی الله تعالی عنه

نسب یې : سعد بن خيثمة بن الحارث بن مالك بن كعب بن النحاط بن كعب بن حارثة بن غنم بن السلم بن امرئ القيس بن مالك الأنصاري الأوسي.

حضرت سَعْدُ بْنُ خَيْثَمَةَ رضی الله تعالی عنه هغه کس وو چې مکې مکرمې ته یې اویا (۷۰) په یو قول دري اویا (۷۳) کسان چې دوې پکې زنانه وې مکې ته راوستل چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یې د منی سره نیږدې ځای کې بیعت وکولو او رسول الله صلی الله علیه وسلم په دوی کې دولس کسان نقیبان غوره کړل چې دوی به په قوم کې خلکو ته اسلام ور ښیي او استاذي به کوي او حضرت سَعْدُ بْنُ خَيْثَمَةَ رضی الله تعالی عنه یې بني عوف ابن عمرو ته نقیب مقرر کړو او کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینې ته مهاجر شو نو د اول ځل لپاره په بني عمرو ابن عوف کې په کلثوم بن الهدم الاوسي باندې مېلمه شو چې مشر سپین ږیری وو او د زیات عمر خاوند وو او چې کله دده نه ووتلو نو بیا د حضرت سَعْدُ بْنُ خَيْثَمَةَ

دلته هم رسول الله صلى الله عليه وسلم په اصل کې د حضرت سَعْدُ بْنُ خَيْثَمَةَ رضى الله تعالى عنه سره مېلمه شوى وو خو د کلثوم بن الهدم د مشر والي له امله هغه ته ورغلى وو نو پدې کې ددې صحابي حضرت سَعْدُ بْنُ خَيْثَمَةَ رضى الله تعالى عنه لوړه مرتبه ښکاره کيږي .

په مدينه منوره کې رسول الله صلى الله عليه وسلم دده ورور ګلوي د حضرت أبي سلمة بن عبد الأسد المخزومي رضي الله عنه سره جوړه کړې وه .

د حضرت أم سلمة هند بنت أمية رضي الله عنها سره يې واده کړى وو .

دى او دده پلار خيثمه رضى الله تعالى عنهما دواړه په هغه صحابه وو کې وو چې د اسلام په اوائلو کې په اسلام کې داخل شوي وو .

چې کله بدر ته د وتلو وخت شو نو په ده او پلار کې يې د يو کس وتل په کار وو او بل کس بايد په کور کې پاتې شي چې د کورساتنه و غيره کارونه وکوي دواړو پدې تينګار کاوه چې زه بايد لاړ شم تردي چې دواړو سره قرعه (پچه) واچوله په هغه کې قرعه د ده را ووتله نو بيا پلار ورته وويل چې خير دى ته پاتې شه او ما

وای نو تاته به مې خپل حق درکړی وای لکن معامله د کوم دنياوي شي نه ده بلکه د جنت معامله ده .

بالآخره سعد رضی الله تعالی عنه بدر ته راغلو کله چې دواړه صفونه سره مخامخ شول په پوره ځوانمردي باندې و جنګېدو او بې ساري قرباني يې وړاندې کړه نه تر آخره پورې شاته راغلو او نه يې وروسته وکتل په کفارو باندې د ناڅاپې تندر په څېر تر هغه وخته پورې ور غورځېدو چې د طُعيمة بن عديل، په يو قول د عمرو بن عبد ود په واسطه شهيد کړل شو الله يې دې مرتبې لوړې کړي او مونږ دې ورسره د انبياوو، شهيدانو او نيکانو په صف کې د قيامت په ورځ يو ځای کړي روح يې دې ښاد وي .

٤. حضرت عُمَير بن الحُمَام رضی الله تعالی عنه .
نسب يې : عمير بن الحمام بن الجموح بن زيد بن حرام بن كعب بن سلمة الأنصاري الخزرجي.

له کومه وخت چې حضرت عُمَير بن الحُمَام رضی الله تعالی عنه د شهادت په فضائلو او دشهيدانو لپاره په لوړو مرتبو باندې خبر شوی وو د شهادت شوق يې په زړه کې پداسې اندازه سره ګرځولو چې بالکل د جنون تر حد پورې يې د

جنت ته چې عرض يې لکه د زمکې او اسمانونو دومره دى) حضرت عمير ابن الحمام الانصاري وويل بخ بخ (واه واه) عرض يې دومره دى لکه د زمکې او اسمانونو؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل چې بخ بخ دې ولې وويل ؟ ده وويل چې ځکه مې وويل چې کاش زه د جنت له اهل نه واى رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل چې ته يې له اهل نه يې او خورمايې را واخيستې يوه يې ترې وخوړه بيا يې وويل چې که زه دومره ژوندى پاتې شم چې دا خورما وخورم نو دا هم ډېر اوږد عمر دى او په جګړه ور ګډ شو تر څو چې شهيد شو. الله تعالى يې دې مرتبې لوړې کړي

او د خالد بن اعلم الخزاعي کافر له لاسه په شهادت ورسېدو او دا ازلي بدبخت هم د احد په غزوة کې چې دهجرت په دريم کال وه د قزمان منافق په لاس ووژل شو او قزمان هغه کس وو چې زخمي وو او د کنانة نه يې يو غيشي را واخيستو او ځان يې پرې پخپله ووژلو او رسول الله صلى الله عليه وسلم يې په اړه وويل چې دى د اور له اهل څخه دى .

٥.٦ . حضرت عَوْفُ، ومُعَوَّذ بْنُ الحارِثِ رضى الله تعالى عنهما .

نسب يې : عَوْفُ، ومُعَوَّذ بْنُ الحارِثِ ابنا الحارث بن رفاعة بن الحارث بن سواد بن مالك بن غنم

مور ئې : عَفْراء بنت عُبيد بن ثعلبة بن عبيد بن ثعلبة بن غنم بن مالك بن المجار.

دوی دری ورونه وو عوف، ومعوذ، ومعاذ او د مور په نوم سره یې شهرت درلود او د عفراء زامن به ورته ویل کېدل له هغه کسانو څني وو چې د اسلام په اوائلو کې په اسلام مشرف شوي وو او تر خپلې تولې وسې پورې یې ددين د مرستې کوښښونه کړي وو او په هرځای یې ددې مقدس دين لپاره د هېڅ ډول قرباني نه مخ نه وو اړولی .

حضرت عوف بن الحارث رضي الله عنه په بيعة العقبة الاولی کې شريک او او ورور يې معاذ رضي الله عنهما په بيعة العقبة الثانية کې شريک وو چې ١٢ کسان نور انصار مسلمانان ورسره وو او دری واړه ورونه عوف، ومعوذ، ومعاذ رضي الله عنهم په بيعة العقبة الثالثةکې شريکان وو .

د بدر په غزوه کې دری واړو ورونو برخه اخيستې وه او ښه په ځوانمردي باندې و جنګېدل په دوی ورونو کې اول حضرت عوف رضی الله تعالی عنه ميدان ته په داسې حالت کې ودانګل چې د الله تعالی په مينه باندې بې حاله ښکاره کېدو او داسې مقابله يې کوله چې د کفارو نه يې زړه ويستلو او د الله په رښتينې مينه سره مست وو په

چې د شهادت جام يې په نصيب شو (الله يې دې په جنت کې مرتبې لوړې کړي) .

بيا حضرت معاذ او معوذ دواړو ورونو د جنګ ميدان ته ودانګل او د يو قول له مخې لوی طاغوت ابو جهل هم د همدوی دواړو بازانو په لاس باندې قتل کړل شو لکن د بل قول له مخې د ابو جهل په وژنه کې معوذ بن عفراء او معاذ بن الجموح رضی الله تعالی عنهما شريکان وو .

په هر صورت د بدر په غزوة کې دوی درې واړه ورونه رضی الله تعالی عنهم شريکان وو او عوف او معوذ رضی الله تعالی عنهما يې شهيدان شول او معاذ رضی الله تعالی عنه زخمي شو او تر ډېره وخته پورې ژوندی وو او د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره يې په ټولو غزواتو کې برخه اخيستې ده او بيا د حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه په زمانه کې او د يو قول لله مخې د حضرت علي رضی الله تعالی عنه په زمانه کې وفات شو روح يې دې ښاد وي .

٧. حضرت مُبَشَّرُ بْنُ عبد الْمُنْذِرٍ رضى الله تعالى عنه
نسب يې : مبشر بن عبد المنذر بن زنبر بن زيد بن أمية بن زيد بن مالك بن عوف بن عمرو بن عوف بن مالك الأنصاري الأوسي.

د نېکه مرغه او له ښه بخته حضرت مبشر رضى الله تعالى د بدر په لور د مسلمانانو د روانو لښکر ملګرى شو او الله تعالى هلته ورته د شهادت لوړ مقام ورکړو او په پوره غيرت سره تر هغه وخته پورې و جنګېدو ترڅو چې شهيد شوى نه وو دده په اړه حضرت ابو جابر عبد الله بن عمرو السلمي الانصاري رضى الله تعالى عنه فرمايي چې ما حضرت مبشر رضى ا لله تعالى عنه په خوب کې وليد تر اُحد وړاندې ما ته يې ويل چې ته په يو څو ورځو کې مونږ ته را روان يې ما ورته وويل چې ته چرته يې؟ ده راته وويل مونږ په جنت کې يو چېرته مو چې زړه وي هلته اوسيږو .. ما ورته وويل چې ولې ته په بدر کې وژل شوى نه وې؟ ده راته وويل هو وژل شوى وم بېرته را ژوندى شوم .

دا خبره چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته ما وکوله نو هغه راته وويل اى اباجابره دا شهادت دى .

٨. حضرت يَزِيدُ بْنُ الحَارِثِ رضى الله تعالى عنه

نسب يې : يزيد بن الحارث بن قيس بن مالك بن أحمر بن حارثة بن مالك الأغر بن ثعلبة بن كعب بن الخزرج بن الحارث الأنصاري الخزرجي.

مور يې : فُسْحُم من بَلْقَين, او دى هم د مور په نوم سره مشهور وو (د فسحم زوى به ورته ويل كېدل) .

يزيد بن حارث هم له هغه صحابه وو نه يو وو چې د اسلام په اوائلو کې په اسلام مشرف شوي وو د بدر په غزوة کې د خپلو مجاهدينو ورونو په څنګ کې د مقدس دين په دفاع کې او د الله تعالى د مبارکې کلمې د لوړ والي لپاره تر هغه وخته پورې و جنګېدو چې تر څو د طعيمة بن عدي له لوري وژل شوى نه وو الله تعالى ورته لوړه مرتبه د شهادت نصيب کړه الله يې دې د ټولو شهيدانو سره مرتبې لوړې کړي او الله تعالى دې مونږ له دوى سره د قيامت په ورځ د انبياوو عليهم السلام او د نيکانو او شهيدانو په صف کې يو ځاى کړي .

ماخذونه

1-التاريخ الإسلامي مواقف وعبر، د. عبد العزيز الحميدي، دار الدعوة، الإسكندرية.

2- السيرة النبوية دروس وعبر، د. مصطفى السباعي، المكتب الإسلامي، بيروت، لبنان، الطبعة التاسعة، 1406هـ - 1986م.

3- السيرة النبوية، لأبي محمد بن عبد الملك بن هشام، دار الفكر.

4- السيرة النبوية عرض حقائق وتحليل أحداث ,د.على محمد الصلابي الطبعة الأولى.

5- السيرة النبوية الصحيحة، د. أكرم العمري، الطبعة الأولى 1412هـ/ 1992م، مكتبة العلوم والحكم بالمدينة المنورة.

6-السيرة النبوية في ضوء المصادر الأصيلة:الدكتور مهدي رزق الله أحمد ط1-1412هـ مكتبة الملك فيصل.

7- السيرة النبوية مواقف وعبر :الدكتور عبد العزيز بن عبد الله الحميدي ط2 دار الدعوة .

1410هـ- 1990م.

9- تفسير القرطبي، لأبي عبد الله القرطبي، دار إحياء التراث العربي، بيروت، لبنان، 1965م.

10- سير أعلام النبلاء: شمس الدين الذهبي، مؤسسة الرسالة، الطبعة الأولى، 1403هـ.

11- صور وعبر من الجهاد النبوي في المدينة، تأليف: د. محمد فوزي فيض الله، دار القلم، دمشق، الدار الشامية، بيروت، الطبعة الأولى، 1419هـ- 1996م.

12- صحيح السيرة النبوية، إبراهيم العلي، دار النفائس، الطبعة الثالثة، 1408هـ - 1998م.

13- صحيح البخاري، محمد إسماعيل البخاري، دار الفكر، الطبعة الأولى، 1411هـ - 1991م.

14- على خطى الحبيب :عمرو خالد

17- فقه السيرة النبوية :الدكتور محمد سعيد رمضان البوطي ط11 1991م

18- من معين السيرة، صالح أحمد الشامي، المكتب الإسلامي، الطبعة الثانية، 1413هـ- 1992م.

المكرمة.

20- شرح النووي على صحيح مسلم للإمام النووي المتوفى 676هـ - طبع المطبعة المصرية ومكتبتها – القاهرة عام 1347هـ.

21–البداية والنهاية، أبو الفداء ابن كثير الدمشقي. دار الريان للتراث.

22- غزوة بدر الكبرى الحاسمة، محمود خطاب.

23–غزوة بدر الكبرى، محمد أبو فارس، دار الفرقان، الطبعة الأولى، 1402هـ-1982م.

24- غزوة بدر الكبرى، محمد أحمد باشميل، طبعة دار الفكر، الطبعة السادسة، سنة 1394هـ

25–فتح الباري، ابن حجر العسقلاني، دار المعرفة، بيروت، لبنان.

26- الدر المنثور في التفسير بالمأثور، الإمام السيوطي، الناشر محمد أمين دمج، بيروت، لبنان.

27–زاد المعاد في هدي خير العباد، أبو عبد الله ابن القيم حققه: شعيب الأرناؤوط وعبد القادر، الطبعة الأولى، 1399هـ، دار الرسالة.

28–السيرة النبوية في ضوء القرآن والسنة، محمد أبو شهبة، دار القلم، دمشق، الطبعة

٢٩-المستفاد من قصص القرآن للدعوة والدعاة، عبد الكريم زيدان، مؤسسة الرسالة، الطبعة الأولى، 1418هـ- 1997م.

3٠- طبقات ابن سعد الكبرى، محمد بن سعد الزهري، دار صادر، ودار بيروت للطباعة والنشر، 1376هـ- 1957م.

3١- المغازي للواقدي، محمد عمر بن واقد المتوفي 207هـ، تحقيق د. مارسدن جونس، عالم الكتب، بيروت، الطبعة الثالثة، 1404هـ- 1984م

3٢- القيادة العسكرية في عهد الرسول صلى الله عليه وسلم، دار القلم، الطبعة الأولى، 1410هـ- 1990م.

3٣- إمتاع الأسماع بما للرسول من الأبناء والأموال والحفدة والمتاع، للشيخ أحمد المقريزي، صححه وشرحه محمود محمد شاكر، مطبعة لجنة التأليف والترجمة بالقاهرة 1941م.